1123

СПОМЕНЪ

ОТЪ

СЛИВЕНСКОТО ВЪЗСТАНИЕ

ВЪ

1876.

Урѣдилъ и издава

Д. С. Кукумявковъ.

Часть първа.

СЛИВЕНЪ

Печатница на вѣстникъ „Българско Знаме.“

1885.

[illegible]

ПРѢДИСЛОВИЕ.

Подбуденъ отъ желание да оставя споменъ въ народътъ за погиналитѣ народни поборници въ тукашното възстание и въобще да запозная читателитѣ съ дѣлата на тукащнийтъ Български революционеренъ комитетъ както и съ лицата, които се взимали участие въ извършванието имъ и въ възстанието, рѣшихъ се да извадя на бѣлъ свѣтъ книжката: „**Споменъ отъ Сливенското възстание**“. Всичко въ настоящата книжка, е описано тъй както си е било, безъ да сѫмь се впускалъ въ мѫдрувание или въ прѣувеличение на едно истинско нѣщо; но сѫмъ изложилъ само това, на което сѫмъ билъ очевидецъ, участникъ и което е черпано отъ сѫщитѣ лица, що съставляваха четата на Стоилъ въйвода. За да опиша по-обстоятелственно всичко, що се касае до извършванията на тукашнийтъ комитетъ, прибѣгнахъ не само до съврѣменнитѣ си бѣлѣжки, но и до распитванието на другаритѣ ми участници; тъй както по причина на мѫчнитѣ обстоятелства, никой отъ участницитѣ не можаше да знае всичко и подробно за ходътъ на работата. Въ нѣкои сѫмнителни случай, посрѣщнахъ лицата, до които се косватъ нѣкои работи, само и само за узнавание на истината Личноститѣ, на които се пѣдписва ниски роли, да не имъ се зловиди, тъй ни е съобщено, както и самитѣ фактове доказватъ истината. Въвеждането на настоящата книжка е кратъкъ очеркъ изъ хайдушкийтъ животъ на Стоилъ въйвода. Това въведение не е поставено за насьрдчение на грабителства и пр; но за да с запознаятъ читателитѣ съ юнашкийтъ животъ на Стоила, койт въ възстанието взе живо участие и безъ никаква измѣнчивост остана непоколебимъ до послѣднийтъ си часъ.

Цѣли изражения сѫ поставени въ сѫщитѣ форми, в които сѫ биле изговорени. Тукъ тамъ се срѣщатъ нѣко погрѣшки, било по урѣжданието или по печатанието, прося извинението на читателитѣ.

СЛИВЕНЪ
15 Февруарий 1885 год.

Урѣдителътъ.

СТОИЛЪ ВЪЙВОДА

Рожденното му мѣсто ѐ село Инджекью Ново-Загорска околия. Той отиде овчаръ на млади години въ Добруджа, послѣ се завърна и се ожени въ селото си, дѣто му се доби единъ синъ когото майка му съ голѣмъ трудъ едвамъ изхранѝ и опази въ послѣднитѣ приключения. Стоилъ като се поовчери, овчеруваше тукъ-тамъ по добруджанскитѣ кашли и на послѣдно време, прѣди да напустни овчаруанието си, отиде на кашлата на хаджи Петра хаджи Матеювъ, Котленецътъ. Случи се прѣзъ тая година хранилото много кътъ, зимата зла, овчаритѣ храниха прѣзъ цѣлата зима и повечето добитъкъ измориха. На пролѣтъ, по лѫчидба, като лѫчихѫ и разхвърлихѫ по колко харчъ се пада на овца, чорбаджийтъ на Стоила, хаджи Петра, като прѣсмѣтна, искара го да му дължи до толкова, щото като му прибра овцетѣ колкото иззимувахѫ поиска йоще отгорѣ. Стоилъ като се видя обиденъ и докаченъ отъ това скара се съ чорбаджиятъ си който го нахока и не искаше да го чуе. Стоилъ му се закани и каза: „азъ тебя изъ кѫщата ти голъ ще те искарамъ и главата ти ще отрѣжя, туй хубаво да го помнишъ.“ „Много кучета се ме лали“, каза хаджи Петръ, полай ма и ти да видя какво можешъ направи.“

II.

Стоилъ си по въздахна и пламъкъ излѣзи отъ очитѣ му; но се въздържа да се впусне върху чорбаджийтъ си; отложи отмьщението си за по-сгоденъ случай. Отъ тая пролѣтъ тоя липсува отъ кашлата зарѣза овчаруванието си и слѣзе кѫдѣ Варна, Балчикъ да си намѣри вѣрна дружина; като сполучи това той съ шесть души ходяше изъ Батовскийтъ балканъ и всѣкога причакваше свойтъ неприятель изъ Пазарджишкийтъ пѫть който води за Варна и за Шуменъ, само и само да си отмьсти на хаджи Петра. Послѣднийтъ като осѣти за намѣрението му хвана си пазачи Арнаути съ мѣсечна заплата и на кѫдѣто да отидеше, се съ тѣхъ се придружаваше. Веднажь Стоилъ и дружината му, като привардювахѫ хаджи Петра, спорѣдъ както имъ извѣстихѫ, че ще мине по Пазарджишкийтъ пѫть за Варна, той заварди този пѫть само съ трима отъ дружината си: единъ отъ прѣдъ други отзадъ и Стоилъ посрѣдъ. Като видяха, че талигата наближи, изгърмяха тя спря, нахвърляха се въ нея и глѣдатъ вѫтрѣ, че имаше единъ Евреинъ. Тѣ го разтаршувахѫ и взеха отъ него много ирмилици, рубета и други пари. Евреинътъ билъ сарафинъ. Прѣзъ нея година Стоилъ съ дружината си прави много пакости на турцитѣ и черкезитѣ около Пазарджикъ, Добруджа и околнитѣ села на Варна, Балчикъ и Провадия. Турското правителство колкото строго да ги прѣслѣдва́ никакъ не можа да ги хване.

Тѣ на много заптиета съблѣкохѫ дрехитѣ край пѫтищата, ходяха по селата, градоветѣ и на кѫдѣто искахѫ. По нѣкога облачаха се като копачи, нарамваха мотики и отивахѫ изъ лозята, дѣто имъ бѣше скрито орѫжието и като го вземаха скриваха мотикитѣ си. Като очистатъ на нѣкадѣ си ако огадятъ че се прѣслѣдватъ, оставятъ орѫжието си и изново взематъ мотикитѣ си та почватъ да копаятъ по чуздитѣ лозя; ако въ случай дойде ступанинътъ на лозето, тѣ се извиняваха че криво се разбрали отъ господарътъ имъ който ги е проводилъ да му копаятъ.

Другъ пѫть се присторваха на аргати и отиваха изъ добруджанскитѣ села да си търсятъ мѣста; щомъ се настанятъ нѣкои-други отъ тѣхъ, тѣ лесно прѣхранваха останалитѣ. Като приближеше пролѣть, тѣ поискваха отъ господаритѣ си да имъ извадятъ тескерета като; сполучваха това, сновяхѫ на всѣкѫдѣ. Стоиловата дружина въ продължение на двѣ години изтрѣпа много Черкези, Татари, Турци и нито единъ отъ дружината му неможа да се хване.

Въ 1875 година Стоилъ мина съ дружината си въ Котленскийтъ балканъ. Единъ день прѣминаха прѣзъ Котелъ като се прѣдрешиха едни отъ дружината му съ заптийски дрѣхи, а други — съ опакъ вързани рѫцѣ въ видъ на арестанти. Тъй прѣдрешени отбиха се на фурнитѣ и си купиха хлѣбъ, минаха и край хорото което играеше на котленскитѣ ливади. Въ този день имаше праздникъ. Като отминаха отъ хорото, излѣзаха на краять, отвързаха на другаритѣ си рѫцѣтѣ, хвърлиха заптийскитѣ дрѣхи, нарамиха си пушкитѣ, затъкнаха ножоветѣ си и се отправиха по пѫтьтъ водящъ за *„Ветрила“*. Въ това време ги съглѣдва нѣкой отъ долапитѣ и припозналъ Стоила за Панайотъ Хитовъ, по причина че Стоилъ съ лѣвата си рѫка хващалъ пищовитѣ си, ножътъ си, и ги намѣстилъ въ тъзи страна на силяхлъкътъ си, за да се схващатъ по-лесно съ лѣвата рѫка и съ която нарамилъ и пушката си, сѫщо и голѣмитѣ му мустаци дали подозрѣние на человѣкътъ който ги видѣлъ да повѣрва че е П. Хитовъ и дружината му. Този който ги видѣ, извѣсти на котленскийтъ субашъ, който побърза да събере потеря отъ Българи и Турци за да ги гонятъ. На часътъ новината, че е миналъ П. Хитовъ, се разнесе отъ уста въ уста. Стоилъ съ дружината си се спрѣ на *Вѣтрила*, като имъ заповѣда да взематъ едно агне, което заклаха, накладоха огънь, забиха колчета около огъньтъ, набучиха агнето на единъ дългъ остракъ (шишъ) за да го пекатъ отъ далекъ. До като агнето се печеше, припращя нѣщо си отъ къмъ ближната урва. Стоилъ самъ излѣзе да види що е за шумъ; но единъ Българинъ съ пушка насмалко до тѣхъ; на часътъ Стоилъ извади ножатъ си погна Българинатъ, който отъ страхъ остави пушката си и побѣгна при потерата която бѣше по долу. Наддади се викъ отъ потерата, едни викаха „урунъ“ други — „удрете“. Заптиетата се криеха изъ между Българитѣ, оплашени да ни ги замѣрятъ, като бѣха извѣстени, че е П. Хитовъ отъ когото се много плашиха Турцитѣ. Потерята се възвърна и заптиетата казаха на субашатъ че нищо не сѫ видѣли. Следъ нѣколко дни, Стоилъ дойде съ дружината си въ сливенскийтъ балканъ на мѣстото *Равна-Рѣка* и останаха да прѣнощуватъ при едни свинарчета. Послѣднитѣ като крали агнета отъ Кара-каченитѣ, побѣгнаха въ Сливенъ, а отъ тѣхъ остана само най-голѣмиятъ. Райно. Кара-каченитѣ заявиха въ Сливенъ прѣдъ турското правителство. Една сутрина Стоилъ отиде на ближниятъ изворъ, подъ пологаритѣ на свинитѣ, за да се омие. Като бѣше се сложилъ и отриваше лицето си, искочи до него едно заптие изъ тѣсната пѫтека, която излиза до полянката. Тъй ненадѣйно Стоилъ като видя заптието прѣдъ себе си, истѣгли ножътъ си и го потири. Заптието въ бѣганието си изъ тѣсната пѫтека назадъ, бутуряса Кара-каченитѣ, другитѣ заптиета и нападнаха единъ връзъ други, като оплашени наскочиха и побѣгнаха назадъ. Тѣ идяха да хванатъ свинарчетата за кражбата.

Подиръ това Стоилъ се завърна при другаритѣ си, които бѣха въ колибата на свинаритѣ, каза имъ случката съ заптието и зарѫча на Райно: „ако дойде потерята и те пита за насъ, ти кажи че сме земали хлѣбъ отъ тебе и да ни търси на *Мочуритѣ*“ Заптиетата като се завърнахѫ въ градътъ извѣстиха на правителството, което испрати потеря съ чаушина Хороза, за да ги гони. Отъ Котелъ се писа че е прѣминалъ П. Хитовъ отъ тамъ. Заптието, което се срѣщна съ Стоила въ тѣсната пѫтека, подтвърди че е билъ П. Хитовъ, защото съ лѣвата си рѫка истѣглилъ ножа и ималъ голѣми мустаци. При расчуванието на подобни слухове, правителството прислѣдваше и испитваше Христо Хитовъ за да искаже дѣ се крие братъ му. Той казваше че го незнае и не го е виждалъ отъ много години.

Единъ денъ Стоилови казаха на Христовото козарче да имъ занесе хлѣбъ на едно опрѣдѣлено мѣсто. Козарчето каза на Христа за това, а той извѣсти на Хороза, който се криеше на около кашлата му въ Джендемъ-Дере за да хване брата му Панайота, като думаше: „вий ме бедитѣ че крия брата си, но елате сега да се увѣрите сами, като завардите пѫтеката дѣто ще занесе козарчето хлѣба“. Нѣколко заптиета съ Хороза отидаха къмъ посоченото имъ мѣсто и се скриха въ гѫстата трѣва, на една полянка до една пѫтека, водяща въ едно дере, дѣто бѣше опрѣдѣленото мѣсто за да се остави хлѣбътъ. Стоилови, като чакаха дълго време за козарчето казаха си: — пакъ има нѣкоя работа. Вървете подиръ мене каза Стоилъ на дружината си, каквото направя азъ и вий сѫщо сторете; но стойте на раздалечь по двайсеть раскрача. Той тръгна най-напрѣдъ и като доближи полянката йоще въ края на шумалакатъ, поразглѣда на около и врѣдъ, но никого не видя. Опѫти се тогава съ лекъ ходъ прѣзъ пѫтеката на полянката, и като наближи краятъ ѝ съгледа едно заптие простряно на очитѣ си и съ пушка отправяна къмъ него. Стоилъ веднага се съгна на очитѣ си като видя, че простряното заптие се понаддигаше и отправяше пушката си къмънего, той бърже издрьпна пищовътъ си, замѣри и изгърмя отъ горѣ му и го удари въ рѫката. Заптието изрева като каза: „гиттимъ аркадашларь“. Стоилъ отскокнѫ въ гасталака и се отправи къмъ дерето, а другаритѣ му бѣха се распорѣдили въ далечно растояние и са спотаили и налѣгали въ гѫсталака. Заптиитѣ гръмнаха по нѣколко пѫти и се завърнахѫ въ градътъ като прѣувеличиха числото на видѣнитѣ отъ тѣхъ. Едни казвахѫ че било около 200 души, други — че биле около 100 души. Едни казваха че е билъ П. Хитовъ, други че е битъ Калъчлията. Слуховетѣ бѣха различни.

Прѣзъ него лѣто Турцитѣ бѣха много изпоплашени. Ако нѣкой Турчинъ пѫтува къмъ балканскитѣ села. поглѣдни мѫчи се да пѣе българска пѣсень. Други си правяха калпачета, които привързваха съ язми и въ пѫтуването си по балканътъ ги отвързваха.

Единъ пѫть, това се случи въ сѫщото лѣто, Стоилъ и дружината му като привардяха край пѫтищата съглѣдаха че иди една чета жетварки, Българки. Султанчето комуто отиваше четата да жени, отбралъ най-хубавитѣ млади момичета и ги накаралъ прѣдъ коньтъ му да играятъ на рѫченица, като ги спрялъ да вървятъ най-подиръ отъ четата и накаралъ тъпанътъ да гърми, гайдата да свири, а той да се гордѣе срѣдъ тѣхъ и да се провиква сегисъ-тогисъ. Стоилъ каза тогава на дружината си: „пораспръснете се да научимъ туй куче да разиграва други пѫть момичетата като мечки. Взеха едни прѣдята другитѣ изотзадъ и причакваха султанчето. Тѣзи, които завардиха прѣдята, излѣзоха край пѫтьтъ отъ страни. Жетваркитѣ, които минаваха кротко ги поизглѣждаха и си заминавахѫ. Слѣдъ като изминаха първитѣ жетварки, приближаваха останѫлитѣ. Тѫпанътъ посилно гърмеше, гайдитѣ осилвахѫ своето ручение и тивилкание, играчкитѣ по-лѣгко играяхѫ, а султанчето насамъ нататъкъ обрьщаше коньтъ си. Изгърмя са отъ прѣдята и отъ задъ. „Стойте не мрьдвайте“ се извика. Веселящитѣ се одрѣмаха и разтрѣпераха. „Орѫжието си дайте“ извика Стоиль силно, султанчето и неговитѣ другари Турчета сложихѫ орѫжието си на едно посочено мѣсто отъ Стоила.

Единъ отъ дружината та взе орѫжието, послѣ се върна та ги прѣтърси да нѣматъ скрито; но нѣмаха друго. Тогасъ Стоилъ дрьпна султанчето на страни бъхтеше го съ гърбътъ на ножътъ си и го питаше: „да ли ще ти е хубаво ако нѣкой Българинъ разиграва ханѫмкатати? Ще ли разиграваш Бъларскитѣ момичета?“ Султанчето вцѣпено, покланяше му се съ рѫка и го моляше да го прости. Останѫлитѣ отъ дружината бъхтяхѫ Турчетата като накарахѫ момичетата да имъ държатъ главитѣ. Като ги набихѫ хубаво, дадахѫ своитѣ пушки (като имъ извадихѫ креманитѣ), на момичетата и ги накараха да ги нарамятъ за да пазятъ султанчето съ другаритѣ му. Като тръгнахѫ, Стоилъ имъ каза: „азъ ще ви слѣдвамъ скрито, ачи ако се разполагате тъй съ момичетата изъ кѫщитѣ ви ще ви искарамъ по пладнѣ и ще ви искола; хубаво разумейте“. Това приключение се разчу твърдѣ бързо изъ между населението. Дѣто имаше турски султани яко-глави и краювци, дѣто си позволяваха да извършва всѣкакви злини, захванѫха да се сѣщатъ като че ги приглѣжда нѣкой за сторенитѣ имъ безчеловѣчия, страхуваха се да ни ги сполѣти участьта на султанчето. Потеритѣ кръстосваха балканътъ кѫдѣ: Ичера, Нейково, Жеравна, Градецъ и Котелъ. Сливенскитѣ билюкъ башии даваха оставкитѣ си. Заптиетата бѣха изпоплашени и не смѣяха да отидатъ надалечь въ балканътъ. Слухове се носяха че Стоиловата дружина ходяше раздѣлена на три четири части и имали зелени чадьри, щото неможали да се виждатъ отъ далечь. (Такива доношения се намиратъ отъ нея година въ останѫлитѣ книжя на Турското правителство въ градътъ, които книжя се прѣведаха на Български и Руски въ време на окупацията. Отъ сѫщата година има бѣлѣжено доношението на дѣдо Гиню старейшина на Ичера (трѣба да е погрѣшено защото дѣдо Гиню е отъ градецъ) че до хиляда души комити се явили на овчаритѣ имъ въ тѣхнийтъ балканъ отъ къмъ Матейското). Къмъ крайтъ на есеньта Стоилъ се оттегли отъ Сливенскийтъ балканъ и замина задъ граница. По нататъкъ читательтъ ще виде юначеството му и смьрта му въ възстанието сега да се запознае съ него преди възстанието.

I.

Мина се цѣла епоха отъ подписванието на Парижкий договоръ, въ 1856 година, въ който Турция обѣща да олегчи положението на християнитѣ въ държавата си. Годинитѣ се истичаха и подобрения не станахѫ, за олучшение спорѣдъ даденитѣ обѣщания, освѣнь ужасни крьвопролития. Турцитѣ си я карахѫ пакъ по ветхому. Фанатизмътъ до толкова бѣ ги заслѣпилъ, щото да мразятъ всѣко сѫществующе християнско нѣщо като считатъ че се осквернява тѣхната държава. За това прѣзирахѫ християнитѣ, гоняхѫ ги, ограбвахѫ ги и убивахѫ ги иоще повече когато Черкезитѣ и Татаритѣ нахлуха въ Балканский полуостровъ. Българитѣ християни бѣха поробени на Черкезитѣ и на Татаритѣ като ги храняха помагаха имъ, прибираха ги въ жилищата си, които самото турско правителство бѣ ги натлъпило. Отъ друга страна бирницитѣ (мухтари) съединени съ правителственнитѣ чиновници злоупотрѣбявахѫ и расхвърляха тѣжки данъци на християнитѣ, тъй и волни помощи за испѫденитѣ Черкези и Татари. Правителството присвои и земитѣ на своитѣ раи и ги прѣдаде на мързеливата сганъ. На сѫщитѣ земи данъкътъ се изискваше и се плащаше отъ първитѣ имъ притѣжатели. Черкезитѣ населени изъ между християнитѣ, искрадоха имъ работнийтъ добитъкъ, а възползувани отъ правителственната немарливость, почнахѫ и да убиватъ, и да обиратъ, най-повѣче като узнаха, че както правителството, тъй и населението турско бѣхѫ настроени враждебно противъ християнитѣ. Въ случай, че сторвахѫ явно злодѣйство и се хванѫха, черкезитѣ лесно се оправдавахѫ; понеже ето какъ знаяхѫ да се защищаватъ. Беювитѣ на Черкезитѣ проваждахѫ даромъ, или продавахѫ на всѣки влиятеленъ Турчинъ, или чиновникъ черкезки жени, както и на повечето паши и на самийтъ султанъ. Посрѣдствомъ тѣзи жени, злодѣйната сганъ играеше най-мерзостнитѣ роли, като знаеше че защитата ѝ е оздравѣна. По този начинъ и отъ нехайството на турцитѣ, съумѣхѫ какъ да се установятъ въ държавнитѣ работи и добихѫ високи чинове.

А Християнитѣ толкова вѣкове робувахѫ, тѣмъ не бѣ пристѫпно да занимаятъ нито най долнята правителственна служба; но напротивъ онеправдани въ своето право прѣзрѣни, изобличени, изхокани отъ всѣкѫдѣ дѣто потърсихѫ правосѫдие. Убийства и всѣкакви безчеловѣчия отъ день на день се увеличавахѫ, ако и да се давахѫ просби за прѣкратението имъ; но турскитѣ чиновници правяхѫ си оглушки и на подсмивъ имахѫ всѣко дадено оплакване. Отъ друга страна башибузуцитѣ и заптиетата, като отивахѫ по селата, първитѣ когато имъ скимни, а вторитѣ правителственна работа, врѣдяхѫ жителитѣ въ економическо отношение. Не само това правяхѫ; но си позволявахѫ да докачатъ и честьта на фамилиарнийтъ имъ животъ. Тѣзи безправди се извършвахѫ не само отъ проститѣ чиновници, но и отъ по-висшитѣ. Чиновницитѣ на недвижимитѣ имущества (тапу меймури) съобличахѫ земледѣлцитѣ да зематъ пари по три четри пѫти въ годината (тапу парасѫ) за владаленъ документъ. Тъй сѫщо и несносния данъкъ нѣмаше добира. Податнитѣ плащахѫ и за умрѣлийтъ и за избѣгналийтъ. Правителството нѣмаше стидъ, грѣхъ, милость и пр., а вънъ отъ него, турцитѣ не бѣхѫ по-долни: въ убийства, грабежи и пр. Всичкитѣ си грѣхове тѣ ги опрощавахѫ само съ омивани на вода (абтесъ). При всички злини сторени на християнитѣ, ни една отъ подписавшитѣ сили договорътъ не надстояваше да се прѣкрати несносното имъ положение. Дълго време се продължавахѫ свирѣпствата, обаче при най-нетърпимитѣ злодѣйства, Европа не обърна нуждното внимание за прекратението имъ; защото християнитѣ нѣмѣяхѫ прѣдъ строгата тиранска властъ на Турцитѣ. Работитѣ достигвахѫ до плачевно положение; вмѣсто да се побратими турското население съ подвластнитѣ си, напротивъ то се наканваше да възвърни *еничерлѫка*. Не по-малко помагхѫ на послѣдното прѣобразование (*ени-черлѫка*) софтитѣ и дервишитѣ които пристигвахѫ по селата, градоветѣ и подбуждавахѫ турското население да исколи християнитѣ, като го увѣрявахѫ че Султанъ Муратъ щомъ се въскачи на турский престолъ самъ ще издаде *илямъ*, да прогласи *еничерлѫка*. Турското население като научено на грабѣжъ, убийства и пр., подбуждано отъ такива подщрѣкатели, вече бѣснѣяше ако и да не се впусна изведнажь на общо клание, като за илямать още очакваше. Този планъ не бѣще само отъ дервиши и софти, но и на високопоставенитѣ чиновници като: Митхадъ паша и неговитѣ единомисленници. До като се прѣуготовляваше горѣказаната реформа и отъ части се практикуваше, турскийтъ печатъ планираше друга. Пишеше се по вѣстницитѣ имъ: че за по-добро осигоряване на вътрѣшната безопастность на турската държава, да насели правителството имъ всичкитѣ Черкези и Татари край границата на Сърбия, Влашко и Черна-гора. Тъй опасана държавата съ кордонъ отъ тѣзи прѣселници щѣла да бѫде по-мирна и нещѣло да се дава възможность за неприятелски подбуждения отъ близосѣднитѣ княжества и портата не щѣла да издържа толкова войска. Този планъ бѣше промисленъ не толкова за безопастностьта на държавата, само за по-добрѣ да си извършватъ Турцитѣ злодѣянията. При тѣзи вземени мѣрки отъ страна на правителството за да почне приселванието на дивата сганъ; тогова турскитѣ чиновници и турското население веднага се подпрѣтнахѫ съ по-ненаситна лакомия да притѣсняватъ християнитѣ. Като не бѣ вече възможно да се търпятъ: притѣснения, насилия, безчестия, убийства и пр., търсеше се исходенъ пѫть на несноснитѣ тѣглила. И наистина въ краятъ на есеньта въ 1875 год. Босна и Херцеговинцитѣ награбихѫ пушкитѣ, плѣснахѫ рѫцѣ на явна борба противъ турската власть и продължавахѫ юнашки да се борятъ противъ огромната военна сила на турцитѣ. Когато въстанието бѣ въ пъленъ разгаръ, отражи се и въ Българитѣ сѫщата мисъль за подобно прѣдприятие, за да рѣшатъ сѫдбата си за *смъртъ* или *животъ*.

Българитѣ се окуражихѫ като глѣдахѫ, че Турция не можа да смири въ продъжение на нѣколко мѣсеца, малцината възстанници, които не притѣжавахѫ напълно добра организация и военень екипажъ. Къмъ края на есеньта, въ сѫщата година, български революционери агенти бѣха нахълтали изъ нѣкои градове въ България да подигнѫтъ народатъ ни на възстание; но едно че зимата наближи, и възстанието се искаше на бързо да се приготви, по тая причина се ограничи и слабо се показа въ Стара-Загора, Чирпанъ, Шуменъ и Червена-вода. Въ Сливенъ се извѣсти за възстание два дни прѣди Заарското. Правителството като угади отъ шпионитѣ за прѣуготовлението въ градътъ, поиска военна сила отъ одринскийтъ валия, защото тогавашната рѣдовна войска въ градътъ, бѣ отправяна за Херцеговина. Прѣзъ сѫщата нощь, когато Сливенското въстание щѣше да избухни, съ особенъ влакъ пристигна едно отдѣление конница отъ казашкийтъ алай. До пристигванието на конницата сливенский мютесарифинъ въоружи мустахафѫзитѣ да пазятъ тишина въ градътъ. По тъзи прѣдусмотрителность на правителството, прѣуготвлението не принеси никакво слѣдствие. На слѣдующата нощь конницата замина бързо за Стара--Загора, тогава градътъ разумѣ, че възстанието въ Стара-Загора е избухнало.

Прошение отъ градъ Сливенъ до великийтъ везиръ Махмудъ Недимъ паша

II.

Слѣдъ слабото възбунтуване на градоветѣ: Стара-загора, Чирпанъ и пр. народътъ показа явно незадоволство отъ сѫществующия рѣдъ въ турската администрация, По поводъ на това приключение, тогавашнитѣ български вѣстници издаваеми въ Цариградъ, подканваха Българитѣ да подадѫтъ прошения до Високата порта за нѣкои прѣобразования. Отъ Сливенъ се направи прошение по слѣдующето съдьржание.

Ваше Височество!

„Слѣдъ като изразявами ний долоподписаннитѣ Българи, жители отъ градътъ Сливенъ, многолѣтствията за здравието и дългоденствието на нашийтъ възлюбленний Августейши господарь Султанъ Абдулъ Азисъ Ханъ и слѣдъ като принасями дълбокитѣ си почитания къмъ Ваше Височество, дързнуваме увѣренни, че Вашата благонаклонность къмъ вѣрноподаннийтъ Български народъ да изявимъ смиренно сърдечното си и душевно задоволствие, което чувствува народътъ ни като Ви глѣда да стоите на високийтъ Везирский постъ за слава и благополучие на държавата и за благоденствие на всичкитѣ царски поданници.

Ваше Височество!

Нѣма българско сърдце, което да не трепти отъ радость нѣма Българска душа, която да не се весели като знай, че чрѣзъ Вашата славна висока личность ще могѫтъ царскитѣ поданници да просвѣтнатъ и да спечелятъ царската височайша милость, която непрестанно са излива чрезъ отличната ваша мѫдрость на насъ бѣднитѣ царски поданници. При това самата надѣжда на Българскийтъ народъ за опазвание на животътъ, имотътъ и честьта му е възложена на Вашето великодушие и на Вашата искренность къмъ всичкитѣ поданници на Негово Императорско Величество Султана, която искренность българскийтъ народъ е призналъ еще въ първото Ваше славно везируване.

Ваше Височество!

Ослонени на безчисленнитѣ милости, съ които обсипва възлюбленийтъ нашъ монархъ своитѣ поданници съ свойтъ великъ и славенъ ферманъ отъ 30 Ноемврий отъ миналата година, въ който ферманъ Негово Императорско Величество прогласява съвършенното изравнение на поданницитѣ си въ всичкитѣ права и длъжности на държавата. Ний най-покорно молимъ да обърните отеческийтъ си поглѣдъ къмъ слѣдующитѣ двѣ точки, чрѣзъ които мислимъ ще може да ся тури въ дѣйствие най-успѣшно и най-сигурно Височайшата Императорска воля.

1-во Общото наше желание е да са приемни Българскийтъ язикъ за официаленъ подиръ турскийтъ въ всичкитѣ клонове на управлението, което се касае до правителственнитѣ дѣйствия къмъ Българското население, защото непознаванието на Турски дава често причини на неспоразумѣния припирни, распри и въ сношенията на Българитѣ съ мѣстнитѣ власти. Най напрѣдъ ний Българитѣ не проумѣвами даденитѣ закони заповѣдитѣ които прѣпоржчатъ испжлнението на първитѣ. Освѣнъ това като Българскитѣ азаи въ управлението и сждебнийтъ съвѣтъ повечето като непроумѣватъ турскийтъ язикъ не могатъ никакъ да слѣдватъ рѣшенията които са извършватъ въ междлишитѣ. Това са нѣща които са биле причина на безбройни до сега злоупотреблѣния въ всичкитѣ клонове на администрацията.

2-о Царското правителство като са грижи непрестанно за благоденствието на поданницитѣ си, мислимъ че за да бждемъ свързани по яко съ империята на царщината, добрѣ ще е да са допрости и на Българитѣ да бждятъ съучастници въ административнитѣ граждански и военни служби на държавата. Равенството, което са провъзгласява въ високийтъ царски фермамъ за насъ е равенство само тогасъ когато Християнинътъ Българинъ са види обдаренъ съ милостьта да бжде приетъ въ военна и гражданска служба; като и ний Българитѣ сме чеда на общото отечество и царското правителство, желаемъ да сподѣлимъ трудноститѣ на нашитѣ събратия Мюслюманитѣ, въ защитата на империята отъ злонамѣреннитѣ неприятели на държавата, които възбуждатъ негодованието на нашийтъ народъ. По причина че не сме удостоени съ святата длъжность да бждемъ защитници на славата и честьта на Османската империя подъ владичеството на Н. И. В. Султанъ Абдулъ Азисъ, комуто Богъ да подари дълги и щастливи дни. Дай Боже.

Впрочемъ Ваше Височество, като изразявами най смиренно сърдечнитѣ си и горѣизложени желания, оставями ги на благитѣ Ваши расположения като се надѣвами че неще ни лишити въ честитото си везирувание отъ тъзи царска милость и сме вѣрни и покорни раби.

На Ваше Височество ний Българитѣ жители на Сливенското градстко население.

Сливенъ 1 Януарий 1876 година

Къмъ Негово Височество Великийтъ Везиръ Махмудъ Недимъ паша. *(sic)*

Прошението се подписа отъ 498 души и се испрати до великийтъ везиръ, Махмудъ Недимъ паша. Българското градско население се внадѣжди като гледаше, че вѣстницитѣ, по онова време, на дълго и широко се впуснахѫ на сериозно разискване върху поданитѣ прошения. Но всичко се осуети. Въ Сѫщата година Турското правителство, въпрѣки исканията на народътъ, издаде заповѣдь, че военното даждие ще се плаща отъ лица навършили отъ 20 до 40 години, като се пресмѣтваше че приблизителната цифра за даждие, на всѣкой-единъ отъ подаднитѣ, възлѣзи до 4 л. т.

Зимата се изменаваше, надѣждата ioще се провлачаше за нѣкои промѣнения до дѣто не се свърши мѣсецъ Мартъ; защото Турското правителство въ началото на тозъ мѣсецъ правяше нѣкои маловажни промѣнения по управлението; за тогава се надѣваше народътъ че ще го огрѣе нѣщо отъ заявленитѣ си искания. До дѣто се очакваше за що годѣ человѣшки правдини, ето ти и несноснитѣ вергии се разхвъргахѫ, когато ветхитѣ бакии не бѣха до събрани. Народътъ глѣдаше на всичкитѣ обѣщания на Турското правителство съ презрѣние; измѣняше търпѣнието си и зе да готви тайно преуготовление за единъ по-рѣшителенъ ударъ на несноснийтъ гнѣтъ, за който чакаше благоприятенъ случай и прѣдначинание. Нѣма що да мисли беднийтъ ни народъ, когато провидя бждущето си поприще погрѫжено въ жалость и беди безчеловѣчни, мило спасение отъ никждѣ. Той трѣбваше да прѣдприеме *животъ* или *смъртъ*, но колкото се усилваше притѣснението, напротивъ по-бърже озряваше идеята за освобождение. Згодний случай караше всѣка будна душа, да притече къмъ самопожертвувание за осжществение на идеята, *освобождението.*

Пристигването на Българскитѣ революционерни Агенти: Георги Икономовъ и Стоилъ въйвода въ Сливенъ.

III.

Всѣкой очакваше съ нетърпѣние да прекара зимата. Не бѣ огасналъ спомѣнътъ отъ есеннитѣ осуетени преуготовления, който съ приближаванието на пролѣтьта подновяваше въ мислитѣ на буднитѣ и юнашки души, едно опитвание за по сериозно възстание. Липсваха само прѣдначинатели, които посрѣдъ самата ни народна масса горѣщо и енергично да проповѣдатъ за бунтъ, едничкото прѣдприятие, което народътъ ни трѣбаше да прѣдприеме за подобрението си. Такива не се забавиха да пристигнатъ изъ отечеството ни. На 16 Февруарий, два часа подиръ захожданието на слънцето, въ Сливенъ пристигнжха революционернитѣ агенти: Георги икономовъ родомъ отъ Сливенъ и Стоилъ въйвода — отъ село Инджекьо Ново-Загорска околия. Тѣ слѣзахж изъ пжтьтъ който води до градътъ, отъ Асенювскийтъ проходъ; но като бѣше йоще видѣло, отбиха се отъ пѫтьтъ си и се скриха у хаджи Георгевата фабрика, да чакатъ наближаванието на нощьта. Щомъ мрькна, влѣзоха у кѫщата на Нено Господиновъ съ когото се познаваха отъ по прѣди. Икономовъ го поздрави отъ скорозапознатитѣ му познайници: Димитръ свѣщара отъ Гюргево, баба Тиховица отъ Русчукъ, учительтъ Пановъ отъ Орѣховица. Нено се познаваше съ помѣнатитѣ, защото неотколѣ бѣше обиходилъ градоветѣ: Елена, Орѣховица, Русчукъ и Гюргэво. Той полюбипитствува да узнае като какъ Икономовъ се запозналъ съ тѣхъ и за цельта на неговото пѫтувание съ въйводата. Икономовъ му расказа, че е извѣстенъ за отиванието му до Гюргево и че жребий за агентинъ и въйвода, въ Сливенъ сѫ е падналъ на него и на Стоила. Слѣдъ разговорътъ имъ, поискаха да ги прикрива до осѫществение на мисията имъ. Нено се съгласи на тѣхното желание и въ кѫщата му прѣстояха три дни.

Като бѣха тукъ, прѣдставиха му да покани нѣкои отъ гражданитѣ на тайно събрание, въ което да явять цельта на мисията си. Той извѣсти на мнозина. Увѣдоменитѣ ако и да желаяха да присѫтствуватъ, обаче бояха се отъ прислѣдванието на турското правителство въ градътъ, защото по онова врѣме се свърши убийството на Стоянъ Айрановъ и фамилията му.

Поканата имъ не сполучи, ако и да ги посѣтиха отпослѣ нѣкои отъ познатитѣ имъ. Като се откриха на мнозина, тѣ промислиха да се прѣдвардятъ; грозеше ги опасность отъ запознавание на жилището имъ; най-повече отъ помѣнатото убийство, което се извръши, въ тъзи часть на градътъ, дѣто бѣха се установили. Затова оставиха Неновата кѫща и прѣдрешени, въ видъ на копачи, заведоха се у кѫщата на дѣда Господина Неновъ баща.

Подиръ три-дневно стоение, връщатъ се пакъ у Ненови и като стояха два дена заведаха се у Колю Минювъ. Тукъ прѣминаха петнадесять дни.

Въ време на прикритието имъ у Колю Минювъ, видѣ се за нуждно, по планътъ на въйводата, да се испратятъ въ балканътъ нѣколко момчета, които да бѫдѫтъ приематели на храна и на други възстаннически потрѣби, сѫщевременно да служатъ за прибиранне на подзрѣнитѣ лица и за тѣзи, които ще указватъ желанне да се съчислятъ съ четата на възстанницитѣ.

За такива бѣха извѣстни: Кондю Д. Кавръковъ, Михалъ Д. Гаджаловъ и Михалъ Стоенчевъ, които бѣха събрали пари, отъ по прѣди изъ помежду си и отъ други лица и пратиха Нена да имъ доведе въйвода отъ Влашко. За тѣхни другари тѣ убѣдиха: Василъ Желчовъ и Марина Димитровъ, като сториха клѣтва да излѣзатъ всички на св. 40 срещу дена, а отъ тѣхъ да остане Михаилъ Стоенчовъ, за да спомага въ работитѣ на Стоила и Георги Икономовъ. Приготвиха се, кой какъ можа̀, съ пушка, ножъ, барутъ, коршуми и на рѣченнийтъ день заминаха за балкантъ, като прѣдварително заржчаха на кѫщнитѣ си да извѣстятъ за тѣхното излизание на турското правителство.

Нѣколко дни, подиръ идванието на Икономовъ и Стоилъ въйвода, пристигна отъ Влашко Андонъ Кутевъ, родомъ отъ Сливенъ. Той распитваше да узнае дѣ се намиратъ револиционернитѣ агенти. Отказа му се отъ лицата, които ги знаяха; но когато се узна че и той иди съ сѫщата цель както тѣ, явиха му мѣстоживѣнието имъ, като му се прдѣложи да ги приеми у кѫщата си. Андонъ прие на радо сърдце, защото търсеше по кой начинѫ би се срѣщналъ съ тѣхъ. На 9-й Мартъ Нено придруженъ съ Михалъ Стоенчовъ отидаха у Колю Минювъ и прѣдложиха на двама прикрити да ги изведатъ, като имъ казаха, че отъ прѣдателство тукъ неможатъ ги укри. Икономовъ се несъгласи и постоянствуваше на сѫщото мѣсто да си останѫтъ. Разлютенъ отъ честото мѣстомѣнение, изговори: „донесете ми навущата и царвулитѣ на двама ни, тукъ нѣмало народни хора, ний ще си отидемъ“. Раздорътъ до толкова се осили щото той посочи да тѣгли револверъ връху Нено, като недоразбра отъ кое прѣдателство не можатъ ги укри. Отъ своя страна Нено по-дробно му разказа, че Колю Минювъ прѣди единъ день му, подалъ една свита книжка чрѣзъ която му искалъ пари за тѣхното обдържание; а той като се всумнилъ да не ги прѣдаде, като неможалъ да му испълни исканието, дошелъ да ги изведе. Икономовъ се съгласи на това Неново разказвание, прѣдрѣшени простичко на копачи, навървиха се съ Михалъ Стоенчовъ къмъ Гюръ-чешме за кѫщата на Андонъ Кутевъ. При наближавание на пѫтната вьрта, Икономовъ и вьйводата влѣзаха, а Михалъ Стоенчевъ се върна.

Андонъ ги прие съ радость и имъ даде една стая. Събраха се трима емигранти. Икономовъ като по напрѣдъ дойди въ градътъ, попита го, като какви новини носи отъ Влашко. Той му разсказа: „всичкитѣ хъшове, които се скитаха изъ Влашко, вече прѣминаха въ България да взематъ участие въ *всеобщото българско възстание*, а азъ като се прѣслѣдвахъ отъ влашкото правителство, помолихъ единъ отъ познатитѣ ми шлепари да ме отнесе въ Русчукъ. Отъ Русчукъ пристигнахъ въ Сливенъ съ сливенски кираджии, които продаваха тамъ арпаджикъ“. Слѣдъ разговорътъ имъ Икономовъ укори постѫпката на Нено, че само ги е мѣстилъ, безъ да свършатъ нѣщо по мисията си. Тѣ помолиха

Андона да извѣсти на приятелитѣ си, на познатитѣ си въ града, да присѫтствуватъ на *тайно събрание* въ неговата кѫща.

Събранието.

Андонъ Кутевъ по настояванието на Икономовъ и на въйводата, зае се да повика приятелитѣ си на *тайно събрание.* Деньтъ бѣше 14 Мартъ вечерьта. Покани мнозина отъ приятелитѣ си на които имаше най-голѣма довѣрчивость. Поканата му се отзова, ако не отрицателно, то съ бавность и нерѣшителность, като всѣкой отдаваше вината на незгоднитѣ обстоятелства подъ които се намираше българскийтъ народъ, особенно въ градътъ Сливенъ, дѣто турското население бѣ, по онова врѣме, доста значително. Той употрѣби всевъзможни старания, до дѣ ги убѣди. Когато вече се рѣшиха нѣколцина отъ прѣдизвѣстенитѣ да присѫтствуватъ на *събранието*, каза имъ прѣдварително да знаятъ, че пѫтната върта ще бѫде затворена и незаключена; извѣстенитѣ безъ да хлопатъ ще влизатъ и ще се установяватъ у градината въ дворътъ. Йоще прѣзъ деньтъ бѣха дошле: Нено и Георги Киряковъ, които се разговаряха въ градината да причакватъ другитѣ, които щѣха да дойдатъ. Това се правеше съ цель да неби нѣкой непознатъ, или отъ съсѣдитѣ хлътне при скрититѣ въ стаята. За тъзи цель двамината стояха въ градината и като мръкна, влѣзоха въ една отъ долнитѣ стаи на кѫщата и тамъ причакваха поканенитѣ. Слѣдъ малко пристигнаха: Димитъръ Кукумявковъ и Петръ Кара Костовъ и малко подиръ тѣхъ дойде и Димитъръ Събевъ. Очакваше се да дойдатъ и други отъ прѣдизвѣстенитѣ; но като бѣ кѫсно, часътъ три и половина по турски, прѣкѫсна се надѣждата за идвание на други. Андонъ, който посрѣщаше поканенитѣ и ги увеждаше въ стаята, излѣзи самъ и отиди въ друга стая, дѣто бѣхѫ прикрититѣ. Той слѣдъ малко време се върна придруженъ съ Икономовъ и Кръстю Кючюковъ, *) които не бѣха познати на събравшитѣ, освѣнъ на Нено и Андонъ, но като се поздравяваха, Икономовъ позна всичкитѣ, освѣнъ Димитръ Кукумявковъ, който не бѣ родомъ отъ градътъ. Икономовъ прѣпорѫча другийтъ непознатъ, като каза: „милостьта му е родомъ отъ Шуменъ; името му е Кръстю, когото доведохъ отъ Русчукъ, дѣто се прикриваше прѣслѣдванъ отъ турското правителство, че е билъ съучастникъ въ шуменското възстание. Той е добъръ за да бѫде единъ отъ хъшовитѣ на тукашната чета. „Слѣдъ като го прѣдстави, кимна му да излѣзи отъ стаята, а той помоли събравшитѣ да му намѣрятъ безопасно мѣсто да прѣстои, до дѣто се приготви възстанието. Послѣ това имъ каза:“ Виждамъ, че сѫдбата васъ е опрѣдѣлила да бѫдите за първи *дѣйци* въ нашийтъ градъ, но прѣдварителю трѣба да кажа, че ако се виждате способни да, вземите тъзи тѣжка длъжность и отговорностьта ѝ. „При тѣзи думи събравшитѣ го помолиха да имъ раскрие за тѣхното повикване и каква именно длъжность ги поканва, да взематъ и отговорностьта ѝ. „Братя мои!“ каза той, „трѣба да знаете, че азъ съмъ пратенъ отъ хора доброжелатели на народътъ ни, които винаги промислятъ за неговото освобождение отъ турскийтъ яремъ. И ако нѣкой дързне за да ме прѣдаде, тѣзи хора не ще ме оставятъ, а ще ме търсятъ и отмъстятъ за меня. Извѣстни сте, отъ вѣстницитѣ, за прѣдаденийтъ, въ Орхание, Славовъ, комитетски агентинъ.

---

*) Кръстю Кючюковъ Шумненецъ, доведенъ отъ Г. Икономовъ изъ Руссе и оставенъ въ Лѣсковецъ когото довежда отъ тамо за Сливенъ Цаню Александриевъ.

Като него има мнозина пратени изъ разни градове въ отечеството ни, отъ които и азъ сѫмъ единъ пратенникъ за тука. За да се увѣрите че дѣйствително е така, имайте търпѣние да ви прочета донесенното ми писмо отъ тѣзи доброжелателни хора.“ Той извади отъ джузданчето си писмото и почна да го чете, което съдържаше горѣ-долу слѣдний смисълъ:

Братия Българи!

„Б. Р. Ц. К. като бди винаги да избави своитѣ братия Българи отъ турския яремъ и като е промислювалъ и търсилъ по-леки средства, безъ никакви жертви, за отмѣнение на рабското тѣгло, не е вече намѣрилъ друго срѣдство освѣнъ съ възстание. Ако народътъ е готовъ и иска да си спомогне самъ, и да не търпи вече турскийтъ яремъ, зависи отъ неговата воля. Днесь е най сгоднийтъ случай да подадемъ рѫка единъ за други, всички съгласно да се хвърлимъ противъ общийтъ врагъ и да освободимъ отечеството си. Ако народътъ не желае да отмахне несносното си тѣгло, то никой не му е виноватъ.

Братия Българи!

Нѣма никой народъ въ историята да се е избавилъ безъ трудъ и жертви. Доста е тѣглилъ бѣднийтъ ни народъ отъ туй варварско азиатско племе. Най-малкитѣ народи въ днешното време се борятъ за да добиятъ свобода, а ний отъ нѣколко милиони народъ, пѫшкаме подъ тѣжкийтъ хомотъ на турскитѣ султани.

Срамъ е за насъ, по-малкитѣ народи и племена да се гордѣятъ съ свобода, а ний да гинемъ въ кално робство. Братска длъжность ни зове да поканемъ всичкитѣ български синове, които желаятъ освобождението на отечеството ни и, на които въ жилитѣ тече чиста българска кръвъ, да притекатъ и участвуватъ въ борбата на всеобщото българско въстание противъ общийтъ угнетитель, да отмахнемъ натискътъ на желѣзната ръка и смажемъ кръвникътъ звѣръ, който се е гоилъ толкова вѣкове съ нашата кръвъ.

Братия Българи!

Ако се покажите немарливи и хладнокръвни къмъ общополезното дѣло за народътъ ни, и прѣнебрегните сгоднийтъ случай; то имайте прѣдъ видъ, че потомството ни строго ще проклина постѫпкитѣ ви и равнодушието ви. . . . .“

На свършакътъ писмото бѣше подпечатано съ кржглесть печатъ въ който имаше думитѣ: *Български Революционеренъ централенъ комитетъ;* съкратени думи и латински числа, а въ срѣдата му врѣзанъ, исправенъ левъ.

Икономовъ като прочете писмото изгориго отъ свѣщьта. Слѣдъ това начена да говори: „вече на всѣкждѣ изъ България се съставиха комитети, които да дѣйствуватъ за *всеобщо Българско въстание;* но при всичкитѣ строени трудове за съставение и тукъ подобенъ комитетъ, Сливенъ е най-много закжснелъ; затова врѣмето е кратко, изисква се отъ васъ по-голѣма дѣятелность, като прѣзрѣте частнийтъ си интересъ, а вземете грижа за общополезното свято дѣло. Васъ сждбата е опрѣдѣлила да бждите първитѣ *дѣйци* и *членове* на тукашнийтъ комитетъ. Внимавайте да се водите по общеприетитѣ планове на всичкитѣ комитети. Всѣкой единъ отъ васъ ще си избере по единъ или повече *сътрудници*, но никой отъ тѣзи не трѣбва да знае отъ кого се даватъ заповѣди, за нѣкои дѣйствия, освѣнъ вий *членоветѣ*, които ще получавате наставления и ще дѣйствувате съгласно съ другитѣ комитети. *Привърженци* може да придобиете мнозина но никой не бива да посочва личности, въ случай на прѣдателство, за да не се открие заповѣдьта отъ дѣ е пратена. Всѣко наставлѣние или заповѣдь ще се съобщава единъ чрѣзъ други: отъ първийтъ до послѣднийтъ. Тъй свързани единъ чрѣзъ други привърженцитѣ, ще расте числото имъ и наскоро ще се приготви тука градътъ и околностьта му за възстание. При всичко внимавайте да избирате хора най-вѣрни, било за привърженци, или за каквато и да е длъжность, които по никакво принуждение неще явятъ на турското правителство.

Сливенскийтъ комитетъ ще носи название *II окрѫгъ*, а мѣстото му да бѫде неизвѣстно: „всѣкѫдѣ“ и „никѫдѣ“, както и самийтъ уставъ гласи. Ще си изберете нѣкои рѣшителни хѫшове за тайна полиция и ще ги поддържате; ако въ случай видите опастность за предателство, ще распореждате тайната полиция за смъртно наказание за да прѣдвардите злото, което има да послѣдува отъ това. Придобиете ли нѣкой новъ привърженникъ, трѣба да го задължите да извърши нѣкоя работа, щото да неможе отказа, че не е вземалъ участие. Тъкъвъ трѣба да се проводи да принесе нѣкое извѣстие, или писмо отъ комитетътъ, или да прекрива нѣкого отъ компроменттиранитѣ членове или привърженци. По тоя начинъ никой не ще може да струва издателство. Тайна поща ще проваждате отъ по-юначнитѣ и вѣрни хѫшове, които се убѣдени да излѣзатъ наздраво въ балканътъ съ бѫдущата ни чета, или може и самитѣ членове да извършатъ това. Ще опишете колко хора има способни за да носятъ орѫжие, колко орѫжия има и отъ какви системи е; тъйсѫщо колко кони, волове, коля, жито, ичемикъ, патрони и барутъ, както въ градътъ, тъй и по околнитѣ села, да се състави статистика за всичко. Трѣба вий по-между си да си изберете единъ *прѣдсѣдатель*, единъ *подпрѣдсѣдатель*, *касиерь* и *писарь.*“ За *прѣдсѣдатель* се избра отъ членоветѣ Нено, за *подпрѣдсѣдатель* Димитръ Кукумявковъ, за *касиерь* Петръ Кара Костовъ, за *писарь* Кириаковъ. Нено не одобри това распорѣждание отъ Икономовъ. „Не трѣба“, каза той, да има такива длъжности защото лесно можемъ пропадна като работимъ съ писма, затова по добрѣ ще бѫде съ устни приношения на пратенници. Икономовъ и другитѣ членове съгласно казаха: „населението мѫчно ще повѣрва на такъвъ пратенникъ, а като се работи съ писма подпечатани съ комитетский печатъ по друго впечатление давать на комуто се прѣдставятъ“. „Затова, продължи Икономовъ, ще си направите печатъ по отпечатанийтъ моделъ въ писмото, който ще носи *II окрѫгъ*“. За печатъ се рѣши да го направятъ златаритѣ: Димитръ Кукумявковъ и Петръ кара Костовъ и да може да се разглобява на четири части, които ще се съхраняватъ въ четирма отъ членоветѣ. „Трѣба да имате прислушници, „слѣдваше Икономовъ“, които да ви извѣстяватъ какво се говори изъ между публиката за васъ, тъй и за комитетскитѣ работи както и за личности, които се станѫли *привърженци.* Трѣба да знаете, че явили се прѣдателство, трѣба да обвинявате прѣдателитѣ, че сѫ вземали участие въ извършванието на нѣкоя длъжность отъ комитетъ. Трѣба да си помагате задружно въ всѣкой случай.“ Когато членоветѣ почнаха да разискватъ кой каква длъжность ще приеми, дойдоха до заключение, че Нено ще приема и прѣпраща тайнитѣ пощи, защото той познаваше най-добрѣ мѣстнитѣ кираджии и кѫщата му е на сгодно масто за такива съобщения. Димитръ Сѫбевъ и Димитръ Кукумявковъ се задлъжиха да разбунтуватъ *балканскитѣ села.* Георги Кириаковъ, Андонъ кутевъ и Петръ кара Костовъ да проповѣдатъ за бунтъ изъ града и да са спомагатъ другитѣ, дѣто се укаже за нуждно. Като се распрѣдѣлиха длъжноститѣ, Икономовъ напослѣдокъ каза: „За менѣ, както виждамъ, ще бѫде мѫчно да дѣйствувамъ тука, защото турското правителство ме прѣслѣдува йоще отъ Зарското възстание, както и мнозина ме познаватъ отъ градътъ; затова прѣдпочитамъ да отида въ Лѣсковецъ или другадѣ, а на мое мѣсто ще дойде *офицеринъ.* Моля ви да ми събирете малко пари за пѫтни разноски и да си направя единъ катъ дрѣхи защото съ тѣзи турски дрѣхи омързнало ми е да се глѣдамъ.“ Членоветѣ: Георги Кириаковъ и Димитръ Сѫбевъ дадоха му по петдесятъ гроша. Димитръ Кукумявковъ и Петаръ кара Костовъ, като нѣмаха при себѣ си, обѣщахъ се на сутринната да му доставятъ. Нено и Андонъ не се задължиха да дадатъ, защото тѣ обдьржаха прикрититѣ. Послѣ това, той помоли да му се хване человѣкъ да го заведе до Лѣсковецъ. За да го придружатъ се назначиха: Димитръ Сѫбевъ и Михалъ Стоенчевъ а Нено щѣше да намѣри кираджий.

Слѣдъ това распорѣждание, за испращанието на Икономовъ, членоветѣ си разотидоха.

На утрината рано, Икономовъ проводи единъ патронъ отъ револверъ и на мѣсто пари, дѣто се задължиха Димитръ Кукумявковъ и Петръ кара Костовъ, да му купятъ сто патроня. За да ги купи, прие Димитръ Кукумявковъ, зашото йоще не бѣше познатъ всѣкиму изъ градатъ и ако се хване отъ правителството, лесно може да се оправдае, като каже, че ги купува за неговитѣ познайници овчери. Той отиде у дюкянътъ на Ерменецътъ, Печо, срѣщо сараческитѣ дюкени, дѣто работеха само турци, и го попита да ли има отъ сѫщитѣ патрони какъвъ то Икономовъ бѣше далъ. Ерменецътъ като взе патронътъ, попита го: колко патрони иска отъ този видъ. Той каза, че му трѣбатъ двестя, и лукавийтъ Ерменецъ на часа завика: „какво ще правишъ съ толкова патрони, на главата ми бела ли ще докарашъ? Менѣ ми е порѫчено отъ правителството че който иска повече отъ десятъ да извѣстя. Иди си намѣри поручители.“ При това гръмогласно викание, турцитѣ сарачи, настанаха отъ дюкянитѣ си и нахълтаха въ ерменскийтъ дюкянъ, дѣто то йоще продължаваше да вика. Кукумявковъ го увѣряваше, че винаги е купувалъ патрони за познатитѣ му овчари, безъ да му сѫ е забѣлѣжило за подобна покупка, като нахълтаха турцитѣ той му каза: „ти си продавачъ и азъ сѫмъ куповачъ, ако ти изнася можешъ да ми продадешъ, ако ли не, ти знаешъ.“ При потѣгленето му да излѣзе отъ дюкянътъ, турцитѣ питаха Ерменецътъ защо куповачътъ искалъ толкози патрони и го изглѣждаха сѫмнително, а той като се видѣ въ такова положение измъква се изъ мѣжду навалѣнитѣ турци и отиде на дюкянътъ си дѣто го чакаха: Петръ Кара Костовъ и Георги Киряковъ, разказа на тѣхъ станалата случка, които немалко негодуваха и роптаяха за подлостьта на Ерменицътъ, страхуваха се отъ друга страна да не би очевидцитѣ турци да извѣстятъ на правителството за покупката на толкози патрони, които впрочемъ не се купиха, но П. Костовъ и Д. Кукумявковъ имаха намѣрение да ги купятъ, Слѣдъ малко Ерменецътъ дойди на дюкянътъ, като начена да се извинява, че непозналъ куповачътъ и сложи една чанта съ патрони; искаше да ги остави. Никой отъ събранитѣ въ дюкянътъ не се увѣряваше на извиненията му, всѣкой се страхуваше да не би да е нагласенъ съ цель отъ турцитѣ. Като се колебаяха, да ли да зематъ или не, съгласиха се най-сетнѣ да купятъ. Купиха сто патрони и Георги Киряковъ бързо ги занесе у кѫщата на Андонъ Кутевъ, дѣто бѣше Икономовъ и му ги даде. На другийтъ день, Икономовъ поиска да замине отъ Сливенъ, защото му се свършиха дрехитѣ. Опрѣдѣли се врѣме, три часа, прѣди да съмне, за неговото отпѫтуване. Димитръ Сѫбѣвъ бѣше назначенъ за неговъ съпроводникъ до Лѣсковецъ. Мѣстото дѣто щѣха да се събирѫтъ, прѣди да отпѫтуватъ, бѣше въ изворътъ на лозята нарѣченъ *Рѣчица*, и тукъ ще пристигне много рано сѫпроводникътъ съ коньтъ си да чака Икономова, който щѣше да се придружава съ Михалъ Стоенчовъ отъ градътъ. Тъй бѣше уговорено, и на *Рѣчица* тримата да се събирѫтъ. Димитръ Сѫбевъ рано отиде на назначеното мѣсто, чака́ и дълго врѣме чака́. Направи си цигаръ, запалиго и по свѣтлината на цигарътъ глѣда́ на часовника си за да узнае да ли е дошелъ часътъ, три и половина по турски, по което време трѣбаше да тръгнатъ; но вече отпрѣдѣленното време измина. Всѣко подухване на вѣтарътъ излъгваше го да вѣрва, че Икономовъ и Михалъ Стоенчовъ идатъ. Коньтъ прѫхтеше, свиваше ушитѣ си, вторачваше очитѣ си да се ослушва и да се заглѣдва оплашено. Военнитѣ трѫби се разсвириха изъ градътъ; ясно се чуваха въ тихата нощь. Димитръ йоще се позамайваше да чака; но ретивийтъ конъ не му се стоеше. Побутваше съ главата си, свойтъ господаръ за да върви за кѫдѣто сѫ е упѫтилъ. Внезапно извива единъ вълкъ близо въ расталакътъ и коньтъ оплашенъ прехуча. Благодарение на яката желѣзна юзда, неможа да се откопчѣе отъ рѫцѣтѣ на господарътъ си. Слѣдъ малко, Димитръ сѣдна и си направи цигарь и като поглѣдна часовникътъ си, видѣ че сѫ е изминало доста врѣме отъ опрѣдѣленното. Сѫмнѣваше се да не би се хванали другаритѣ му, които причакваше, както и по-прѣди се чуваха военни трѫби!. Вече се зазори; той се качи на коньтъ си върна се въ градътъ и отиди у Ненови. Като похлопа вьртата, Нено излѣзи по нощни дрѣхи. Димитръ му каза: „бай Нено! такива ли сѫ вашитѣ обѣщания да ме лъжите? Ако ли не, да си глѣда всѣки работата; да ходя ни въ туй, ни въ онуй време да бѫхта пѫть въ темотата; да бера страхъ само напраздно! Дѣ остана Михалъ Стоенчевъ и Икономовъ, коя е причината да не излѣзатъ?“ Нено сърдито каза; Икономовъ не дойди за агентинъ, но за салтанатъ. Той иска хубаво да се облече и съ конь да си отиди. Когато азъ бѣхъ въ Гюргево, стана засѣдание на комитетътъ. Никола Тиховъ ми съобщи, че сѫ взели мѣрки, щото никому отъ агентитѣ счупена пара да се не дава, а само да ся хранятъ и прикриватъ отъ народътъ за кѫдѣто сѫ назначени и нищо повече. А Икономовъ иска и пари и спокойствие, когато той е излѣзалъ да мре!“ Димитръ каза: „азъ си испълнихъ обѣщанието и длъжностьта, вече неотивамъ втори пѫть.“ Бодна коньтъ си и си отиди. (Нено и Икономовъ йоще при срѣщата си се смразиха . . . . . отъ дѣто послѣдува икономовото смѣняване съ други агентинъ) Михалъ Стоенчовъ бѣше отишелъ до село Терзоба, а намѣсто него се намѣри Стоянъ падарьтъ, който на 17-й Мартъ отпатува съ Иконимовъ до Терзоба, и отъ тамъ Михалъ Стоянчовъ го придружи до Лѣсковецъ.

Прѣзъ тѣзи дни избѣгна Илия Радювъ (Маджаратъ) Шумненецъ, който бѣше затворенъ по политически причини, като взелъ позволение отъ тъмничнийтъ надзиратель да си купи нѣкои нѣща придруженъ съ едно заптие. По-прѣди той се наговори съ Петръ Влаховъ, когато дойдатъ на дюкянатъ му да напои заптието. По този начинъ избѣгна, отиде право у Куртюви Стояновъ и отъ тамъ на делиминковата кашла на западъ отъ Сливенъ. Отъ излѣзлитѣ въ балканътъ, на 15 Мартъ вечерьта, въ пазарнийтъ день, се завърна Кондю Къвръковъ да вземи хлѣбъ отъ Нено Господиновъ. Той взе хлѣбъ и прѣди да замине за балканътъ, извѣсти му се, че Илия Радювъ избѣгна отъ Сливенскийтъ затворъ и се намира на дели-минковата кашла, за да отиде да го прибере. На сутрината, въ Вторникъ, Кондю замина за помѣнатата кашла, да го вземи и да го заведе при останалитѣ въ балканътъ; но като се забави два дена въ града, хъшовете останаха безъ храна. Тѣ рѣшиха отъ *Синитѣ камани* да отидатъ въ *Селището* за да се снабдятъ съ хлѣбъ отъ познатитѣ имъ воденичари, Прѣзъ него день валя много дъждъ, Новоселската рѣка прѣля, затова мѫчно се прѣгазяше. Василъ Желховъ, се опита да я прѣгази, но като падна и се омокри, принудиха се всичкитѣ да се върнатъ и да отидатъ на Умайниковата кашла. Като приближиха, кучетата залаха. Козарчето се отправи по посоката на лаянието да види що сѫ за хора, позна ги и имъ каза, че Кондю съ йоще единъ, биле въ колибата; но при лаянието на кучетата, скриле сѫ. Тѣ го проводиха да ги повика, да имъ каже, че сѫ тѣхнитѣ другари. То отиде да ги повика и се завърна.

Прѣди да влѣзатъ въ колибата, попитаха го, като какъвъ човѣкъ е съ Кондю. То имъ каза: „никоги не е дохождалъ тукъ и го не познавамъ“. Подиръ малко Кондю съ другийтъ влѣзоха въ колибата при хѫшовитѣ, които го питаха за непознатийтъ имъ, Той имъ каза, че е Илия Радювъ, и имъ расказа за избѣгванието му отъ сливенскийтъ затворъ, Нея вечерь останаха да прѣнощуватъ въ колибата. На сутрината призори, отидаха на кашлата на Краставицата, дѣто прѣстояха него день, защото валя много снѣгъ.

Хъшоветѣ като прѣстояха на тъзи кашла отидаха на *Кутелка*. Една сутрина дойде при тѣхъ Василъ Кавлака, който бѣше най-вѣрнийтъ отъ пощата, и имъ каза да отидать на Св. Георгевата аязма, при Бармукъ, че ще имъ се каже нѣщо и ще имъ се занесе хлъбъ. Тѣ потѣглиха на другийтъ день, рано, и отидаха на показанното мѣсто прѣди да съмне и отъ далечь прѣдпазливо обглѣдаха да нѣма нѣкои скрити. Тогава привременнийтъ имъ въйвода Илия Радювъ ги распорѣди да налѣгатъ и да причакватъ. Подиръ малко съглѣдаха, че идатъ двамина, дадаха имъ знакъ отъ далеко да се спрѫтъ да узнаятъ нѣмали други подиръ тѣхъ. (Хъшоветѣ и най·вѣрнитѣ си глѣдаха съ недовѣрие.) Съглѣданитѣ двамина бѣха: Нено и Петръ Бановъ дикиджийтъ, които отвикахѫ отъ хъшоветѣ само Кондю Кавръка и Илия Радювъ, като имъ дадаха: двѣ три риби, три четри хлѣбчата, едно стъкло ракия и едно писмо да го прочете Кондю на другитѣ, освѣнъ на Василъ Желчовъ. Нено и другийтъ прѣди да се върнатъ въ градътъ, казаха на сѫщитѣ, да глѣдатъ да настанятъ нѣкого изъ между си да убие Василя, когото набѣдика, че ужъ ималъ намѣрение да побѣгне и да ги издаде. До като се разговаряха четирмата, останалитѣ хъшове тръгнаха къмъ *Селището*, за да идатъ до улейтъ та да дочакватъ Кондя и Илия. Тѣ се разговаряха помежду си: защото да не имъ дадатъ да се наближаватъ до Ненови, а само Кондю и Илия да повикатъ. Осѫждаха постѫпката на другаритѣ си. Слѣдъ малко Кондю и Илия ги достигнаха и всичкитѣ заедно отидоха на *Кутелка*. Като стигнаха, Кондю имъ прочете писмото, безъ Василъ Желчовъ; каза имъ, че писмото било отъ комитетътъ за да убиятъ Василя, защото щѣлъ да побѣгне и да ги издаде. Подиръ това отидаха въ *Селището* на вехтата кашла на Краставицата, надъ манастирътъ *Св. Спасъ*. Тукъ въйводата, Илия Радювъ, и Кондю, опрѣдѣлиха отъ хъшоветѣ Марина Димитровъ за да убие Василя Желчовъ, когото проводиха да донесе вода съ бѫкелътъ отъ изворътъ надъ *Св. Спасъ*, а нагласенийтъ за да го убие, пратиха подиря му да го заварде и убие. Маринъ и Михалъ Гаджаловъ, като се допитваха да убиятъ ли Василя или не, казаха си; „днесъ като го убиеме утрѣ знаемъ ли какво ще стане съ насъ?“ Маринъ за да послуша за повѣдьта на въйводата, отиде да заварди пѫтеката, но се отдалечи нарочно отъ мѣстото, дѣто щѣше да мине Василъ, който като напълни бѫкелътъ, завърна се при другитѣ. Подиръ него се завърна и Маринъ като имъ каза тайно, че не е миналъ Василъ отъ тамъ, дѣто го заварди, а другитѣ не смѣяха да се рѣшатъ да го убиятъ. Подиръ нѣколко дни, тѣ се отправиха прѣзъ *Аблановската кория* за мѣстото нарѣчено *Кара-Кютюкъ* да взематъ Георги Шопътъ, при когото се прикриваше Илия Радювъ. Кондю по-прѣди като ходи да вземе Илия, Георги бѣше отишелъ прѣзъ него день съ козитѣ. Тѣ пристигнаха срѣдъ нощь и като залаха кучетата, Шопа излѣзе да види що сѫ за хорѫ и да ги отбрани, позна-ги, че тѣ подсвирнаха три пѫти за тѣхенъ знакъ. Той ги посрѣщна съ радость и побърза да мѣси хлѣбъ и се нахраниха като му казаха, че за него се дошле да го взематъ. Той се опрости съ другаритѣ си и послѣдва хъшоветѣ. Като потеглиха отъ кашлата, заваля силенъ дъждъ, затова отбиха се въ една праздна кѫшла наречена *Пещеритѣ* и тамъ прѣнощуваха.

Г. Икономовъ и Михалъ Стоенчовъ като пристигнаха въ Лѣсковецъ, слѣзаха у Маринъ Станчевъ. Слѣдъ като стана събрание въ Лѣсковецъ, на послѣднийтъ се извѣсти отъ Търново, че ще се окрѫжи Лѣсковецъ. Всичкитѣ компрометирани, отъ тамъ избѣгнаха и се прикриха кой дѣто намѣри, за по-добрѣ. М. Стоенчовъ и Иларионъ Драгостиновъ отидаха въ Търново и отъ тамъ за Арбанаси, защото Иларионъ пожелалъ да види за послѣденъ пѫть домашнитѣ си. Въ Арбанаси стояха два деня и отъ тамъ пакъ се върнаха въ Лѣсковецъ и на утрината двамата съ коне стигнаха въ Елена; но когато ги заподири турската полиция въ това село, тѣ побѣгнаха прѣзъ колибитѣ нарѣчени *Тотювци*, излѣзаха прѣзъ Твърдица, дойдаха въ Терзоба и отидаха при Сливенецътъ Енчу Ивановъ бакалина, който отъ началото показа голѣма вѣрность за прикривание на комитетски извършвания. Той имъ каза, че отъ Сливенъ му пратили извѣстие съ Стоянъ Ивановъ падаря, да каже на М. Стоенчовъ да не влиза въ Сливенъ, защото турската полиция го прѣслѣдвала за револверитѣ на Костаки Ярѫковъ. М. Стоенчовъ като видѣ, че не ще можи да продължава пѫтуванието си съ Илариона, за понататъкъ, заведе послѣднийтъ и го повѣри на Стояна тютюнджийтъ, отъ сѫщото село, който го прикрива и го придружи въ пѫтуванието му до Сливенъ. Иларионъ пристигна въ Сливенъ на 27 Мартъ вечерьта и слѣзе на дядова Тотюва ханъ, въ Клуцухоръ. Подиръ три деня Георги Тиховъ излѣзе отъ Лѣсковецъ и достигна въ Твърдица и слѣзе у кѫщата на Попъ Стефанъ, до когото имаше препорѫка. Дядо попъ го прие за да го прѣдпази отъ издателство, а знамето и другитѣ нѣща, които носяше Георги, скриги въ черковнийтъ олтаръ, за да не се даде ни най-малко подозрѣние. Отъ Твърдица, Георги замина за Кортенъ, дѣто Иларионъ въ пѫтуванието си за Сливенъ, състави частенъ комитетъ. Отъ Кортенъ той проводи Георги Колевъ съ колата му да вземе дървенъ материалъ отъ Твърдица, за коля, като: обцици и крака за колелата и изъ между тѣхъ да прикрие оставенитѣ нѣща у попъ Стефана. Той пристигна тамъ купи дървенийтъ материалъ и спорѣдъ зарѫчванието отъ Георги, той принесе въ Кортенъ съ колата си: *знамето, прокламациитѣ, комитетски устави, пѣснопойки* отъ Ботевъ и Стамболовъ, *униформи* (ґусарски фасонъ) за Г. Тиховъ и Илариона, *отровителни книжки, три пушки* съ *патронитѣ имъ* и пр. На другийтъ пазаренъ день, Г. Колевъ натовари една кола съ жито и придруженъ отъ Г. Тиховъ, който му караше воловетѣ, донесоха нѣщата до *Пандаръ-бунаръ*, йоще рано; като ги извадиха изъ житото скриха ги въ една ґрамада и Г. Тиховъ остана около ґрамадата да варди нѣщата, додѣто Г. Колевъ пристигне съ колата въ Сливенъ и извѣсти на нѣкои отъ познатитѣ да го приберать. Той пристигна въ Сливенъ и намѣри Иванъ арабаджийтъ, съ когото отидоха у Неновата кѫща, до дѣто бѣше прѣпоръчено да се извѣсти, и Г. Колювъ извѣсти на Нено, че Г. Тиховъ се намира на лозята въ мѣстото нарѣчено *Касапъ-дере.* и да проводи человѣкъ да го доведе, като му каза йоще, че скритийтъ ще се яви, когато чуе при пъти подсвирвание,

Нено се упъти съ единъ добитакъ и стигна на *Касапъ-дере.* Дълго врѣме подсвирваше ококо грамадитѣ на лозята, но никой не му се обади. Тогава разумѣ, че насоченото мѣсто е погрѣшено. Отъ тукъ отиде на *Пандаръ-бунаръ* и стигна до една голѣма грамада, подсвирна три пъти, тогава Георги се обади и отиде при Нено. Тѣ набраха отрѣзани лозови пръчки и натовариха магарето. Изъ между пръчкитѣ натуриха нѣщата и като пристигнаха въ градътъ, слѣзоха у къщата на Нено. Иларионъ и Георги не бѣха познати никому изъ градътъ. Първийтъ ходяше по градътъ въ видъ на търговецъ, придруженъ отъ Георги Киряковъ, който го водяше по всичкитѣ абаджийски магазини, да разглѣждатъ и да пазаряватъ аби, а вторийтъ ходяше свободно изъ градътъ и на къдѣто искаше. Иларионъ поиска да се съберать членоветѣ на тайно събрание. Опрѣдѣли се деньтъ за събрание на 22-ий Мартъ, за да стане въ българското читалище. Тайно се извѣсти на всичкитѣ членове, засѣдающи въ миналото събрание, съ исключение на Андонъ Кутевъ, (понеже се узна, че Андонъ Кутевъ явяваше, дѣто нетрѣба, плановетѣ и всичко що се вършаше отъ комитетътъ; за това му се извѣсти, че ужъ властьта го търси и той по този начинъ се принуди да се крие вече. Това се правяше омишленно отъ членоветѣ, като узнаваха, че нѣкой открива комитетскитѣ работи, пущаха, ужъ чрѣзъ прислушници такива слухове, да се крие такъвъ, или да излѣзе въ балканътъ), а намѣсто него дойде Коста Тотювъ, новъ привърженникъ. На прѣдизвѣстенитѣ за събрание се зарѫча да дохождатъ по особно и въ распокѫсано врѣме и всѣкой, щомъ пристигне, да вземе книга да прочита и да чака, до като се съберать всичкитѣ.

Когато събранието бѣ въ пълнийтъ си съставъ, дойде Иларионъ и слѣдъ него Георги Тиховъ. Иларионъ, като съгледа малцината събрани, попита ги: „иматели много привърженци. защото глѣдамъ твърдѣ малцина присѫтствуватъ.“ Членоветѣ му отговориха: „за зла честь твърдѣ малко привърженци имаме, защото кѫсно ни се съобщи за да работимъ.“ Иларионъ на запитванито си продължи да говори: „въ другитѣ градове тъй хладнокръвно не глѣдатъ на тъзи работа. Въ Търново, Орѣховица и Лѣсковецъ, кога станеше събрание, присѫтствуваха по стотина-двеста души, на тѣхното присѫтствие бѣхъ очевидецъ и съ каква голѣма ревность дѣйствуваха; а Сливенъ е закѫснѣлъ въ прѣуготовлението си за бунтъ и народътъ странѝ отъ такава цель. Послѣ пакъ попита: „Събиратъ ли се пари за тая цель лесно и иматали събрани? „Не“, отговориха членоветѣ, „защото сумата за подържание на прикрититѣ дѣйци въ нашийтъ окрѫгъ, на излѣзлитѣ въ балканатъ и на тайни пощи, сѫ е похарчила отъ членоветѣ, безъ никаква чузда помощь. “Обърнатъ къмъ Нено, попита го: „кой человѣкъ отъ Кортенъ, казваше ми ти, че е обѣщалъ да внесе петнадесятъ лири за въ полза на комитетътъ? „Да“ каза той, „името му знаете, трѣба само да се прати человѣкъ съ писмо, за да ги приеме“. За да приеме паритѣ, назначи се Димитръ Сѫбевъ, защото бѣше познатъ по тия села. Иларионъ на часа написа писмо адресирано: *до Злати Стояновъ въ Кортенъ,* и слѣдваше да пита: „колко души имате готови да дѣйствуватъ при първи позивъ?“ „Не може да се знае отговориха членоветѣ,“ мнозина се готови съ обѣщание, но знаеми ли да ли ще се и постоянни:“ „Не държите ли статистиката за количеството на оржжията и за системитѣ имъ?“ „Статистика неможахме да държимъ. Като не ни е извѣстно числото на бждущитѣ въстанници, ограничени сме да се внуснеме въ такива описания.“ „Опрѣдѣлихте ли палачи за градътъ и колко сж?“ „Не се съгласяваме за да се гори градътъ.“ „Нъ какъ може да се повдигне населението на бунтъ, когато жилищата му сж здрави? Рѣшили се нѣкой народъ на бунтъ, той трѣба да прѣдприеме напълно разорението; тогава само ще се покаже незадоволенъ отъ властьта на неприятелътъ си и тогава, ще-неще, ще се причисли съ въстанниците.“ Отъ страна на членоветѣ, това прѣдложение се неодобри. Тѣ му възразиха: „това неможеда се приеме. Този планъ е пагубенъ за населението. Ще се освирѣпятъ турцитѣ още повече, и ще погубятъ много хора. Не е добрѣ да станемъ причина на такова упропастяване и тогава намѣсто гонимата цель, ще ни постигне цѣла гибелность. Сждбата на хиляди невинни, тъй леко да не се рѣшава. Най-добрѣ намираме, и което е прието отъ насъ, да се убѣдява всѣкой, който е способенъ да носи оржжие, както отъ градътъ тъй и отъ селата. Убѣденитѣ, съ по единъ прѣдводителъ, пратенъ отъ комитетътъ, ще ги извежда на разни опрѣдѣленни мѣста. На тѣзи мѣста ще се намиратъ други прѣдводители, които само тѣ ще знаятъ дѣ ще присъединятъ всичката сила, на едно опрѣдѣленно главно мѣсто, дѣто ще бжде и въйводата. (това се обмисли за прѣдпазвание отъ прѣдателство. Въ случай, че се предаде или се хване първийтъ прѣдводитель, да не може да прѣдаде събирателното мѣсто на всичката сила.) Отъ това главно мѣсто ще се распорѣждатъ движенията. Въйводата съ членоветѣ на комитетътъ ще опрѣдѣлятъ хора, които да знаятъ добрѣ балканскитѣ мѣста и по главнитѣ проходи. На тѣзи хора ще се дадатъ отборъ въоружени момчета за да свържатъ по-опаснитѣ проходи отсамъ и оттатъкъ балканътъ. Силата намѣстена по проходитѣ, ще държи отбранително положение. Правителството ще има. То ще избере отъ завзетитѣ села, способнитѣ да носятъ орѫжие и ще ги счисли съ възстанницитѣ; ще бѫде пълновластно; ще наказва непокорствата, прѣдателствата причинени отъ каквато и да е народность; ще се грижи да доставя всичкитѣ потрѣбности на възстанницитѣ като: храна, припаси и пр. Когато възстанницитѣ се умножатъ и усилятъ, тогава можемъ да дѣйствуваме къмъ други мѣста, дѣто се види за по-добрѣ. Щомъ се укрѣпимъ малко врѣме, много волинтири ще се съединятъ съ насъ, отъ разни мѣста на отечеството ни. По този планъ да се дѣйствува е по-добрѣ, отъ колкото да нанесемъ сами на народътъ разсипление, като изгориме жилищата му. Не е чудно, въ такъвъ случай народътъ да не възстане противъ насъ. Турцитѣ ако иматъ работа съ насъ, нека дойдатъ да си глѣдаме смѣткитѣ въ укрѣпенитѣ си мѣста. „Иларионъ на това възражение, съ распаленность изрѣче на членоветѣ: „вий не се водите по уставътъ, който ви дадахъ.“ „Уставътъ не е толкова практиченъ за да се приложи въ дѣйствие на всѣко мѣсто,“ отговориха членоветѣ. Събранието се растури, слѣдъ три часа разискване. Иларионовитѣ планове не се приеха.

На сутрината, Д. Сѫбевъ прие отъ Илариона писмото което направи йоще въ читалището прѣдъ събранитѣ и замина за Кортенъ да вземе паритѣ отъ посоченнийтъ человѣкъ, спорѣдъ адресътъ на писмото. Като пристигна въ това село, отиде у познайникътъ си Стоенчу Г. Таукчиевъ и отъ далечъ распита за посоченнийтъ человѣкъ, когото, не го прѣпоржчаха за добъръ, Димитровитѣ приятели, а за турско ухо и сиромахъ человѣкъ. Димитръ безъ да губи врѣме, върна се и донесе писмото. На утрината, вторий день слѣдъ събранието, извѣстя се на всичкитѣ членове да се съберать пакъ въ читалището. Като се събраха, Д. Схбевъ извади писмото и каза: „братия мои! когато ще работимъ да се измайваме, по-добрѣе да напустнемъ; когато навѣрно незнаете, че отъ този человѣкъ ще има нѣкоя облага, защо ме проваждате напраздно?“ Иларионъ строго смъмри Нена: „защо да не ми кажешъ сжщото име на человѣкътъ, а да ходи напразно другарьтъ ни? защо ме карашъ да правя писмо?“ Не се знае защо Нено искриви името на человѣкътъ който сж е обѣщалъ да даде петнадесетъ лири!....; но знае се, че подобенъ человѣкъ нѣмаше, да е обѣщалъ, други може би.... Тъй сжщо всичкитѣ членове осждиха Неновата постжпка, и го изобличиха. Той се извиняваше, че Иларионъ съ грѣшка е разумѣлъ името на посоченнийтъ. Иларионъ распаленно му каза: „прѣди да направя писмото, попитахъ те за името на человѣкътъ и послѣ те питахъ, ти ми посочи се сжщото име.“ Нене нападнатъ отъ всичкитѣ, стана и си отиде. Иларионъ се обьрна и каза на останалитѣ: „вече на този человѣкъ (Нено) не трѣба да повѣряваме по-важни работи отъ днесъ нататъкъ, защото работи съ друга цѣль...; а само да му се повѣряватъ по-маловажни работи, да не би да узнае, че сме го прѣзрѣли и да прѣдаде всичко, като го изхвърлимъ изведнажъ.“

Нѣколко дни, подиръ събранието въ читалището, комитетскитѣ прислушници извѣстиха, че сж е порасчуло изъ между населението въ градътъ за пристигвание на апостоли (агенти) и заедно съ тѣхъ прѣдводители (въйводи), това извѣстие заплаши членоветѣ за да не се занесе слухътъ до турското правителство. Распорѣдиха се мѣста за укриванието имъ. Кръстю Кючюковъ, който бѣше при Сѫбевъ служитель, прати се при Кондя Стоявовъ, новъ сътрудникъ който му даде кожи и го проводи при Алекси Стояновъ, кундураджия, за да изработи чанти за възстанницитѣ, защото знаеше да ги работи добрѣ.

Георги Тиховъ и Иларионъ, които ходяха свободно изъ гридътъ, при туй извѣстие принудиха се да се криятъ или да излѣзатъ въ балканътъ; но гората небѣше развита (раззеленена), затова опрѣдѣлиха имъ се мѣста да се прикриватъ, дѣто прѣстояваха по два дни, три дни и пакъ ги промѣняха за да не бѫде извѣстно дѣ се намиратъ. Георги Тиховъ се провождаше повече по селата: Терзоба, Кортенъ и др., именуванъ *селски апостолъ*. Когато се прикривахѫ тукъ-тамъ, Иларионъ поиска срѣща съ: Д-ръ Планински, хаджи Димитръ Петровъ, Кондю Стояновъ, Юрданъ Данчовъ и Пенчо Чарковски, който бѣше учитель въ Карнобатъ и бѣше дошелъ въ Сливенъ като се извести за пристигванието на Иларионъ. Тѣ извѣстени отъ частно лице. исказаха желание за да се срѣщнатъ, освѣнъ Д-ръ Планински, на когото се испрати Иларионъ, безъ негово извѣстие. Слѣдъ срѣщата си съ Илариона, тѣ станаха *привъртенци*. Комитетътъ насърдченъ отъ сполуката на *привърженици*, рѣши да проводи Коста Тотювъ (книговезецътъ) и Илариона въ Ямболъ, на които се дадаха *възваннически писма* подпечатани съ комитетскийтъ печатъ, билети отъ българскийтъ революционеренъ централенъ комитетъ за *волна помощь*, два *устава* женевски печатъ и *пѣснопойки*, съчинени отъ Христо Ботевъ и Стамболова, които пѣснопойки се раздадаха въ Сливенъ само на членоветѣ. Като пристигнаха въ Ямболъ, срѣщнаха се съ Георги Дражовъ, до когото бѣхѫ прѣпорѫчени и съ Никола П. Ивановъ, на които расказаха за цельта на идването си, прочетаха имъ писмата отъ Сливенскийтъ комитетъ, дадаха имъ книжата за тѣхъ и наставления за да си основатъ комитетъ, по примѣрътъ на Сливенскийтъ. Слѣдъ това тѣ се срѣщнаха съ телеграфиста на железницата, Иванъ Цанковъ, който ги насърдчи и имъ обѣща, че не щѫ бѫдѫтъ лишени отъ неговото съдѣйствие. На другийтъ день Иларионъ и Коста Тонювъ се завърнаха въ Сливенъ.

Като се поумножи числото на привърженцитѣ, неможаше да се привървятъ въ едно мѣсто и за да не се даде подозрѣние, рѣшиха членоветѣ да съберать пари изъ по между си и на тѣхна разноска да отворятъ Неновото кафене въ *Градинитѣ*, каето стоеше затворено, защото не позволяваха отъ правителството крѫчми по крайщата на градътъ. На Т. Подигача се зарѫча да вземе единъ голѣмъ зинбюлъ, за да приеме покупенитѣ нѣща, като: кафе захаръ и пр. Той безъ забава нарами голѣмийтъ зинбюлъ и отиде съ Г. Кириаковъ за да ги покупятъ. Позволителенъ биллетъ се издѣйствува да се даде на Нено.

Кафенето вече се отвори. Подъ зеленийтъ клонатъ орѣхъ срѣдъ градината и по зелената пролѣтна морава, стичаха се и насѣдваха новитѣ привърженци и потайно се разговаряха по двама трима отдѣлно или очакваха да имъ се съобщи наставление отъ Слив. комитетъ, както и ако нѣкой осетятъ да се говори лошаво за нѣкого отъ дѣйцитѣ и пр., тамъ се съобщяваше и по-всички се расчуваше съ бързина. Градината на кафенето служаше като станция на изѣстия. новости и наставления. Нѣкои, ако желаеха да се замѣстятъ съ участницитѣ, отиваха и насѣдваха тамъ, като се показваха: довѣрчиви, постоянни и юначни, самоожидаваха за една покана отъ дѣйцитѣ и тѣ бързо показваха горѣщото си желание за такава цель. Отъ друга страна, на дѣйцитѣ лесно ги увличаха съ задължение на нѣкоя работа и щомъ тѣ приемеха и извършатъ, никому не смѣяхѫ да обадетъ и вече бивахѫ завладѣни. По едно врѣме турската полиция догади чрѣзъ шпионитѣ си, че ставали тайни наговорвания въ рѣченната градина. Мютесарифинътъ заповѣда да повикатъ Нено и му каза, че трѣбва да затвори кафенето си безъ никакво отлагание. Той като се надѣяше, че може пакъ да му се позволи, казваше: „ефендимъ! азъ отъ това си искарвамъ прѣпитанието, ако затворитѣ кафенето ми то спирате прѣпитанието ми. Какво да правя послѣ? „Мютесарифинътъ му отговори: „трѣба да си намѣришъ друга работа, а не тамъ въ крайтъ да отваряшъ крѫчма. Утрѣ ще стане нѣкоя пакость тамъ, като се събиратъ и пиятъ, неможешъ се отърва да не страдашъ. Затова нѣма да ти позволя да отворишъ, но по-скоро да затворишъ“. Нено неможаше да се противи на заповѣдьта му, но затвори кафенето Това забѣлѣжвание на Нено, отражи се съ твърде лошаво впечатлѣние за членоветѣ и дѣйцитѣ. Показа се едно охлаждение и оттѣглювание за малко врѣме, като че се прѣкрати вървежътъ на работата и сѣкашъ, че нѣнаше участници. Но като се видѣ, че полицията по на тъй не отиди да прѣслѣдва, работата си влѣке пакъ въ първийтъ рѣдъ. Затаенитѣ за малко врѣме, пакъ се появиха да сноватъ насамъ-нататъкъ, да дѣйствуватъ, тъй като, прѣдишното стрѣскване, послужи имъ за урокъ;

па прѣдпазливо по-тайно да работять. Вече работата взе по сериозенъ характеръ, не тъй дѣтинската и неопитанната. Знаяше всѣки отъ дѣйцитѣ: какъ се повѣрява тайна и кому, какъ се говори откровенно или не; кѫде отива съ работата си прѣдоставена нему отъ комит. за да я извърши; съ какви хора ще се събере; не давали подозрѣние на съглѣдницитѣ. Тѣзи станаха като първи уроци за изучвание отъ рискующитѣ се. Събрание отъ множина, на което и да е мѣсто се отбѣгваше, а само за неизбѣженъ случай членоветѣ и по-личнитѣ дѣйци се събираха. Извѣстия се съобщаваха единъ чрѣзъ други, тъй и наставления. Полицията вече дигна подозрѣнията си и мисляше, че съ затварянието на кафенето всичко осуети.

Прѣпорѫченниятъ отъ Г. Иконоповъ К. Ж. Кючюковъ, се прикриваше отъ членоветѣ тукъ-тамъ изъ градътъ и напослѣдъкъ отиде при Алекси Стояновъ въ видъ на работникъ-кундураджий, да приготви чанти за възстанницитѣ. Най послѣ отиде въ дюкянътъ на П. Костовъ и Д. Кукумявковъ, дѣто само нощемъ се заключаваше, като му се приготвяше храна. На 28-ий Мартъ, на Връбница, излѣзе прѣзъ деньтъ и вечерьта се не завърна. Тогава се извѣсти на всичкитѣ бдители за неговото неоткривание, да го търсятъ. Георги Кириаковъ отиде въ Клуцохоръ да извѣсти на Нено и той да го търси, понеже Кръстю се познаваше съ Нена. Коста отювъ Тотиде въ Гюръ Чешме и отъ тамъ за Комлука. Д. Кукумявковъ отиде по чаршията иотъ тямъ на полицията за да се научи дали нее хванѫтъ. П. Костовъ се маеше около дюкянътъ и въ случай чо Кръстю се завърне, да го прибере. Часътъ вече наближи, въ който трѣбваше да излѣзе нощнийтъ караулъ, а той йоще не бѣше откритъ на кждѣ се намира, когато всичкидѣ, които го търсяха се завърнаха. Неговото загубвание зададе страхъ на членоветѣ, излагаше ги на голѣма опасность, ако би се хваналъ. Нощьта настана; всичкитѣ бѣха на щрекъ и очакваха да ги заподири правителството. На сутрината Кръстю пристигна на дюкянътъ дѣто, се криеше, като разсказваше, че той йоще на сутрината на Връбница отишелъ на Ненова дюкянъ, скрилъ се вжтрѣ и чакалъ прѣзъ него день, като мислилъ че ще дойде ступанинътъ му; но тъзи случка причини, щото той да се испроводи по-скоро въ балканътъ. Членоветѣ дадаха парѝ на Коста Тотювъ, който му купи една пушка, барутъ и пр. и вече се притотви да излѣзе, а Нено се погрижи да намѣри человѣкъ да го присъедини хжшоветѣ. За такъвъ той намѣри Въсиля Кавлака, който безъ отлагание поведе Кръстя и стигнаха на Дели-Минковата кашла като попитаха козарчето да ли сж идвали хжшоветѣ тждѣва. То имъ расправи, че сж дошле една вечеръ кжсно, взели Г. Шопътъ и отминжли отъ кжшлата. Кавлака и Кръстю като разумѣха че ги нѣма на кашлата, отправиха се по една посока изъ баиритѣ за да ги търсятъ; но безъ да сьглѣдатъ, че които търсяха, бѣха се спрѣли на праздната кашла *Пещеритѣ*. Бѣше на разсъмвание, когато двамината минаха край праздната кашла. Хжшоветѣ като ги съглѣдаха, познаха Кавлака, дадаха имъ знакъ да се спржтъ, отидаха при тѣхъ, и взеха Кръстя, Кавлака се завърна въ градътъ, а тѣ останаха празъ цѣлийтъ день въ сжщата кжшла, защото нарѣдко пжтуваха денѣ. Щомъ Кавлака се завърна въ градътъ, правителството затвори бащата на М. Стоенчовъ, защото послѣднийтъ се заподири отъ турското правителството за револверитѣ на костаки Ярѫковъ, които се търсѫха йоще отъ зарското въстание. На часътъ му се извѣсти въ Терзоба дѣто отиде Стоянъ падара, да го посрѣщне да избѣгне, ана правителството се показа да го дърси въ ново загорскийтъ панаиръ. М. Стоенчовъ дойде тайно въ Сливенъ, като си взе орѫжие, прѣзъ нощь отиде на кашлата на Краставицата да търси хѫшаветѣ, които отъ празната кашла, по вечерно врѣме, минаха прѣзъ *Аблановската кория* и отидоха за кашлата на А. Дели-Славовъ да вематъ хлѣбъ и тукъ стояха до срѣщу Великденъ. Срѣщо Великденъ прѣзъ нощьта едни отъ тѣхъ отидиха на Умайниковата кашла и и взеха двѣ ѣрета, а Шопатъ. К. Кавръка и М. Гадѫаловъ. отидаха на кашлата на Кѫня Краставицата да вематъ йоще двѣ. Като наближиха кучетата се впуснаха на срѣща имъ. Козарчето излѣзе да види що сѫ за хора; като ги наближи тѣ му се обадихѫ. То ги позна и имъ извѣсти, че единъ человѣкъ ги е търсилъ; но като залали кучетата, той избѣгналъ изъ кашлата. Трима̀та се отправиха по посоката посочена отъ козарчето за да търсетъ человѣкътъ; но той вечо се незавърна. Тѣ взеха двѣ ерета и се завърнаха при другаритѣ си, казаха имъ, че ги е търсилъ нѣкойси; но като приближили до кашлата той избѣгнѫлъ. Маринъ тогава имъ каза: „може да е М. Стоенчовъ, защото козарчето ми обади, че йоще прѣзъ деньтъ, Кѫню Краставицата водилъ едного да му показва една пещера въ ближнитѣ канари,“ и на часътъ той и В. Желчовъ отидаха къмъ пещерата, коятоз наяха. Като видяха отдалечъ, че вѫтрѣ свѣти огънъ, захванаха да викатъ Михаля, който имъ се обади. Тѣ влѣзаха при него и наченаха да го распитватъ: по коя причина е избѣгналъ изъ Сливенъ и защо се е скрилъ въ пещерата. Той имъ каза:“ азъ бѣхъ отишелъ въ Лѣсковецъ и като се върнахь ми въ Терзоба, извѣстиха, че ме заподирило правителството за Костакювитѣ револвери; прѣзъ нощь пристигнахъ въ Сливенъ и като се въоружихъ, дойдоха въ кашлата на К. Краставецата. Кучетата като залаха, азъ се скрихъ въ пещерата, която ми показа бати Кѫню йоще прѣзъ деньтъ“. Тогава тѣ го заведаха при другаритѣ си да оттовяватъ за Великденъ. На врьхъ Векикденъ, по пладнѣ, тѣ съглѣдахѫ отдалечъ кираджиитѣ: Димитръ Кючюковъ и Даню Димитровъ, че каратъ единъ конъ натоваренъ съ два струнени човаля брашно. Хѫшоветѣ настанаха отъ мѣстата си и тръгнаха да отидатъ за *Кърченитѣ*; но като узнаха, че кираджиитѣ идатъ къмъ тѣхъ съ брашното, повикаха ги и ги питаха кой е проводилъ брашното. Тѣ имъ казаха, че го купили едни момчета отъ дюкянътъ на хаджи Димитръ Алдаглията. Д. Кючюковъ имъ зарѫча; „момчетата ми казаха да ви кажа да не правитѣ обири, или убийства, за да не се подирите отъ правителството“. Подиръ това, кираджиитѣ се завьрнаха въ градътъ, а хѫшоветѣ прѣзъ нея вечерь дойдоха на Умайниковата кашла, отъ дѣто взеха коньтъ отидаха та натовариха човалитѣ съ съ брашното, отъ мѣстото дѣто ги оставиха и ги скриха между канаритѣ.

Прѣзъ тѣзи дни Иванъ Ганювъ, козарчето, като пасеше козитѣ си къмъ Селишкитѣ урви, едно заптие му поиска хлѣбъ и го напсува. Той безъ да губи врѣме, удари заптието съ кривакътъ си, отиде право при хѫшоветѣ на *Кутелка* и вече се не върна на кашлата. Подиръ Иванъ Ганювото отивание съ хѫшоветѣ, единъ денъ Василъ Кавлака ги намѣри на *Кутелка* и имъ зарѫча да слѣзатъ на *Свѣтлийтъ четвъртакъ* кѫдѣ Св. Георгевата аязма при *Барнукъ баиръ*. Тѣ срѣщу Четвъртакъ, прѣзъ нощьта, тръгнаха отъ *Кутелка*, пристигнаха на показаното мѣсто и распорѣдени отъ далечъ да сглѣдватъ които щѣха да дойдатъ. Едвамъ бѣше се просиннала зората, идеха двамина по пѫтеката водяща отъ градътъ, пристигнаха и се спряха при аязмата. На височината бѣше се развидѣлило, а въ нискитѣ мѣста — дрезгаво. Двамината подсвирнаха и веднага издърпаха револверитѣ си. Като видяха хѫшоветѣ, отправиха ги срѣщу тѣхъ и имъ извикаха: „стойте на мѣстата си, Илия, Кондю, само двама елате при насъ.“ Двамината пристигнали бѣха: Нено, и Димитръ Кючюковъ. Останалитѣ отъ хѫшоветѣ като видяха, че само Кондя и Илия повикаха, издърпаха и тѣ на часътъ револверитѣ си като питаха: „казвайте какво вие намѣрението? Какво е това тайно наговаряние?“ Пристигналитѣ имъ казаха, че само да ги опитатъ сѫ издърпали револверитѣ си, и всичкитѣ ги отдърпаха. Тогава Нено и Д. Кючюковъ имъ дадаха: четири хлѣбчата пазарски, едно стъкло съ ракия и пастарма. Хѫшоветѣ имъ казаха: „това е подигавка съ насъ.“ Нено имъ каза на подсмивъ: „хѫшове хора нетрѣба да ѣдатъ по много, да бѫдетъ леки. Сега тъй додахме да не ни осѣти нѣкой, че носимъ хлѣбъ. „Нено и Д. Кючюковъ загатнаха на Кондя и Илия за убиванието на Василъ Желчовъ. Слѣдъ това тѣ се върнаха въ градътъ, а хѫшоветѣ отидаха за *Кутелка*. Единъ денъ Кондю и Илия се разговаряха тайната, безъ да съглѣдатъ, че В. Желчовъ ги прислушваше отблизо скритъ въ каманитѣ между шубъркитѣ. Тѣ се наговаряха, че Илия като въйвода трѣба да бѫде съ добро орѫжие, и тъй, съ измама да взематъ Маринова револверъ. В. Желчовъ като узна намѣрението имъ, каза всичко на Марина, който разядосано му продума: „отъ мене да бѫде юнакъ да ми вземе нѣкой револвера, азъ самъ ще му го дамъ.“ „Ти незнашъ, каза му Маринъ, че и тебе ще убиятъ; казаха и на мене да те завардя на пѫтеката когато отиваше на извора за вода, дѣто *Св. Спасъ*. Но азъ като прѣмислихъ, че какъ тъй безъ причина да те убия, не ми даде сърдце, защото ти знашъ всичкитѣ мѣста и много ни шеташъ, а тѣ, никой нищо не похваща: нито хлѣбъ да месятъ, нито да отидатъ на нѣкѫдѣ за нѣщо.“ Това като разговаряха, Шопа Георги се приближи при тѣхъ и ги разпитваше за какво се прѣпиратъ. Тѣ му разсказаха за всичко, а той имъ каза: „ако е работата да се убиваме, отъ сега да си бѣгамъ и да не се замѣсвамъ съ такава дружина.“ Кондю въ това врѣме отиде при огънътъ и свари М. Гаджаловъ, който бѣше заспалъ и се истегналъ, събуде го и му каза съ натъртени думи: „ваша милость, защо не излѣзишъ на караулъ, а ми си се прострѣлъ тука; кой ще варди за рѣдътъ ти?“ „Бай Кондьо“! извика Кючюковъ „не е ли съ рѣдъ! сега е рѣдътъ на Марина, а не на бай Михалъ. Ей Маринъ варди. Защо се карате за такива нѣща?“ Когато Кондю и Михалъ се расправяха, Илия дойде. Другитѣ които бѣха се докачили отъ заканванието имъ и тѣ дойдаха, распалени да се каратъ. Маринъ извади револвера си и го подаваше на Илия като каза: ”бати Илия! вземи ми револверътъ, защото искашъ на силомъ да го вземишъ; азъ самъ ти го давамъ“. Но той го държеще, тъй, щото Илия щомъ го поеме, съ първо да го застрѣли. В. Желчовъ високо питаше:— „кой той, дѣто иска да ме убие? Да излѣзе? азъ сѫмъ на срѣща му; да си земе ножътъ, азъ ще си наведа главата“. Раздорътъ дотолкова се усили, щото насмалко остана да захванатъ да се биятъ единъ други. Шопа, Крьстю и М. Стоенчовъ бѣха посрѣдници да ги помирятъ. Слѣдъ дълги расправии, пакъ се помириха. Кавлака Василъ на утрината пристигна при тѣхъ и имъ каза да минатъ кѫдѣ *Кара-Кютюкъ,* и отъ тѣхъ да слѣзатъ нѣкои-други на *Кашленскитѣ лозя да вземать вѫйводата Стоила.*

При расчуванието, че се търси М. Стоенчовъ отъ правителството за Костакювитѣ револвери и отъ строгото прѣслѣдвание за убийството на Стоянъ Айряна и на фамилията му, членоветѣ неможаха да се събиратъ на мѣста, дѣто можаха да се компрометиратъ. Читалището не бѣ вече удобно мѣсто за събрание. Нѣкои си забѣлѣжиха и се всѫмниха, че все едни лица се събиратъ тамъ. По тайни срѣщания опрѣдѣли се мѣсто за събрание у дюкянътъ на К. Тотювъ, въ новийтъ черковенъ ханъ до касапницитѣ; заржча се на поканенитѣ единъ по единъ да пристигватъ, никой да не ги съглѣда като влизатъ. Събраха се: Нено, П. Костовъ А. кутевъ, (който бѣше почналъ да ходи изъ градътъ), К. Тотювъ, Д. Кукумявковъ и Г. Кириаковъ. Работата на събранието бѣ: да се размисли по кой начинъ да се извѣсти за бунтъ на българското население изъ околнитѣ села. Писменно ли, или изуста чрѣзъ пратенници и, кое отъ тѣзи извѣстия може повече да повлияе надъ духоветѣ да повѣрватъ. Нено постоянствуваше, както и по прѣди, че съ писма повече хора пропадали и скоро се откривала работата, а съ пратенници да извѣстятъ изуста, никой неможалъ да узнае: кой е билъ пратенъ и на кого е той явилъ, защото думитѣ не сѫ ловяли, но писмата. Другитѣ твърдо постоянствуваха, че трѣба да се извѣсти чрѣзъ писма подпечатвни съ комитетскийтъ печатъ и тогава по-друго впечатление давало на поканенитѣ. „Ако и да пропадне нѣкой, нищо. Ний работимъ за да откриемъ работата си единъ день; но пакъ по е разумно да се пазимъ да не се открие нѣщо за да стане прѣпятствие на прѣуготовлението“. „Както и да е каза Нено, да се пазиме строго, да не би ний съвѣтницитѣ на комитетътъ да ни съберать прѣди врѣме въ затвора и тамъ да правимъ съвѣщание! . . . много добрѣ се пазете“. За да поднесатъ писмата задължиха се членоветѣ. Нено и Г. Кириаковъ ще отидатъ за полскитѣ села. Д. Кукумявковъ и Д. Сѫбевъ за балканскетѣ—; Г. Тиховъ за Кортенъ Терзоба и др.; П. Костовъ и А. Кутевъ ще проповѣдатъ за бунтъ въ градътъ и К. Тотювъ ще замине за Лѣсковецъ, Орѣховица и Търново,—съ особно писмо. Писмата ще се съчинятъ отъ Илариона, и на вторийтъ денъ на Великъденъ, всѣкой ще излѣзе. К. Тотювъ тогава се иская, че въйводата билъ заведенъ у тѣхъ, отъ Г. Кириаковъ, и братията му неискали да се завърнатъ въ кѫщи отъ страхъ за да не издаде нѣкой, че въйводата е у тѣхъ; да не би най-сетнѣ и тѣ да явятъ. По молбата му, опрѣдѣли се мѣсто за прикриване на въйводата у кѫщата на Андонъ Кутевъ; защото отъ тъзи кѫща лесно може избѣгна прѣзъ комшулуцитѣ и отъ тамъ на крайтъ. К. Тотювъ отиде въ кѫщата си, дѣто бѣше самъ въйводата заключенъ. Слѣдъ малко отидаха: Г. Кириаковъ, П. Костовъ, Д. Кукумявковъ. При всѣко исхлопвание на пѫтната врата, въйводата отиваше въ оборътъ и като се увѣряваше, че нѣма опастность отъ посрѣщача, тогава се прибираше въ кѫщи. Членоветѣ му казаха, че сѫ опрѣдѣлили мѣсто да се прикрива у Андонъ Кутевъ. Той имъ каза:—„азъ щомъ влѣзахъ тукъ, хората избѣгнаха; на щрѣкъ стояхъ да не ме запитетъ нѣкои заптиета. Като изхлопахте, додѣто ви позная, бая се чудихъ какъ да сторя!“ Като взе да мръква, въйводата си позагѫна въ червенийтъ поясъ револвера, като му намѣсти патронитѣ, натъпка нѣкои други въ широкийтъ си поясъ, а останалитѣ ги събра въ чантата си, които имаха около десетъ до дванайсетъ оки. Той напъха чантата въ една проста торбичка и въ видъ на копачъ, придруженъ отъ Г. Кириаковъ, отправиха се за кѫщата на Андонъ Кутевъ. Д. Кукумявковъ и П. Костовъ като стояха кѫсно у кѫщата на К. Тотювъ, завърнаха се при Иларнона който прѣзъ тѣзи дни се прикриваше у дядови Костови, Петровъ баща. Дядо Коста питаше сина си: „отъ дѣ е този момакъ?“ за Илариона. Попрѣди Д. Кукумявковъ и П. Костовъ научиха Илариона да се казва че е отъ Болградъ и съученикъ на сина му Димитра. Дядо Коста тогава го распитваше за Димитра като какъ поминавалъ тамъ, порасналъ ли е, учи ли добрѣ и да ли е улесненъ отъ къмъ пари „Защото май далечъ каза дядо Коста и неможиме всѣки пѫть да му проводимъ пари“. Иларионъ ги срѣщаше, както му дойдеше на умътъ. Подиръ нѣколко-дневно прѣстояване, дядо Коста се всѫмни отъ Иларионовото присѫтствие най-повече като виждаше, че Иларионъ на никѫдѣ не излиза, не си отива на училището, все въ кѫщи стои и никой не дохожда при него. Той се очудваше и думаше:—„Петре, Димитре, май не ми се види чиста работата на този момакъ! защото не ходи изъ градътъ?“ Тѣ го увѣряваха, че е малко боленъ и дошелъ на поправка въ Сливенъ т. е. на *хава тебтили* и като се поправи пакъ ще си отиде на училище въ

Болградъ. Но дядо Коста се съ друго око захвана да глѣда Илариона. Великъ-денъ дойде, той все у тѣхъ, все пише и никждѣ не излиза. Баба Костовца ходяше да го пита: „да не е и нашъ Димитръ боленъ: той защо не си дойде? На трьгвание за тукъ не се ли виждахте? или и той да си дойдеше на расходка съ васъ?“ „Бабо! думаше Иларионъ,“ азъ нѣмахъ намѣрение да дойда тука, но за Свищовъ отъ дѣто сжмъ родомъ, а докторитѣ ме проводиха тука на *хава тептили*, да си промѣня мѣстото, защото тукашнитѣ води биле много добри за здравието, та за това ненадѣйно додахъ.“ (Той се казваше отъ Свищовъ, името си промѣни на Ангелъ. Умишленно стори така за да се прѣдпази отъ прѣдателство). Прѣзъ тѣзи дни, Иларионъ, въйводата и Г. Тиховъ бѣха раздѣлѣни, тъй щото, единъ съ единъ не се знаяха, кой дѣ е скритъ. Г. Тиховъ ходяше по селата, а другитѣ не се оставяха да излизатъ. Всичкитѣ имъ прѣдстоящи работи ги извьршваха членоветѣ и привърженницитѣ. На първий день на Великъ-денъ, Иларионъ направи възванически писма, за бунтъ, които членоветѣ сами щѣха да поднесатъ на българското насиление изъ околнитѣ села. Ето писмото за Градецъ: отъ което се спази прѣписъ отъ сжщий оргиналъ въ Д. Кукумявковъ.

Братія Българы!

Пълномошницытѣ отъ страна на **Б. Р. Ц. К.** *които щж ви са представіжтъ да гы приемите като братія и да имъ спомогните за распространеніе на бжрзото пропигандираніе и приготвяніе за въстаніето, за което пратенытѣ пълномошницы щж ви даджтъ наставлѣнія какъ да работыте. Затова побжр-*

зайте да са прыготвите за всеобщото българско въстаніе, което скоро ще са прогласи по цялото ны отечество и на което е наблыжилъ определеный день. Ако напротивъ вый не приемите а испѫдите, предадети нашытѣ пълномошницы, то да знайти че тайната полиція ще отмасти за това и не ще вы остави ненаказаны. За това подайте братскѫ рѫка на помощь и всичкы да смажемъ тиранина врагъ, който смучи крѫвета ны отъ толкось вѣкове.

Братія Българы!

Понежо деніѫ за всеобщото българско въстаніе е наближилъ и не е далѣчъ, затова братска длъжность ны зове да вы поканимъ да сѫ приготвите и участвувѫте въ общѫтѫ борба противъ мѫчителитѣ тираны, като и вый сти частъ отъ тозы угнетенъ народъ да споделите и вый отъ участѫ, която са готви народа да предприеми за освобожбеніето сы. Като са уверяваме, че нѣма да останите хладнокръвни да гледате братіятѫ вы да сѫ боріѫтъ и дасіѫтъ въ крѫвтѫ противъ силныя врагъ, а вый да не притичете на помощь за да са смаже тиранина и падне робството. Побѫрзвайте за по скорото приготвяніе. Ако ли вый не приемите нашытѣ пълномошницы и гы прададете на турскѫтѫ властъ, или гы испѫдите, та да знайте че тайната полиція ще вы слѣди и отмасти и накаже смѫртно макаръ деня и посредъ пладне. Причынителитѣ, които увреждатъ тайный планъ, по никой начинъ нѣма да имъ са отмени наказаніето.

Братія Българы!

Днесъ е най згодныя случяй за да възстанемъ. Дерзайте да са събиремъ подъ левското крьстио знаме и да докажимъ на тиранина турчинъ, че знаемъ да мремъ за свободата на отечеството сы и да не мысли той че владей прозябающы трєваскотовъ. Вярностъ и единвтво братія да нанѣсемъ смѫртенъ удѫръ на врагѫ, който до сега немилостиво са е поругавълъ съ вѣрата ни, съ народноста ни и съ обычаитѣ ны. Располагълъ са е съ имота ни, съ живота ны, насилвалъ и ны съкратявалъ живота. Хиляды невинны душы викѫтъ къмъ назъ за да отмастиме на крѫвника тиранинъ, който бѣзъ врѣме гы е проводилъ на оня свѣтъ. Да омыемъ поруганатѫ честъ на майкытѣ сы, на сестрытѣ сы съ крѫвта на варварина тиранинъ. Да строшимъ желѣзнытѣ оковы на петъ стотинъ годишното робство. Да отворимъ пѫть на свободата за да са наслаждавѫтъ и нашытѣ бѫдущы поколенія. Напредъ! и Богъ да ны е на помошъ. (Sic)

Априлъ 4 1876 година. и подпечатано съ печатъ. Прокланацията бѣше прѣписана отъ печатанитѣ, съ съдържание за да заплашва населението прѣдъ което има да се прѣдставятъ комитетскитѣ пратенници за волна помощъ; да не ги прѣдаватъ на турското правителство, а да имъ спомагатъ за свѣтата цель ипр. На 5 Д. Сѫбевъ и Д. Кукумявковъ заминаха за балканскитѣ села и другитѣ щѣха да заминатъ. Въ сѫщийтъ день К. Тотювъ замина за Лѣсковецъ за да поднесе тайно писмо, (написано съ танинъ) съ което Иларионъ искаше: ако сѫ внесли за тѣхнийтъ комитетъ трѫби, да проводятъ и за Сливенскийтъ — двѣ; за дѣ и какъ ще се съберать четитѣ купно, ако се усилятъ окрѫзитѣ съ многобройно число на възстанници. Между другото въ съдържанието се похвали Слив. комитетъ, че населението въ окржгътъ му е готово за бунтъ и твърдѣ много привърженци има. Това се направи умишленно, за окуражение на тамошнитѣ дѣйци. Тайнитѣ писма се написваха съ таниново мастило и съ обикновенно, най горѣ. Въ случай че се хване, да се прочита първото. Съ таниновото мастило се пишаше по комитетскитѣ работи, а съ второто — по търговски обикновенно.

Като стигнаха комитетскитѣ пратенници въ Градецъ, сутринатя на 6-ий Априлий подиръ черковний отпускъ, тѣ се нагласиха ето какъ: Димитръ Сжбевъ да отиде да покани четирма души, който да сж тайни и вѣрни и които да иматъ влияние между съотечественницитѣ си, а Д. Кукумявковъ да остани въ кжщата си и поканенитѣ ще отиватъ при него въ видъ на гости. Първийтъ, безъ никакво прѣкословие, покани такива за събрание. Подиръ два часа, съ него пристигнаха: Божилъ Митювъ, Пенчо Божиловъ, Василъ Тодоровъ, Иванъ Андрѣевъ, Сава Андрѣевъ, Тодоръ Ц. Клочковъ, Василъ Жековъ, Божилъ Димчовъ, Коста Цаневъ, Юрданъ И. Вавовъ и Атанасъ Д. Стидовски. Тѣ влѣзоха и на сѣдаха въ стаята дѣто щеше да става засѣданието. Димитръ Кукумявковъ имъ каза: — тъй като сме сж събрали, да земемъ едно агне и да си направимъ угощение понеже е Великъ-день, много добрѣ ще стани.“ Божилъ Митювъ отговори: „ний знаемъ какво агне е приготвено. — Д. Кукумявковъ поглѣдна къмъ другарьтъ си и му кимна да излѣзатъ изъ стаята. Като излѣзаха той му каза: — тукъ има да пропаднемъ; на тѣзи всичкитѣ нѣмамъ довѣрие за да одържатъ сериозна дума. Именно: А. Стидовски е единъ человѣкъ съ ниска душа, Той исказва и майчиното си млѣко за една чаша ракия, или вино. Савва Андрѣевъ е като исплискана паница въ устата· Той незнае какво дрънка. Т. Ц. Клочковъ е малодушенъ и боязливъ. Коста Цаневъ е йоще дѣте. Божилъ Митевъ е вѣтарничавъ человѣкъ. Отъ останалитѣ познавамъ Иванъ Андрѣевъ, че здраво разсѫждава и е рѣшителенъ. Божилъ Димчовъ, Пенчо Божиловъ, Василъ Тодоровъ и Юрданъ И. Вавовъ сѫ вѣрни и тайни. Василъ Жековъ не ми е познатъ. Д. Сѫбевъ каза: — азъ за всичкитѣ поручителствувамъ и най-много за А. Стидовски, защото прѣди една недѣля бѣши ми писалъ да му купя хайдушки царвули и въ писмото си пишаше: „вече шумата се раззелени“ ето и писмото му е йоще въ мене. — Добрѣ, каза му Д. Кукумявковъ, — като се надържашъ на тѣхната вѣрность, приемни писмото и прокламацията и като се отвори засѣдание, подай ги на събранитѣ. — Д. Сѫбевъ ги взе и като влѣзаха въ стаята, каза на събранитѣ: „братия мои! трѣба да ви кажемъ защо сте повикани. Днесъ на вредъ, изъ България, се приготвя всеобщо възстание, за да възстанемъ противъ тия звѣрове, дѣто сѫ ни пили толкова години кръвьта, и нѣмаме никаква свобода, и неможемъ да заповѣдаме на имотътъ си, нито пъкъ животътъ ни е сигуренъ; доста сме ги търпели, трѣба вече да си подадемъ братска рѫка задружно да възстанемъ и да ги смажемъ. Който е Българинъ трѣба сега да се отличи, че го е кърмила Българска, майка, да отхвърлемъ отъ гърбътъ си тѣжкото бреме, подъ което пѫшкаме. Ако ний загинемъ, то подиръ насъ, които живеятъ, да спомнатъ че сѫ имали свободолюбиви прѣдшественници. Затова сте повикани да ви кажемъ: да се потрудите за да се приготвятъ балканскитѣ села на възстание. Тукъ може да работите най-успѣшно, населението е почти отъ Българи, нѣмате ни най-малко прѣпятствие отъ Турчинъ. Но прѣди всичко, ний ви заклѣваме въ името на народътъ ни, на вѣратани, на отечеството ни, на честьта ни и на животътъ ни, да не бѫдите измѣнници и прѣдатели: както кога се причищавате не се плюе на всѣко мѣсто, тъй и тъзи народна тайна не трѣба да се исказва на всѣко мѣсто; както на насъ се повѣри тъй и ний я повѣряваме на васъ да не я злоупотрѣбите, защото не е наша, но народна; ако я прѣдадете, то прѣдавате не само насъ, но и тъзи народна тайна, чрѣзъ която се крои за освобождението на отечеството ни. Казвамъ ви най-сетнѣ, ако не се виждате великодушни да се рѣшите на такова прѣдприятие, ако се сѫмнявате за испълнението му, ако настоящето положение е търпимо и сте добрѣ подъ Турцитѣ, то прѣди да ви раскриемъ всичко, исповѣдайте ни истината отъ сърдце: ще бѫдите ли привърженци? Ще почнете ли да дѣйствувате или ще се откажите, че не е за васъ работа.“ Като свърши говорътъ си, всичкитѣ мълкомъ се умислиха и потреперваха; никой не смѣяше да се обади; бѣха слисани какво да правятъ. Подиръ дълго мълчание, И. Андрѣевъ каза:—които сѫ съгласни сега да казватъ, тъй и които не сѫ. — Всички сме съгласни,—извикаха събранитѣ. Тогава Д. Кукумявковъ каза имъ: „трѣба да си изберети измежду: прѣдсѣдателъ, касиеръ и *помощници — членове.*“ Тѣ по вишегласие избраха за *прѣдсѣдатель*, Иванъ Андрѣевъ, Атанасъ Стидовски — за *подпрѣдсѣдатель*, Божилъ Митювъ — за *касиерь*, а всичкитѣ други взаимно *членове*. Слѣдъ изборътъ, Д. Сѫбевъ извади писмото и прокламацията и ги подади на А. Стидовски да ги прочете. Той като ги пое до толкова се растрепера, щото нито дума може да прочете. Другитѣ ако и да бѣха завладѣни отъ страхъ и треперяха, като че бѣше ги втресло; тѣ поне съ опулени очи глѣдаха държащийтъ писмото; но той още не бѣше се рѣшилъ да го прочете. Помолиха тогава И. Андрѣевъ, който пое писмото и почна съ треперливъ гласъ да го чете. Изчете писмото и послѣ прокламацията. Подиръ прочитанието се забѣлѣжи, че новитѣ привърженци се промѣниха и взеха да мислятъ не за работата си, но за прѣуготовление. Пратенницитѣ имъ казаха: „трѣба да опишите колко способни има да носятъ оружие; колко пушки имате и какви; колко барутъ, храна, коние, ипр. Отъ юначнитѣ момци ще си изберети за тайна полиция и ще ги подържате, додѣто се организира добрѣ населението за възстание; както и ний имаме такива хжшове иги подържаме отъ събранитѣ пари. Тайната полиция придружава всякога пратенницитѣ по комитетски работи; но безъ да се яви нѣкому. Тукъ като нѣмате Турци, можете най-свободно да работите да се приготвятъ околнитѣ села и задружно да работите. Приготвятъ ли се две-три хиляди души, тогава ще завземиме проходитѣ откъмъ *Черкеското село*, *джбравата* и по нататъкъ *Камчията* и чакъ до *Марашкийтъ проходъ*, лесно можемъ удържа съ години възстание.“ Божилъ Димчовъ подиръ това прѣдстави, че иматъ готови дружественни пари и съ тѣхъ да се купятъ кози и брашно, за храна на възстанницитѣ. Всичкитѣ събрани удобриха този планъ, понеже бѣха и членове на дружеството, веднага се прие. За барутъ и други потрѣбности, рѣшиха да събиратъ пари. Слѣдъ тѣзи разисквания, събранитѣ станаха да си отидатъ като казаха, че послѣ обѣдъ пакъ ще се събиратъ надъ *Ливадитѣ* въ мѣстото наречено *Петковъ Стребешъ.* На тръгвание заржча се на всички да внимаватъ строго въ приеманието на нови привърженци, и додѣто не ги узнаятъ сърдечно, да не имъ повѣряватъ нѣщо, Слѣдъ обѣдъ, безъ забава всичкитѣ отиваха на опрѣдѣленото мѣсто и се събраха. Пратенницитѣ на комитетътъ имъ дадаха две пѣснопойки отъ Ботевъ и Стамболовъ и единъ комитетски уставъ. Почнаха да прочитатъ, съ особно внимание, уставътъ и се очудваха на строгоститѣ които заповѣдаше. Послѣ прочитанието му, почнаха да пѣятъ распалителни хѫшовски пѣсни, на срѣщу *Вавова кория*; сбиваше се яра отъ гласътъ и се отзъваше веднага. Тѣ съ голѣмо любопитство питаха да ли комитетътъ въ Влашко има много войска. Пратенницитѣ ги увѣриха, че споредъ послѣднитѣ извѣстия, сѫ събрали дванадесеть хиляди отборъ момчета, които скоро ще минатъ въ България. (Това се правеше за насърдчение на привърженцитѣ) Атанасъ Стидовски попита: „жененитѣ трѣба ли да се приготвятъ за възстанието?“ Д. Кукумявковъ му каза: „за сега ще оставимъ и годежъ и женидба, а ще се сгодимъ и женимъ за пушкитѣ; щомъ се освободимъ, тогава, които оцѣлѣетъ да се сгодяватъ, да се женятъ и да живѣятъ человѣшки, а въ този случай нѣма да различаме ни женени, ни сгодени, нито стари, нито млади; но трѣба да промислимъ за бѫдущето на отечеството си. Ако се жениме и прираждаме като животнитѣ, само да се размножиме за стадо на султановитѣ чиновници, да ни изсмукватъ кръвьта, то ний сме по-долни и по-ничтожни и отъ самитѣ животни. Ако не се виждаме кадърни за една работа, то вий се заемайте за оная, която ви иди отрѫки. Мнозина отъ васъ не знаятъ отъ дѣ се държи пушка; но вий приготвяйте, които сѫ по способни да носятъ орѫжие, като ги насърдчавате и имъ спомагате. Стига само да се нагласи общо дѣйствувание между населението. Отъ насъ единъ ще ви доведе въйвода и ще ви донесе знаме за деньтъ на възстанието. Никого други да не вѣрвате, ако и да ви увѣрява съ наше име. Утрѣ ний искаме да заминемъ за Медвенъ. Ще ни опрѣдѣлите, кой трѣба да ни придружи, за да го запознаемъ съ привърженницитѣ, които тамъ има да придобиемъ; тъй щото тѣзи привърженци, другиго да не познаватъ отъ васъ, освѣнъ това лице което ще ни придружи и до него ще пращатъ тайната си поща. Тукашнийтъ комитетъ ще кореспондира съ тѣхъ, посрѣдствомъ това лице. Тѣ ще пращатъ до него извѣстия, за каквито и да било работи, и вий чрѣзъ него ще отговаряте. Прѣди да отидемъ въ Медвенъ, ний ви заржчаме да калесате отъ ближнитѣ околни български села по двама други влиятелни между съселенитѣ имъ за да стане едно *поглавно събрание*; трѣба сега да отрѣдите кои да отидатъ. Ний до като отидемъ въ Медвенъ и като се установи тамъ комитетъ, по скоро ще се завърнемъ, а за Априлъ 8-ий непременно да пристигнатъ отъ селата такива хора". Избраха се за такива калесници: Пенчу Божиловъ и Василъ Тодоровъ, които и отидоха, а на другийтъ денъ сутрината, двамината пратенници отъ Сливенскийтъ комитетъ съ Божилъ Митювъ заминаха за село Медвенъ. Като стигнаха въ това село, слѣзаха въ кжщата на учительтъ Господинъ Бачоваровъ, съ когото се познаваше Д. Сжбевъ и го прѣпоржча, че е билъ народенъ мжжъ. Въ кжщата на учительтъ свариха едно лице, Желяско Лоловъ, шуря на учительтъ. Тѣ се очудваха за какво ходятъ тѣзи гости, като йоще нищо не откриваха на заваренитѣ: ни отъ работа ни отъ търговия, а само се разговаряха, за звѣрствата на турцитѣ и черкезитѣ, за всѣко лошо поведение на турското правителство и на турскитѣ чиновници, заблуждението на Българскийтъ народъ, че ги търпи и се е вдалъ до крайна степень въ унизено подчинение. По поводъ отъ тѣзи буйни разговори и другитѣ се увлѣкоха да осѫждатъ правителственнитѣ работи, като изброяваха рѣдове отъ пакости, — грабежи, — притѣснения и убийства, извършени отъ съсѣдитѣ имъ Садовци и Черкези тъй и други въ ходянието имъ изъ Добруджа, като казваше Лоловъ, че баща му е станалъ жертва отъ подобни турски звѣрове, когото убили въ Добруджа на кашлата му; „и колко йоще други ставатъ жертва. Нашитѣ села: Медвенъ, Градецъ, Котелъ, Жеравна и Ичера, като иматъ работа по Добруджа, колко хорица загинватъ отъ тѣхъ. Като тръгнемъ да си отиваме на кашлитѣ, при овцетѣ, то най-напрѣдъ ще оплачимъ домашнитѣ си, па тогава потѣглюваме и Богъ знае кой ще се върне живо и здраво. Коситѣ ни настръхватъ като вървимъ изъ пѫтищата; глѣдаме на всѣка стѫпка край пѫтищата гробища; напомнюватъ ни за избититѣ сиромаси, като пѫтували по работата си, или като си идели, или като си отивали. Такива спомѣни има поставени на много мѣста. Ний като хванемъ пѫтя отъ *Юрушката стена*, надъ Котелъ, Тича Османъ-пазаръ, Герлуво, Джумая, пѫтя прѣзъ Дервишъ Иванъ, Шуменъ Ионюсъ-кью и чакъ до Пазарджикъ като стигнемъ, вече се считаме, че сме минали *смъртнийтъ мостъ*. На мнозина дохожда прѣгорено писмо*) (черенъ хаберъ) до като челедьта му го очаква самъ да си доди. При тѣзи пламенни разговори дойде рѣдъ на пратенницитѣ да откриятъ защо ходятъ. „Братя, каза Сѫбевъ, не ни питате защо ходимъ. Ето ний сме първитѣ и послѣдни извѣстители за постигването на цельта, *освобождението на народа ни*, отъ тѣзи кръвопийци. Недѣйте остава само съ разядосанитѣ си думи, които, въ този часъ пронизватъ сърдцата ни; но бждете постоянни за отмьщение на тѣзи варвари, като си пададемъ братска ржка. Ний сме народъ отъ шесть-седемъ милиона и вѣрвайте че щомъ възстанемъ, Европа ще дигне кредититѣ си надъ Турция, която не ще може събра данъкъ отъ разбунтуванитѣ: Турция скоро ще распусти войскитѣ си и ще ни попита какво искаме. Вижте Херцоговинцитѣ една шепа народъ, чудеса направиха. За да се увѣрите, че цѣлийтъ Български народъ е въ прѣуготовление, за възстание, ето *пълномощнитѣ*, които ви поднасеме за подтвърдение на истината. Учителю! вашийтъ честенъ патриотизмъ е доказанъ; не се съмняваме за прѣдателство; познаваме ви и нѣма нужда да ви заклѣваме както е общоприето на комитетитѣ". Учительтъ пое писмото и прокламацията и почна да ги прочита; озърташе се часъ по часъ да не хлътне нѣкой изъ вратата, като че го движаше самото му мѣсто; ослушваше всѣко минувание изъ пжтьтъ или говоръ, или викъ. Распаленото говорение сега се обърна на нѣма трѣска; побиваха ги тръпки; лицата се мѣняваха: ту блѣдни, ту червени; отъ часъ-на-часъ тревогата растеше въ мислитѣ имъ; бѣха завладани отъ неизвѣстностьта. . . . . Д. Кукумявковъ каза, като се прочете писмото и прокламацията, „не отколѣ бѣше когато се борѣхме съ Гърцитѣ за *Черковнийтъ въпросъ*, нали съ постоянство и съ общо съгласие добихме черковнитѣ права? ако не работеше цѣлъ народъ задружно не щѣхме ли да пжшкаме подъ фанариотский яремъ? Всичко побѣждава съгласието и постоянството. Евангелието говори въ една глава тъй: „ако имате вѣра колкото едно синапено зърно, казвахте на тѣзи гори прѣмѣстете се отъ тука и идете въ морето и тѣ ще се прѣмѣстятъ." Защо е това учителю нали **Господъ**

---

*) Овчаритѣ, по тѣзи села, иматъ обичай по прѣдание, като умрѣ нѣкой отъ дружината имъ, проваждатъ на фамилията му писмо, прѣгорено отъ вънъ — извѣстие за умрѣло или черенъ хаберъ

Иисусъ Христосъ показва тукъ, най-ясно, съгласието, че много души съгласни, като вѣрватъ да вематъ по една шепа прьсть отъ една гора, ще я хвърлятъ и ще я прѣмѣстятъ по волята си. Ето въ днешнитѣ времена се испълняватъ неговитѣ **Притчи.** Хората съ вѣра захванаха да правятъ по сушата море, какъвто е Суезкий каналъ. Нали тѣзи хора се увѣриха че съ съгласие и постоянство можатъ успѣ да извършатъ прѣдприятието си? Ето какъ прѣдприятието имъ се увѣнча съ най-блѣскава сполука. Тъй и ний да не спиме; врѣме е вече да си спомогнемъ; съ вѣра на самонадѣяностьта си съгласно всички да кажеме: *Боже поможи;* скоро ще видимъ Турция прѣмѣстена като *«гора въ морето»*. Духътъ на днешнитѣ хора не търпи, покорность и унижение; сега свѣтътъ е сводолюбивъ и всѣкой иска да живѣе съ равни човѣшки правá. Самото врѣме го е приготвило и не търпи отлагание. Затова вий ще вземете тъзи грижа да приготвите тукашнитѣ младежи, за възстание, като ги настаните, всѣкой да си вземе, добро оржжие, барутъ, коршуми, царвули калпаци и пр.; да си приготвите едно *знаме съ исправенъ левъ вшитъ въ срѣдата на знамето,* ако ли не успѣете за това, ний ще ви донесемъ, както и за Градецъ взехме грижата за това; ще опишите колко способни момци имате да носятъ оржжие; какво оржжие иматъ; колко коня,— храна,— говеда, и— дрѣбенъ добитъкъ; всичко ще опишишъ. Като проваждашъ писма или списъци по тъзи работа, ще ги повѣрявате на избранъ най-вѣренъ, юначенъ човѣкъ и ще ги пращате до милостьта му Божилъ Митювъ, когото нарочно доведахме да ни придружи и да се запознаете, и той ще знае какъ да ги испрати до сливенскийтъ комитетъ. Като прѣброите всички, които ще бждятъ юнаци на четитѣ, ще ни извѣстите числото имъ за да имъ изработимъ *левове* за калпацитѣ, защото безъ *левъ* зашитъ на калпака, никой се не счита за възстанникъ който и да билъ.“ Учительтъ като изслуша тѣзи думи, поуталожи си мислитѣ, и каза: — „Осѣщамъ нѣщо си да ме кара да вѣрвамъ като ми казва наумъ, че туй ще бѫде. Напрѣдъ по *Черковнийтъ въпросъ*, когато бѣхъ учителъ въ Айтосъ, имаше да се гърчеятъ нѣкои и други фамилии; тъй се прѣпирахме и гонехме за много нѣща, дѣто азъ се успѣвахъ да ги побѣдявамъ. Тѣ се ругаяха съ Българското име, съ свѣщенството му. съ училищата му, съ учителитѣ му, съ владицитѣ му и съ неговитѣ обичаи, подиграваха се най-безсъвѣстно; но азъ имъ доказвахъ, борихъ се много съ тѣхъ и сега дѣто сѫ станали чисти Българи, азъ сымъ причината на това. Йоще при първото разравение на *черковнийтъ въпросъ* пакъ както сега караме едно нѣщо да вѣрвамъ, че туй ще го видимъ съ очитѣ си, и го видѣхме я! Подиръ нѣколко години сдобихме се съ *екзархия* и *владици*, а тѣзи които ни ругаяха, останаха посрамени: Ето и сега тъй ми казва нѣщо въ умътъ и го вѣрвамъ наздраво, че ще сполучиме. Прѣди йоще да бѣхте дошле вий, прѣзъ селото ни мина единъ человѣкъ, който идеше отъ Варна и той ни остави една прокламация печатна, съ сѫщото съдържание на вашата — писменна“. Учительтъ на-часатъ отиде да я извади отъ дѣто бѣше я скрилъ и я донесе като каза: „вѣрвате ли ме сега, че не ще бѫде прѣдателъ, защото ето и въ мене сѫщата прокламация, ако издамъ васъ, то и мене си заедно издавамъ.“ „Ний“ продължи учительтъ, йоще отъ тъзи сутрина се разговарихме съ шуря си върху това, че тазн година нѣма тъй да се прѣмини, ще има нѣщо да се роди“. Димитръ Сѫбевъ му каза: „азъ те познавамъ иоще отъ Айтосъ, затова си наумихъ за васъ и право тукъ идимъ, защото си жива душа, нѣма да се оплашишъ, нѣма да се откажишъ. Туй е за такива хора работа, дѣто умѣятъ какъ да схванатъ *привърженици* и ги убедяватъ; затова ви прѣпоржчваме бърза работа за скорото прѣуготовление, защото деньтъ за въстание е твърдѣ близо; нашитѣ села сж най-много укжснѣли при другитѣ — изъ България. Ний трѣба вече да си отидемъ. Ако стане нужда за нѣкои наставления, ще оправяте писмата си чрѣзъ Божилъ Митювъ до насъ и ний чрѣзъ него ще ви извѣстяваме за всичко. когато се опрѣдѣли деньтъ за въстанието, ще ви пратимъ въйвода и знаме, както за тукъ ще се погрижи *централнийтъ комитетъ*: тъй и за Котелъ, Жеравна, Градецъ, Ичира, Нейково, Раково, Каябашъ и Ново село. „Пратенницитѣ се отправиха да се върнатъ въ Градецъ. Учительтъ и Желязко ги придружиха далечъ отъ селото до кладенецътъ изворъ отъ къмъ лозята и като се опростиха, заминаха еднитѣ за Градецъ, дѣто на утрината щеше да стане *главното събрание*; но безъ да знаятъ какво се кроеше за тѣхъ. Подиръ събрачието у кжщата на Димитръ Кукумявкувъ въ сжщийтъ день, надвечеръ, Сава Андрѣевъ отиди на дюкянътъ на Василъ Стоновъ (прѣименуванъ байното) и му раскри, че сж дошле пратенници отъ Сливенскийтъ комитетъ за да имъ съобщятъ да се готвятъ за въстание.—Кои сж дошле? попита байнито.— Димитръ Кукумявковъ и Димитръ Сжбевъ, които донесаха писма отъ комитету и подпечатани съ печатъ. Сжщо и комитетски устави раздадаха. Всѣкой отъ насъ се задлъжи, да извѣсти на своитѣ вѣрни да ся приготвятъ, че деньтъ за възстанието билъ твърдѣ близо. Затова ти извѣстявамъ да не казвашъ на всѣкиединъ, а само които познавашъ за вѣрни, защото инакъ ще се накажешъ ако не прѣдпазвашъ.—Байнито Василъ, за да раскрие и той на нѣкой, свой вѣренъ, отиде при Христо Николчовъ. Този лукавийтъ, като чу такива новости отъ байнито, прѣстори се, че и той ги знае, и като ги изслуша, вечерьта късно повика учительтъ, Атанасъ Стидовски, когото напои, и го испита. А. Стидовски изсказа всичко щото е чулъ и видѣлъ. Х. Николчовъ, късно запали фенерьтъ си и отиди да повика Вълка Митювъ и Христу Вавата на които раскри, що е чулъ отъ байнито и отъ А. Стидовски, послѣ отидаха у чорбаджията Гиню Мезювъ и му казаха: — знаешъ ли чорбаджи, че селото ни на огнь гори? ний додахме да ти кажемъ че тѣзи чапкъни които сѫ дошле въ селото ни на такива святи дни, то било да ни запалятъ селото, като надѫхали и нашитѣ младѣжи —. Чорбаджията очуденъ каза:“— какво е то джанамъ — ? какво е станало? — Повикайте учительтъ да ти раскаже — казаха тѣ.— Я повикайте кихаята отъ конаку, извика чорбаджийтъ, — да видиме каква е тъзи работа —. Вълко Митювъ повика кихаята Циганинъ, когото пратиха да намѣри учительтъ, който слѣдъ малко дойде. — Абе даскале—? каза му чорбаджийтъ,--какво сте правили и за какво сте сѫ събирали у дѣдови Стоянови Кукумявката? — Повикахани тамъ синъ му и още единъ Сливенецъ, да ни четѫтъ едно писмо съ единъ голѣмъ михюръ и имаше асланъ въ срѣдата, които казаха, че биле испроводени отъ комитету да ся приготвяме синца за да ся биемъ съ царщината, отговори учительтъ —.„Я глѣдай умъ,— каза му чорбаджийтъ, — да ни си пилъ? махни са отъ тукъ, азъ не слушамъ такива пиенски приказки —. Учительтъ изхоканъ, стана та си отиди. Х. Николчовъ (прѣкоренъ хайдутовъ) твърдеше, че това е дѣйствително тъй и за увѣрение прѣдстави за да се повика байнито. Кихаята отиде и повика послѣднийтъ. Въ сѫщата минута дойде и Стоянъ кихая Радювъ, разслихтянъ, като думаше:—Абе комшии! аннадѫнму, селото ни въ огънь гори, аннадѫнму (послѣднята дума повтаряше на всѣки двѣ три думи), моя зетъ Тодоръ Клочката ми рѣчи, че щяло да стане бунтулукъ. Абе чорбаджи! Защо сте въ селото, та не махните тѣзи палъмници да си отидатъ, ами ще извадятъ отъ глава и нашитѣ младежи. Таквизъ аджедисватъ ли иманито на чиляка: нито кѫща сѫ правили, нито имани сѫ печелили съ насъ — Хайдутовъ каза: — ний за това сме дошле при чорбаджията и като му казваме истинната, той не ни вѣрва; но испѫди даскала —. Байнито влѣзе уплашенъ. Чорбаджийтъ му извика грубо;-- чапкѫни съ насъ? Какви сте ги лапали та не ма оставяте да си правя рахатъ Великъ-деню, скоро да кажишъ киквото си чулъ и видѣлъ — ?. Байнито исповѣда че щото е чуль отъ Сава Андрѣевъ, казалъ го на Х. Николчовъ. — Я повикайте Сава Андѣевъ — каза чорбаджийтъ. Кихаята слѣдъ малко го доведе и той влѣзе въ стаята при чорбаджийтъ, който йоще отъ вратата му каза: — какви си ги говорилъ на байнито и отъ дѣ ги чу таквизъ ни врѣли, ни кипели?—. Съ Сава Андрѣевъ бѣше дошелъ и братъ му Иванъ (който бѣше свършилъ габровската гимназия), и строго каза: — Господа! ни най-малко има да се беспокоите за подобни работи. Вий ако даже да ги осѣщате, струвайте са, че нищо не знаете, това е за млади хора работа, а не за васъ да знаете какво са върши —. Той разви въпросътъ, тъй щото да ги отвърне отъ да мѫчатъ и прѣслѣдватъ младежитѣ. Х. Николчовъ намрѫщенъ, каза: — Старейшината е отговорна за всичко, което узнае и не вземи мѣрки, за това трѣба всичкитѣ да се испитатъ —Кихая, повика чорбаджийтъ,

— иди намѣри Захария Кановъ, да пиши за каквото испитваме тѣзи глупаци. Повикай и Тодора Клочковъ да каже и той какво е казалъ на дяда си за бунтулуку. —. Кихаята ги повика. Захария Кановичъ и Т. Клочковъ додоха. Чорбаджийтъ накара З. Кановичъ да пише едно: за каквото ги пита и каквото ще кажатъ. Тѣ питаха всичкитѣ изъ едно какво сж имъ казали като отишле въ кжщата на дядо Стоянъ. Младежитѣ казаха: — ний са разговаряхме, че може да има тъзи година нѣкои бъркотии, какте и вѣстницитѣ загатватъ и че черкезитѣ нападнали нѣкои села, рѣкахме да са бранемъ, ако би ни нападнатъ—. Х. Николчовъ посочи на Байнито да каже каквото е чулъ отъ Сава Андрѣевъ. Послѣднийтъ отказваше, а чорбаджийтъ го псуваше и нападаше брата му, че отъ ученитѣ туй излизало, а не добро. Обьрнатъ къмъ Т. Клочковъ той го попита: — За какъвъ бунтулукъ си разказвалъ на дяда си. я кажи отъ кого си научилъ туй? — Той каза: — че азъ незная такова нѣщо. — Дядо Стоянъ кихая се обади тогава: „защо не казвашъ сега прѣдъ чорбаджиитѣ, каквото каза на мене, ами тя страхъ — ?. Т. Клочковъ каза: — чухъ, че щѣло да стане разбъркано —. Отъ кого чу? — Отъ тѣхъ чухъ —. Захария Кановичъ пишаше всичко що се казваше. — Вий не видѣхте ли писмото, — каза чорбаджиятъ, — дѣто каза даскалу съ съ аслану? —. Младежитѣ мълчаха и се мждреха. — Кдмате си — имъ каза чорбаджийтъ — и утрѣ ще видимъ —. Всички отъ обвиненитѣ си отидаха. Георги дядовъ Гинювъ бѣше си лѣгнали въ сжщата стая и се прѣструваше заспалъ, когато останалитѣ се разговаряха. Дядо Гиню каза: — да кажемъ на Димитровци да си отидатъ, ачи туй-за туй, пъкъ нашитѣ младежи като ги заплашимъ, ще ги докараме на вѣра; ако ся заподири нѣщо ще кажемъ, че не сме осѣтили. — Вълко Митювъ и Христо

Вавата надстояваха: да се уловятъ и да имъ дръпнатъ хубавъ бой и да ги испроводятъ въ Сливенъ. Стоянъ кихая и той подтвърди: — хъхъ тъй е най-хубаво. Богъ да прости майка ви и баща ви. — Х. Николчовъ и Захария Кановичъ казаха: — двамината Димитровци трѣбва да ся дадѫтъ на правителството, ачи то каквото иска да стори съ тѣхъ. — Добрѣ казаха, всичкитѣ, утрѣ да вземиме по-добрѣ испититѣ на всичкитѣ, ачи тогава да ги уловимъ и да ги испроводимъ.— Добрѣ, каза Х. Николчовъ, но тѣ имали, както ми каза даскалу, револвери, може да направятъ нѣкоя пакость, затова трѣба по-искустно да ся уловятъ, защото имали и тайна полиция, която ги слѣдвала за да ги отърве, ако би че се хванатъ.— Тъй ли бе,— каза дядо Стоянъ кихая, зачудено, —белкимъ и таквозъ нѣщо носятъ да ги отърве. Я глѣдай! туй се трѣба да има прьстъ и друга царщина, ами хичъ да не влечемъ момчетата да ся прѣплашватъ. То което е рѣкѫлъ Господъ ще бѫди. Овцетѣ глѣдамъ тъзи година зере се май близнятъ, ще стани нѣкой помѣнъ. Шилетата като шилета, агниха ся, та не е ли отъ Бога! и туй може да е Божия работа. Я да си глѣдаме работата“—. Всичкитѣ си отидаха. Сутрината на 7-ий Априлъ, рано дойдоха при дядо Гиню: Байчо Ранковъ, Вълко Митювъ, Христо Вавата, Захария Кановичъ и Тодоръ Вълковъ.—Снощната галимевица каква е станала тя дядо Гиньо?“—каза Б. Ранковъ.—Тя стана каквато стана— каза чорбаджийтъ, ами туко тъй да си остане. —Както се учимъ,—каза Б. Ранковъ— отъ страни той Христо Николчовъ искалъ да отиде съ даскалу въ Сливенъ да каже на пашата за тъзи работа.— Тъй ли,— каза чорбаджийтъ,—белкимъ не може ни направи нѣкоя пакость на селото, та да не можемъ да ся расправиме? —Тъй тя ще стане каза Захария Кановичъ, когато съжелявате двама, всинца ще тѣглимъ съ цѣло село. Да повикаме и Иконому попъ Стефанъ—, каза чорбаджийтъ. Захария Кановичъ изскочи вънъ отъ стаята и отиде на пѫтната врата и като си облѣщи очитѣ къмъ конакътъ, махна на кихаята, който бѣше сѣдналъ да се припѣква и пощи. Кихаята се засили бѣжишкомъ и отиде въ чорбаджиювата кѫща, която е срѣщо конакътъ, малко къмъ Северо-Западъ.—Чувашъ ли кихая? каза чорбаджиятъ, да идишъ да повикашъ попъ Стефана; прави какво прави да доди. Кихаята се опѫти завчасъ и намѣри попъ Стефана. Отецътъ поотри камилавката си и поосука косата си на фитилъ като я подпѫхна подъ камилавката си и съ рѫцѣтѣ пооправи брадата си, поотупа прахътъ на джюбето си и отиде у дядови Гинюви. „Е! отче Икономе“ каза чорбаджийтъ като сѣдна отецътъ, „каква да я вършиме сега като и ти си единъ отъ азаитѣ.— Чи какво има да видимъ, я ми кажете, зере сърдце не остана въ мени додѣ дода тука.— Ти хубаво че сега ще ся научишъ, ами ний не сме спали прѣзъ цѣлата нощь.—*Хаиръ-ола*, каза отецътъ.—Май не е на хаиръ отче Икономе! Тукъ сѫ дошле едни хайгони да ни вкаратъ въ бела̀, искатъ да ся омразимъ съ царщината безъ време. Единътъ е дядова Кукумявковъ синъ, а другийтъ е единъ Сливенецъ, доде не кажъ хаджи Стефановата калфа. Снощи ми побѣля главата съ нашитѣ момчета да ги насаждамъ, ачи то нищо. Ами сега като иска Х. Николчовъ и даскалъ Таню, да отидатъ на хюкюмату! Какво? Да криемъ ли? Какво да правимъ?—Хичъ да бѫде работа ли е, каза З. Кановичъ, трѣба такива да се закаратъ на хюкюмату, ачи каквото сѫ дробили, таквози да сърбатъ.—Пѫтната врата се отвори, идѫтъ: Х. Николчовъ и учительтъ А. Стидовски. Тѣ влѣзаха въ стаята и сѣднаха. Учительтъ каза:—дяду Гиню снощи ма распжди че сжмъ билъ пиянъ, сега искамъ да ми кажишъ пиянъ ли сжмъ, ачи тогава ще казвамъ какво знамъ.— Ти кажи даскале, каза Х. Николчовъ, ако старѣйшината не обьрне внимание, то тя е отговорна вече предъ правителвтвото.— Учительтъ захвана:— вчера като се събрахме въ кжщата на дядо Стоянъ Кукумявката, синъ му Димитръ и Д. Сжбевъ ни показаха писма съ мюхюри отъ комитету, азъ като поехъ да ги прочета, растреперахъ се и дадохъ писмото на Иванъ Андрѣевъ да го прочете. Писмото бѣлѣжаше тъй: Братия Българи! Вече денътъ е близо за възстанието, което ще стане по всичка България. Бждете готови и вий да участвувате въ борбата противъ общийтъ врагъ на отечеството ни, да пролѣемъ и послѣднята си капка кръвъ за да се отървемъ отъ Турцитѣ—тирани. . . . и йоще други работи които забравихъ. Пушки ако нѣмате, казаха ни ще ви дадемъ и: ножове, барутъ, коршуми и пр., за да се приготвите за възстание че деньтъ е близо. Писмото имаше отъ доло голѣмъ печатъ съ асланъ исправенъ въ срѣдата и наоколо пишаше: Българский Революционерний Централний Комитетъ. Тѣ ми казаха йоще, че имали тайна полиция, която ги слѣдвала, за да ги отърве когато се хванатъ. . . . . .— Толкова е доста каза Х. Николчовъ, старейшината е вече отговорна за всичко; затова нека се съберемъ довечера на черковната стая да видимъ какъ да постжпимъ. —Прѣзъ сжщата нощъ се събраха на черковната стая: Х. Николчовъ, З. Кановичъ, Андрѣя Димчовъ, В. Митювъ, Х. Вавата, Варбанчо Георгювъ и Стоянъ кихая Радювъ. Проводиха циганитѣ, тѣхнитѣ заптиета, да доведатъ: Иванъ Андрѣевъ, Тодоръ Клочковъ, Василъ Байнито, Учительтъ А. Стидовски и Ѥава Андрѣевъ, като ги распитваха дали не сж чули и тѣ показанията на

А. Стидовски. Тѣ отказаха сега съвършенно. Чорбаджийтъ каза тогази:— гиди хайгони ще криете, я ги прострете на земята и имъ опашете по-нѣкоя сопа да станатъ мѣсата имъ на ремани, че да видимъ нещжтъ ли каза.— Циганитѣ простнаха младежитѣ единъ подиръ други и захванаха да ги биятъ. Тогава младежитѣ казаха:— имаше да се говори такова нѣщо, но ний не помнимъ добрѣ, нито отъ съдържанлето на писмото, нито отъ думитѣ, които ни се говориха.— Я кажете колко бѣхте събрани попита чорбаджийтъ.—Тѣ зарѣдиха всичкитѣ които бѣха на събранието, по име и ги исказаха. Върбанчо Георгювъ, обьрнатъ къмъ събранитѣ, почна да говори:—оставете тъзи работа, съ думи нищо не става. Момчета че пакъ като момчета, поговорили си нѣщо, пъкъ не сж го сторили я! Оставете ги да си глѣдатъ работата. Щое туй толкози трошение и мачкание. Ехъ! ако е рѣкалъ Господъ не можемъ му развърна. Младитѣ спечелиха Екзархията, може и туй пакъ тѣхъ да чака, Оставете ги свободни.—Утрѣ като стане нѣкой поменъ въ селото, азъ не щж на мое време да кажатъ комшиитѣ, клѣта му душа на такъвъ чорбаджий,— каза дѣдо Гиню. Х. Николчовъ и З. Кановичъ веднага казаха:—за двама души нѣма да изгори цѣло село, подобрѣ двама да изгорятъ.—Тъй най-добрѣ ще стани,— потвърдиха: В. Митювъ, Х. Вавата и попъ Стефанъ,— утрѣ да поржчаме на заптиетата, да ги изполуватъ, кога сж въ кжщи, или въ дюгенъ, и да ги извържатъ; но да се пазятъ заптиетата, защото и двамината имали револвери въ тѣхъ си.—Ами туй, дѣто го казаха момчетата снощи, дали може уби чиляка? попита дядо Стоянъ. —Тайната ли полиция? каза Николчовь,— Хъхъ е то, като пушка ли е, като каква вѣра ши да е?—Ясакчиитѣ имъ изясни Х. Николчовъ —Абе пъкъ азъ га ся чудихъ. Нощесъ биля като ся събудихъ щукна въ ума ми, — Ний като натрупаме въ конаку сто-двеста цигани, ачи нека додатъ да ги отърватъ каза Захария.— Дали въ нѣкой дюкянъ или са си отишле, питаше чорбаджийтъ. Да проводимъ сега да ги хванатъ, не знамъ да ли заптиетата можатъ ги хвана, а пъкъ като иматъ и силяхъ, да не зяносатъ нѣкого. Какво да правимъ комшии; побѣля ми главата отъ вчера насамъ; слисахъ ся какво да правя; и вий ми дайте умъ какъ да сторимъ. —В. Митювъ и Х. Вавата викаха:—сега да ги хванемъ като ся проводи нѣкой по-напредъ да ги прислѣдва и да узнае дѣто сѫ и да ги измами, че ги вика нѣкой тѣхенъ познатъ, а заптиетата да ги испохванатъ и вързать.—А. Димчовъ, попъ Стефанъ и дядо Гиню се съгласиха да се отложи хващанието до другий день, и да се повикатъ другитѣ момчета за да се испитатъ и споредъ тѣхнитѣ испити да се съчини мазбата на двамата, и тѣхъ да ги вързатъ, и мозбата да проводятъ на хюкюмату. В. Георгювъ и Стоянъ кихая прѣдставиха:— най-добрѣ ще бѫде ако имъ кажемъ да си отидатъ отъ дѣто сѫ дошле, ачи туй за туй остава. Х. Хиколчовъ, З. Кановичъ и учительтъ Стидовски настояваха:—да не се отлага, защото може да се заподирятъ отъ Сливенъ, ако ний не ги хванемъ отговорностьта е на нашитѣ азаи.—Добрѣ каза чорбаджиятъ, но ако не сполучатъ заптиетата, тъй както ний мислимъ да ги измамимъ и да ги хванатъ, а тѣ като видятъ че сѫ заградени да хванать да гърмятъ и да удрятъ? А пъкъ ако е истина, че иматъ хора да ги пасѫтъ и дохаждатъ вечеръ да се наговарятъ, и деня се криятъ? тогазъ ако и тѣ захванатъ да гърмятъ, цѣлото село или ще се дигне на глава. Ако ги уловимъ то хубаво, ами ако неможемъ и утрепятъ нѣкого какъвъ джувабъ ще даваме на хюкюмату?

— Подиръ малко размисление, всичкитѣ казаха:— утрѣ да се хванатъ като ги пасемъ да влѣзатъ нѣгде. Разотидаха си. Като се завърнаха пратенницитѣ на комитетътъ отъ Медвенъ, узнаха, че младежитѣ, съ които по-напредъ се срѣщнаха, никакъ се не явяваха, сѫщо и отъ селата пристигнали нѣмаше. Сутринята на 8-ий Априлий, тѣ сѣднаха рано да обѣдватъ, като се надѣваха че въ него день щѣше да стане *главно събрание;* но тѣ безъ да знаятъ какво ниско намѣрение сѫ е скроило отъ страната на Х. Николчовъ, учительтъ А. Стидовски и тѣхнитѣ единомишленници; З. Кановичъ, Х. Вавата, Г. Мезювъ, попъ Стефанъ и В. Митювъ. Тѣ като имаха предъ видъ, че турското правителство ще ги награди съ ордени, ако му откриятъ подобенъ заговоръ; за това по-скоро осѫществиха еничерскийтъ си планъ. Въ сѫщийтъ день се събраха въ кѫщата на Гиню Мезювъ, взеха послѣдно рѣшение, испроводиха заптиетата съ Кановича начело, да заобиколятъ кѫщата, дѣто бѣха сѫ установили двамината смутители на селото имъ, да ги вързатъ и да ги затворятъ на конаку. Двамината смутители обѣдваха, когато сганскийтъ прѣдводителъ внезапно пристигна и заповѣда на сганьта да заобиколи кѫщата а той мина отъ пѫтната върта и влѣзе въ стаята. Страхътъ бѣше го обладалъ съвършенно; съ прѣсипналъ гласъ едвамъ продума: „елате че ви искатъ на конаку.“ Тѣ го изслушаха хладнокръвно и го поканиха да си вземе отъ хлѣбътъ. Той отказа и посѣдна отстрани да чака, до дѣто обѣдватъ. Двамата Димитровци като си даваха знакове, съ нѣми движения, да ли да тѣглятъ револвери върху сганьта; но защото книжата бѣха у тѣхъ, тѣ нарочно продължаваха обѣдътъ си и въ тази растревожна минута, пакъ си припомниха комитетскитѣ наставления; че никой преди опредѣленното време да не причинява скандали. Като узнаха отъ мимическийтъ си разговоръ, че трѣба да тръгнатъ за конаку, поглѣднаха изъ прозорецътъ, познаха навѣрно, че сѫ прѣдадени. Постѫпиха да излизатъ изъ стаята, когато плачишкомъ ги посрѣщна сестрата на Д. Кукумявковъ, и оплашено ги питаше: „защо тѣзи въоружени цигани заобиколиха кѫщата ни?“ З. Кановичъ бѣше отвънъ стаята. Тѣ распасаха револверитѣ си и дадаха книжата въ рѫцетѣ ѝ които бѣха въ тѣхъ, като по преди бѣха скрилѣ по опаснитѣ подъ селскиятъ мостъ и казаха ѝ: „скрий книжата и револверитѣ,“ и заминаха за конаку. Като стигнаха, влѣзова въ мезлишката стая, но никого отъ чорбаджиитѣ не свариха. Тѣ за да узнаятъ обвинението си, попитаха заптиетата: за какво сѫ докараха въ конака:— сетнѣ ще се научите отговориха тѣ. — Слѣдъ маловрѣменна почивка, пристигна заповѣдъ да се затворятъ двамата уловени въ оборътъ, който имъ служаше за затворъ. Затвориха ги, но нечистотията бѣше нетърпима, нѣмаше милость отъ чорбаджиитѣ. Слѣдъ като уловиха и затвориха смутителитѣ, събраха се старѣйшинитѣ въ черковната стая. Тѣ бѣха сѫщитѣ отъ миналата вечеръ, и проводиха та повикаха момчетата и изново почнаха да ги испитватъ единъ-по-единъ кое съ бой, кое съ заплашвание. Младежитѣ постоянствуваха да не казватъ нѣщо. Само учительтъ Стидовски бѣше останалъ не поколебимъ и твърдъ на казанното си. Варбанчо Георгювъ, като глѣдаше туй мѫчение на момчетата, каза на събранитѣ:— оставете тъзи работа на мене, азъ ще я прѣтѫпча безъ да стане нѣкакво заподирвание и затворенитѣ да се пустнатъ. Що сте сѣднали да търсите отъ пѫтни приказки истинната, да смазвате, вплашвате хорскитѣ чада и да ходите нй Сливенъ? Нѣма нѣкой тукъ да ви дави за врато. Ниа сме чисти Българи. Защо да отива тъзи работа до хикюмату, неможемъ ли я развьрна. Оставете я на мене, нека сѫмъ азъ отговоренъ ако стане нужда. — Иванъ Андрѣевъ подиръ това каза:— Господа! трѣба да знаете, че хората пари трошатъ по тъзи работа, само и само да се сполучи, а вий предавате тѣхнитѣ пратенници, на Турцитѣ. Това неправи честь на селото ни защото сме чисти Българи. Срамъ е това за насъ. Другадѣ съ турци смѣсени и пакъ работятъ и безъ да се предаватъ.— Чорбаджийтъ грубо го изхока като го укоряваше, че като отъ него учени такива омрази излизали и нищо друго. Смьмраго да мълчи. Вълко Митювъ каза:— че тъй като се заема бати Варбанчо да залита за всичкитѣ, то се види, че и той може да е нагласенъ съ тѣхъ. Затуй ги запазва каквото да ги пустнемъ.— Тъй разбирамъ и азъ,— каза чорбаджийтъ, като глѣдаше къмъ Х. Николчовъ и З. Кановичъ, които подтвьрдяваха,— затова трѣбва и Варбанчо да се испита по коя причина ги запазва толкосъ и да нема участие съ тѣхъ?— Въ това време додаха: Тодоръ Вълковъ и Вѫлю Бояджия, пиени не много, тѣ викаха:— удрете тѣзи добитъци иги запрете. Кои сѫ тѣзи, дѣто ще горятъ кѫщята ни? Тѣ печелихали съ насъ. Ний единъ Господъ и единъ царъ познаваме, таквизъ луди глави не познаваме (при многото ядосвание, запѣнени, отиваха да бълватъ въ гробищата), Ний само да си глѣдаме рахату на царску здравие. Отъ друга страна Варбанчо кипна.— Мене може да ме испитва истиндакчий, а не вий,— каза къмъ събранитѣ. Работата загѫстна, азаитѣ незнаяха що да правятъ: всичкитѣ ли да испроводятъ или само двамината. Х. Николчовъ, В. Митювъ и З. Кановичъ надстояваха за всичкитѣ. Чорбаджийтъ не бѣше съгласенъ за всичкитѣ. З. Кановичъ настояваше: че и Божилъ Митювъ трѣбва да се закара съ двамината, защото ги е придружилъ до Медвенъ.— Пакъ захванаха да биятъ младежитѣ и да ги распитватъ, кой отъ тѣхъ е ходилъ въ Медвенъ. Тѣ никого неиздадоха. З. Кановичъ удостовѣряваше, че писмо приелъ отъ Медвенъ, въ което му бѣлѣжели, че и Божилъ ги придружилъ. Божилъ като мислеше, че е предаденъ каза: — наистина; азъ ходихъ но по търговия.—Меджлишътъ, по Захариевото надстояване, рѣши и Б. Митювъ да се закара на сутрината съ двамината уловени. Слѣдъ това всички си разотидоха. По вечерно врѣме Б. Митювъ и Василъ Тодоровъ минаваха по селскийтъ мостъ. Отъ прозорецътъ на оборътъ, дѣто бѣше затворенъ Д. Кукумявковъ, който съ ръкомахание досѣти Божила за да извѣсти въ Сливенъ за тѣхното улавение. Б. Митювъ като узна каква е работата, разказа на Василъ Тодоровъ и Пенчо Божиловъ, наговориха се само тѣ да знаятъ, че послѣдний прѣзъ — нощь безъ да го осѣтятъ други, ще замине за Сливенъ. Пенчу безъ да отлага, закрачи бързо и прѣзъ-нощь безъ да гледа пѫть, прѣзъ гората отиде за Сивенъ. На сутрината Б. Митювъ хванатъ отъ двама заптии, затвориха го въ другийтъ оборъ при Д. Сѫбевъ. Слѣдъ малко извадиха тримата и съ корави въжя вързаха имъ рѫцетѣ на опъкъ. Двама Българи (Тодоръ Дрековъ и Стоянъ Пацека) и едно Турче (Аптю Османовъ) ги подкараха прѣзъ баирътъ, на Северъ отъ селото, за да не се научи никой отъ тѣхнитѣ роднини и приятели. Обаче извѣстието за тѣхното закарвание скоро се разчу. Додѣто да стигнатъ до *Стражненскитѣ лозя*, разслихтенитѣ имъ отъ бѣгъ роднини ги настигнаха и всѣкой оплакваше горчиво това имъ немилостиво поругание отъ тѣхнитѣ селени, и като се опростиха възвърнаха се въ селото. Подиръ единъ часъ мѫчно пѫтување, вързанитѣ и заптиетата стигнаха до Ичера. Помолиха единътъ отъ заптиетата Аптю Османовъ, да ги не прѣкърва прѣзъ селото вързани, защото иматъ познайници и роднини. Той се съгласи, като и самъ укоряваше постжпката на чорбаджийтѣ и азаитѣ. Въ Ичира се спрѣха на Бойчовътъ ханъ. Подиръ нѣколко минути Пенчо Божиловъ се върна отъ Сливенъ и се отби на сжщийтъ ханъ. Съ него придружаваше и Юрданъ Вавовъ. Той се чудеше на тъзи нечакана срѣща. Д. Кукумявковъ и Б. Митювъ като бѣха извѣстни за неговото отявание до Сливенъ, намѣриха случай до го испитатъ като влѣзаха въ оборътъ ужъ да гледатъ конието и узнаха, че е казалъ за тѣхното улавяние на Петръ Костовъ. На тръгвание заржчаха на П. Божиловъ да извѣсти на младежитѣ по всѣкакъвъ начинъ да отказватъ. Слѣдъ този таенъ говоръ П. Божиловъ замина за Градецъ, а другитѣ за Сливенъ. Вечерьта кжсно стигнаха въ градьтъ и се отправиха съ заптиетата чакъ до конакътъ, но вече бѣ кжсно за да се разглѣда защо тѣ бѣха обвинени и докарани; затова ги въведаха въ заптийскийтъ коушъ и тукъ Аптю Османовъ подаде на заптийскийтъ юзбашия двѣ писма съчинени отъ З. Кановичъ, едното бѣше за юзбашията, а другото — за мютесарифинътъ, Хайдаръ-бей. На утрината, два часа подиръ изгрѣванието на слънцето, единъ мюляазиминъ заведе затворницитѣ прѣдъ мютисарифинътъ, при когото имаше двамина граждани: Русчу Мирковичъ и Михалаки Гюлмязовъ. Той распита по отдѣлно затворницитѣ за какво сж ходили въ Градецъ. Д. Сжбевъ каза, че е ходилъ по търговия и че случайно се е събиралъ съ Д. Кукумявковъ. Послѣднийтъ каза че, е родомъ отъ тамъ и е ходилъ да навиди баща си и роднинитѣ си, по праздницитѣ. Мютесарифинътъ обърнатъ къмъ гражданитѣ попита ги:— какъ познавате тѣзи хора, почтенни ли сѫ?— Да, отговориха тѣ, — познаваме ги, че сѫ почтенни. — Тогава каза на Димитровци:—въ Градецъ сте исповѣдали прѣдъ: Х. Николчовъ, А. Стидовски, В. Стояновъ и Тодоръ Клочковъ, че въ България сѫ е готвяло всеобщо възстание, за което сте поканили и тѣхъ. — Отговорътъ на двамината бѣше отрицателенъ:— съ такива хора не сме сѫ събирали, ний си глѣдаме работата, за насъ такива сѫ обиди и клѣвети.— Какво ще кажите ако тѣзи хора лично исповѣдатъ прѣдъ васъ? — Никакъ не приемаме за работи вънъ отъ нашата рата. това е лъжа, обида и клѣвета. — Слѣдъ тѣзи отговори на обвиненитѣ, мютисарифинътъ се обьрна къмъ съвѣтницитѣ си граждани и имъ пришепна. Послѣ каза на Димитровци. да си намѣрятъ почтенни поручители. като имъ се даде по едно заптие да ги придружава доде си намѣрятъ такива. Мнозина идваха за да станатъ поручители, но заптийскийтъ юзбашия ги развръщаше, като нарочно забавяше пущанието на обвиненитѣ и омразата му къмъ тѣхъ произтичаше отъ писмото на З. Кановича, което бѣше написано съ най-омразни клѣвети и работи небивали. Юзбашийтъ безпрѣкословно казваше на поручителитѣ: „че тефтерътъ за записвание на комититѣ е уловенъ, всѣкой поручители не приемамъ.“ Намѣриха се тогива: Н. Задгорски и Д. К. Михаиловъ за поручитали на Д. Кукумявковъ и П. Сѫбевъ — за брата си Димитръ и излѣзоха прѣдъ мютесарифинътъ за да видятъ да ли ще ги приеме и той. Той повторно попита съвѣтницитѣ граждани за обвиненитѣ: — почтенни ли сѫ хора? Поручителитѣ имъ? утвърдително казаха: „да“, а само М. Гюлмязовъ съ остръ тонъ имъ проговори:— трѣба да се разговорите за какво ще станите поручители! —. Но отъ своя страна тѣ отговориха: — за всичко сме отговорни, увѣренни сме че сѫ добри и безопасни хора. — Освободиха се отъ затворътъ; но Б. Митювъ остана да лѣжи. Слѣдъ освобождението на хванатитѣ, види се Хайдаръ-бей осѣти, че въ градътъ може да има нѣкои подщрекатели, които да подстроятъ гражданитѣ на възбунтувание. Д. Кукумявковъ току що бѣ си отишелъ на дюкянътъ, всичкитѣ му приятели надодаха при него и распитваха за случката съ градечени. Внезапно хлътна и Хайдаръ-бей. Внимателно изглѣда всичкитѣ, и най-много — Отеца Георги Ивановъ. Той (Хайдаръ-бей) поиска отъ Д. Кукумявкова нѣкои златни украшения като думаше — вий тукали сте работили? — ужъ се приструваше че незнае.... Той му поднесе нѣкои златни украшения, които имаше изработени; но той искаше нарочно други. Той не бѣше куповачъ, но само бѣше дошелъ да види съ какви хора ще се срѣщне скоро-освободенийтъ, и нѣколко пѫти прѣзъ деньтъ самъ минува край дюкянътъ. Михалаки Гюлмязовъ прѣзъ сѫщий денъ отиваше въ кѫщата на Д. Кукумявковъ, когото срѣщна въ пѫтя и му каза: — не-дѣйте се води подиръ такива Сърбски агенти, които ви мамятъ за да се възползуватъ тѣ. Осѣщате ли че турцитѣ иматъ тайни комитети и че ще ни изколятъ като пилета? На коя сила ний се надържаме, на кое орѫжие, на коя войска. Азъ най много желая да се освободимъ, но на каква сила да дадемъ гърбъ за да ни спомогне, а ний сме слаби. Не-дѣйте моляви; съвѣтувамъ ви братски, не се полъгвайте подиръ Сърбскитѣ пропаганди. — Д. Кукумявковъ му отговори, че нѣматъ извѣстие отъ подобни работи. М. Гюлмязовъ повика въ кѫщата си Д. Сѫбевъ, и на него доказа сѫщитѣ думи; но и той отговори отрицателно. Шпионитѣ на често забикаляха дюкянитѣ на двамата компромитирани, слѣдяха ги да узнаятъ съ кои и какви хора се разговарятъ. Б. Митювъ, който остана въ затворътъ, прати се извѣстие на зетъ му В. Парчовъ, по сжщитѣ заптиета, да му стане поручителъ и да го освободятъ. Заптиетата се завърнаха въ Градецъ. Слухътъ за освобождението на двамата и скоро на третийтъ се расчу. За зла честь не бѣха честити да чуятъ похвали отъ турското правителство и да видятъ обѣсени смутителитѣ имъ.... Чорбаджиитѣ измислиха да нарѣкатъ за шпиони хванатитѣ обвинени. Чудеха се каква е тъзи работи, при най-масторски обвинителни фактове въ мазбатата и пакъ да ги пустнатъ. Побързаха тѣ и дойдаха въ Сливенъ и расказаха по-подробно за работата на: Арифъ-ефенди, членъ въ *идаре мезлиши;* на Саибъ-ага, на Култуклу Юмеръ-ага. Агитѣ распространиха по-тайно слухътъ, че уловенитѣ биле сжщи комити, но тѣхнийтъ немарливъ мютесарифинъ не обърналъ внимание върху обвинението имъ, а ги пустналъ. За това турското население явно взе да роптае противъ Хайдаръ-бея, че той давалъ възможность за да се приготвятъ комититѣ противъ Турцитѣ за да ги нападнатъ единъ день. Отъ день-на-день омразата между Българи и Турци растеше по-тайно и се распалваше отъ принесенитѣ слухове къмъ еднитѣ и другитѣ.

Слухътъ за Градешкото предателство поощри духоветѣ на Турцитѣ въ градътъ. Строго тѣ осжждаха немарливостьта на тѣхнийтъ паша за възстаническийтъ заговоръ прѣдаденъ отъ градечени, за ходянието на прѣдизлѣзлитѣ по балканътъ. Отъ друга страна благоразумнийтъ мютесарифинъ Хайдаръ-бей, ако и да чуваше такива слухове или осѣщаше такива работи, той ги заглаждаше или не дѣйствуваше съ строгость, мжчеше се да отбѣгва всѣкога поводъ за стълкновение между Българи и Турци. Но Турското население се страхуваше, отъ доношенията на шпионитѣ, най-повече за бждущето възстанническо движение на Българитѣ. По причина на тъзи криюща опасность, Турското правителство по онова време, назначи шестима нови шпиони, Българи (защото вѣхтитѣ бѣха познати на комит.): К. К. П.; Х. Г.; Т. К. Я. К. П. М. Х. Д. Т. на чело съ дели Пенч., който събираше тѣхнитѣ свѣдения и ги съобщаваше на Хайдаръ-бей. Хаджи Д. Петровъ, насмалко щѣше да подпадне въ тѣхнитѣ примки, когато единъ отъ шпионитѣ се обѣща да даде 50 л. т., ужъ за въ полза на комитетътъ и като поискалъ отъ сжщийтъ по-напрѣдъ расписка. Но благодарение на **О. Г. И. Г.** който наврѣме извѣсти на членоветѣ на комитетътъ, за шпионитѣ и имъ исказа имената. Зѣха се на време мѣрки на й всички дѣйци са съобщи имената имъ. При това извѣстие, видѣ се за нуждно да се изпрати въйводата при другитѣ по-прѣди излѣзли въ балканътъ; едно защото бѣше се расчуло за него, изъ градътъ и друго, че излѣзлитѣ искаха да ги придружава, защото несъгласието по между имъ щѣше да причини да се распръснатъ. На 19 Априлий прѣзъ вечерьта, рѣши се щото въйводата, придруженъ съ единъ Търновецъ (който бѣше убилъ единъ юзбашия въ Търново и прѣпратенъ отъ тамъ да се присъидини съ тукашната чета), да излѣзатъ въ балканътъ. Нено Господиновъ, съ братаси Тодоръ, ги заведе на лозието си въ *Кашленскитѣ лозия.* Тукъ очакваха хъшоветѣ да взематъ въйводата, на които се извѣсти по В. Кавлака Като имъ се опрѣдели деньтъ и вечерьта. Тѣ прѣстояха нея вечерь на лозието понеже хъшоветѣ не бѣха дошле, а едвамъ на 20 Априлий вечерьта, намѣриха прилѣгъ да прѣминатъ прѣзъ Аблан. кория зада отидатъ къмъ помѣнатитѣ лозя. Йоще въ тъзи кория избраха: М. Стоенчовъ, К. Кючюковъ и Г. Шопатъ да взематъ въйводата и на другата вечерь да ги намѣрятъ въ сѫщата кория съ знакъ тракание на камани, а не да викатъ. Тръгнаха тримата за казанното имъ мѣсто, прѣминаха Урумъ-Тарленскитѣ лозя и поеха пѫтеката що води за Кашленскитѣ лозя отъ градътъ. Въ сѫщото време и Нено съ брата си, слѣдъ като оставиха въйводата и търновчето въ лозието, връщаха се за въ градътъ. Внезапно се срѣщнаха на единъ лакетъ отъ пѫтьтъ. Понеже бѣше темно и като неможаха да се распознаятъ, и отъ двѣтѣ страни извадиха револвери и питаха по турски: „стойте тамъ! щосте за хора!“ Михалъ Стоенчовъ позна гласътъ на Нено и каза на другаритѣ си: „Не стрѣляйте, тѣ сѫ познати хора“. Тогава Нено имъ каза мѣстото дѣто се намира въйводата и да ударятъ три пѫти ножницитѣ на ножоветѣ си и въйводата тогава ще удари три пѫти дръжката на пушката си съ гърбътъ на ножътъ си и тѣ ще знаятъ, че е той същийтъ, и замина за въ градътъ, а другитѣ пристигнаха на лозието и се събраха съ въйводата спорѣдъ даденнийтъ имъ знакъ. На утрината 21 Априлий, овчерчето на Умайника дойде въ градътъ и извѣсти на Нено, че билюкъ-башийтъ Али-байрактаръ Топчийтъ ходилъ на кашлата и заплашвалъ овчеритѣ да кажатъ дали хъшоветѣ сѫ дохождали, и му зарѫча да имъ каже да се пазятъ. Прѣзъ сѫщата сутрина Нено бѣше проводилъ чирака си, Тодоръ Ивановъ подигача, да копай на лозието, дѣто се намираше въйводата; но извѣстенъ отъ овчарчето, прати Кондя къси-Пеювчито да извѣсти на Тодора, а той— на хъшоветѣ да се прѣдпазватъ, че билюкъбашията е излѣзалъ да ги търси. Кондю тръгна да отиде на лозието. Като приближи, К. Кючюковъ, който бѣше на караулъ, отправи пушката си да го замѣри; но като чулъ че Кондю изговорилъ по български на Тодора Ивановъ, отдръпналъ пушката си. Т. Ивановъ расказа проводеното извѣстие на хъшоветѣ които бѣха скрити въ гѫсталакътъ. Вечерьта тѣ отидаха на Аблановската кория при другаритѣ си, но по причина на вѣтарътъ, неможаха да извѣстятъ знакътъ си, и като неможаха да се съберътъ, отидаха на кашлата на Атанасъ дели-Славовъ комуто казаха, че ако дойдатъ другаритѣ имъ тукъ да мѣсятъ хлѣбъ и да се помайватъ тѫдѣва, а тѣ ще отидатъ да взематъ оставената чанта съ патрони до Неновото лозие скрита на едно дърво. Кото пристигнаха на лозието взеха чантата и на другийтъ день прѣстояха въ нея околностъ до надвечерь. Билюкъ-башийтъ бѣ обиколилъ всичкитѣ кошли изъ около Сливенъ. Турското правителство избра поменатийтъ билюкъ-башия да прѣслѣдва хъшоветѣ, защото той бѣше старъ хайдутинъ и знаеше всичкитѣ хайдушки скривалища и тайни пѫтеки по балканътъ. Той, слѣдъ като обиходи всичкитѣ кашли и добрѣ распита за хѫшоветѣ, въ Четвьртакъ вечерь (22-ий Априлий) срѣщо Гергьовъ-день, заварди пѫтеката, която води отъ *Кара-кютюкъ* за *Колешница*, надъ мѣстото нарѣчено, *Хамамъ-сую*. Часътъ бѣ по турски дванайсеть и половина. Въйводата потѣглюва вечерьта за дели-Минковата кашла; но прѣдизвѣстени за излизанието на билюкъ-башийтъ, тѣ се запѫтиха по пѫтеката, която слаза за *Колешница*, за да отидатъ въ Аблановската кория. Като се наваляха изъ пѫтеката, тѣ се съзрѣха отъ билюкъ-башийтъ. Най-напрѣдъ вървеше Георги Шопртъ, защото познаваше пѫтищата; слѣдъ него въйводата и послѣ другитѣ раздаличени единъ отъ други на десеть-петнадесетъ разкрача. Щомъ се навалиха въ площьта, наченаха да бѣгатъ единъ подиръ други за прѣдпазливость отъ завардвание. Георги Шопътъ, който вървеше най-напрѣдъ, спрѣ се на единъ привалъ, и пришепна на въйводата, който до него се спрѣ: „бай Стойле, мирише ми на тютюнъ; тука има хора“. Додѣто издума, билюкъ-башийтъ, който бѣше клѣкналъ на пжтеката въ по-ниското пѣсто, гръмна отгорѣ имъ като извика:— „урунъ чоджукларъ гявурларъ етишти“—. И въйводата изтѣгли бързо и изгърмѣ въ свѣтлината на гърмежнийтъ огънъ. Чу се изохкание и се издума: „гиттимъ чоджукларъ“ при грозното изреваване на бюлюкъ-башийтъ, хората му силно застрѣляха, а въйводата съ другаритѣ си се отбиха въ гжсталакътъ и всѣкой припълзяваше по една посока. Хората на билюкъ-башийтъ се завърнаха въ градътъ и извѣстиха на бимбашийтъ за убийството. Испроводи се войска и кола да принесатъ трупътъ му. Войската растърсяше по гжсталацитѣ дано намѣри нѣкой раненъ отъ хжшоветѣ, като се замая до два дни. И въйводата за да събере момчетата като излезе на върхътъ взе да свири съ свирка; но вече тѣ бѣха сж распржснали, а при него излѣзе К. Кючюковъ. Търновчето и М. Стоенчовъ, нощемъ по отдѣлно влѣзаха въ градътъ. Първийтъ извѣсти на Нено, че всичкитѣ други сж избити, а вторийтъ който се прикривалъ въ Крайчовийтъ дюкянъ разсказалъ, че билюкъ-башийтъ е убитъ, а за хжшоветѣ не знаялъ, що сж станали. Два дни подиръ това приключение, при Нено пристигна К. Кючюковъ, и му извѣсти, че въйводата е леко раненъ въ кълката и му варжча да му се проводи михлемъ; и да се остави на Неновото лозе въ Кашленскитѣ лозя, дѣто въйводата ще чака. Кръстю като каза това, взе една мотика и отиде къмъ помѣнатитѣ лозя. На утриньта се испроводи Юрданъ (Ненова братъ) да занесе мехлемътъ като му се заржча щомъ иде на лозието да кърти чукани и въйводата ще излѣзе при него, Той отиди на лозьето и постжпи както му се заржча. По едно време подсвирна му се изъ гжсталакътъ и излѣзаха при него. К. Кючюковъ и Стоилъ въйвода, които бѣха се скрили въ коренътъ на една липа. Тѣ приеха отъ Юрдана мехлемътъ и той се врьща въ градътъ. Подиръ два дни Нено проводи братъ си Тодора да имъ занесе хлѣбъ и да имъ заржча да не правятъ дири въ лозето му, а на третийтъ день, Нено, Тодоръ Ивановъ и Миню Султанътъ намѣриха въйводата около сжщото лозие, който вече бѣше оздравѣлъ, и на тръгвание каза на Нено да се принася: храна и всѣкакви потрѣби около Кушъбунаръ. Той му отговори, че сж е проводило за тамъ, прѣди нѣколко деня, четири човаля брашно. Подиръ това тримата се върнаха за градътъ, а въйводата и Крьстю останаха въ сжщата околность додѣто се приготвятъ да излязатъ момчета отъ градътъ.

Ужасната новина за убиванието на билюкъ-башийтъ и донесенниятъ му трупъ въ градътъ, причиниха застрашително впечатлѣние на турцитѣ, които очакваха пълна сполука отъ него. Билюкъ-башийтъ бѣше далъ писменно обѣщание, че ще избие или ще излови комититѣ; но правителството видѣ, че си изгуби надѣждата която очакваше отъ този „бабаитинъ“. Послѣ се дигна потера отъ селата за тѣхното прѣслѣдване; но нищо не сториха потеритѣ, защото обикаляха най безопаснитѣ мѣста. На останалитѣ момчета въ Аблановската кория, единъ день, прѣди убиванието на билюкъ-башийтъ, извѣсти имъ Гиндю-олу. . . . . . (?), че билюкъ-башийтъ ги търсилъ. Тѣ отъ Аблановската кория, спорѣдъ зарѫчванието на Атанасъ дели-Славовъ, отидаха на кашлата му да опекатъ хлѣбъ и да чакатъ въйводата. Овчарьтъ меси хлѣбъ и го зарови да се пече. Всичкитѣ отъ момчетата бѣха въ колибата, а само М. Гаджаловъ вардеше на караулъ. Въ това врѣме, зачу се турска песень и идеше нѣкой съ конъ, право за кашлата. Михалъ влѣзе въ колибата и извѣсти на другаритѣ си и всичкитѣ заедно отидаха и се скриха въ корията. Пристигна и непознатийтъ, който бѣше коруджийтъ и влѣзе въ колибата. Като видѣ заровеннийтъ хлѣбъ, той нарочно се помайваше да научи за кого се печеше. Отъ скритѣ въ корията. Илия Радювъ, който носѣше едно раждиво шишине, случайно се отпрѣгна, изгърмѣ и коршумътъ удари въ колибата. Турчинътъ се оплаши отъ ненадѣйнийтъ гърмежъ и каза на Атанаса: „това се замѣри на менѣ“ и завчасъ възсѣдна коньтъ си и побѣгна въ градътъ. Овчарьтъ оплашенъ попита ги отдалечъ: „що стана това? на какво хвърлихте?“ тѣ му разсказаха за случката и му зарѫчаха: „Ако обади турчинътъ, лъжи каквото знашъ, и въйводата съ другитѣ момчета ако дойдатъ тукъ, кажи имъ; че ще отидемъ на Кутелка“. Като зарѫчаха това на овчарьтъ, заминаха за мѣстото дѣто прѣстояха два дни; но като и тамъ не дойдоха другаритѣ имъ, заминаха за мѣстото *Гюпъ-гюрмесъ*. Съ пристигванието си тукъ, свàриха Митю Кировъ и Стоянъ Ивановъ пазарьтъ, които много пѫти имъ принасяха храна и ги попитаха що се чува за тѣхъ въ градътъ. Тѣ имъ разсказаха за убиванието на билюкъ-башийтъ. Като изслушаха това, взеха отъ сѫщитѣ малко хлѣбъ, и се отбиха въ гѫсталакътъ. Подиръ малко Г. Шопа отиди при

Митя и Стояна и ги попита за другарить си: „не сж ли идвали тия дни тждѣва?“ Тѣ му посочиха единъ рътъ прѣзъ дѣто бѣха минали и той отиде да ги търси. Като ги намѣри, най-напрѣдь имъ поиска хлѣбъ, Тѣ съ нетърпение и любопитство очакваха да имъ разкаже по коя причина не сж дошле съ въйводата въ Аблановската кория и послѣ на кашлата на Атанасъ дели-Славовъ. Той като бѣше прѣмалѣлъ отъ гладъ, необрьщаше внимание на тѣхното любопитство, а глѣдаше отъ коя чанта ще му извадятъ хлѣбъ. Набързо имъ разсказа, че билюкъ-башийтъ е убитъ, а той стоялъ два дни заровенъ въ сухата листница до оттѣглюванието на войската. Другаритѣ му като нѣмаха хлѣбъ, нагласиха се да отидатъ: Шопа и Иванъ козарчето на дели-Минковата кашла да взематъ едно яре. Като стигнаха, Шопътъ влѣзе въ жгжлътъ и улови едно яре. Прѣди да заминатъ съ ярето, овчеритѣ имъ казаха, че потерята била подъ кашлата и наскоро и занесли хлѣбъ. Тѣ като поглѣднаха къмъ потерята, която почиваше, узнаха че е отъ малцина, заминаха при другаритѣ си. Отъ останалитѣ К. Кавръка и М. Димитровъ и тѣ донесаха двѣ ярета отъ кашлата на Басана. Опекаха яретата и безъ солъ и хлѣбъ ги изядаха и останаха да се прикриватъ въ Гюнъ-гюрмесъ.

Убиванието на билюкъ-башийтъ окуражи членоветѣ и дѣйцитѣ на комитетътъ. Голѣма часть отъ градското българско население, осѣщаше за скритото прѣуготовление; затова числото на тайни привърженци растеше съ бързина. Когато слухътъ за близкото избухване на възстанието успѣваше тайно да се расчува изъ между народътъ, то всѣкой начена да се старае да са снабди съ барутъ, пушка, коршуми, дрехи и пр., и всѣкой съ особно любопитство се трудеше да узнае точнийтъ день за възстанието и мѣстото, дѣто ще се присъединятъ всичкитѣ готови; но за това, никой не знаеше, а си оставаше неузнато. Тогава Иларионъ Драгостиновъ направи писмо до Лѣсковецъ, което се връчи на Нено, а той намѣри Георги Николовъ, на когото даде писмото и общийтъ конь, съ който бѣше се завърналъ К. Тотювъ отъ Лѣсковецъ и една л. т. за да я даде на Чавдаровъ отъ Елена за да вземе Неновийтъ револверъ. На Г. Николовъ се заръча за прѣдпазвание, да тури тютюнъ въ писмото, ако и да бѣше писано съ бѣло мастило; да не влиза въ Лѣсковецъ денѣ, а нощемъ, и да слѣзе право у кѫщата на Маринъ Станчевъ (нарѣченъ отъ членоветѣ на слив. комитетъ Герджика) и нему да прѣдаде писмото, който знаяше кому да го даде и въ кой градъ. Той замина за Лѣсковецъ. Чрѣзъ писмото се питаше за деньтъ, въ който да се провъзгласи бунтътъ, или ако се е опрѣдѣлилъ и е станѫло съгласие отъ прѣдставителитѣ на другитѣ комитети за провъзгласение изведнажъ и на врѣдъ, да се яви на слив. комитетъ по пратенийтъ; по причина, че отъ Сливенъ не можа да се прати прѣдставителъ. Пратеннийтъ пристигна въ Лѣсковецъ, влѣзе прѣзъ деньтъ съ коньтъ у М. Станчевъ. Съглѣдателитѣ отъ турската полиция като познаха конътъ, който се търсеше, извѣстиха на лѣсковското правителство. М. Станчевъ скоро прѣпрати коньтъ и Г. Николовъ на друго мѣсто, въ сѫщото село дѣто се събраха отъ тамошнийтъ комитетъ и прочетаха писмото. Слѣдъ като прочетаха писмото, Г. Николовъ отиде въ едно кафене и тамъ се запозналъ съ единъ лѣсковски учитель и му изсказалъ по каква цель е дошелъ. Учительтъ безъ да губи врѣме, извѣсти на мѣстното правителство. Кѫщата на М. Стоенчевъ бѣше край-селото. Познати отъ всѣкждѣ идваха и прѣсѣдяваха защото бѣше извѣстна за гостилница. Г. Николовъ като подаде писмото не на Мариновъ надписъ, (понеже всѣкога тъй се адресираха писмата съ чуздъ, или непознатъ адрессъ) той (Маринъ) накаралъ слугата си да растопи малко сѫчи-кѫбрусъ въ една паница и като намокри писмото, то почерня, и, тъй го прочете; но ката узна, че не е за него. проводи Г. Николовъ и брата си да го занесатъ въ Орѣховица на учительтъ Пановъ. Тѣ безъ забава отидоха и намѣриха Панова, на когото прѣдадаха писмото, Той като го прочете и като видѣ, че и за него не бѣше, отправи Г. Николовъ до Кѫщата на Арабаджиевъ, въ сѫщото село, дѣто се прикривалъ Ст. Стамболовъ. Стамболовъ распитваше Г. Николовъ за всичко подробно; но той нищо повече не знаяше, а само познаваше Нена, който му врѫчи писмото. За връщание назадъ, за да прѣдпази Георгя отъ полицейско прѣслѣдвание, подписа му и подпечата на турски тескерето, като му заржча, да дойде подиръ единъ денъ до дѣто стане засѣдание. Той се върна пакъ въ Лѣсковецъ. Слѣдъ единъ денъ прѣстояване, отиде въ Орѣховица въ кѫщата на Арабаджиевъ и като хлопаше. дойде отъ кафенето нѣкой си Тодоръ който му казалъ: „ако и ти си отъ сѫщитѣ (готовитѣ за възстание) да отидешъ по този рѣдъ въ една отворена върта, всичкитѣ сж тамъ въ градината и готови да излѣзатъ.“ Но той не повѣрва, а си продължаваше да хлопа. Пакъ сѫщата жена, която и по-прѣди го посрѣщна, излѣзе и му каза да почака. Послѣ излѣзе Пановъ и му даде писмо адрессирано: *Братия Симеоновци въ Сливенъ*, и му каза, че той и дядо Никола Хаинчанина, който чакаше при Марина Станчевъ, да се отправятъ зи *Дрѣньта* (селе) да участвоватъ въ тамошната чета. Дядо Никола да бѫде като въйвода, а другия — помошникъ на него. За писмото му зарѫча да го испроводи до сѫщийтъ человѣкъ, който го е проводилъ до Лѣсковецъ, и като отидатъ въ Дрѣньта, да се стараятъ да присъединятъ дрѣньската чета въ дряновскийтъ манастиръ, дѣто билъ попъ Харитонъ. Георги като взема писмото, завърна се въ Лѣсковецъ и всичко което му се зарѫча, каза на Марина и на дядо Никола. Въ сѫщата вечерь едно Българче, писаръ при турската полиция, притича да извѣсти на Марина, че ще окрѫжатъ кѫщата му. Той (Маринъ) като прѣдвиждаше опасность ако правителството прѣтърси кѫщата му, повика 2—3 жени, отъ съсѣдкитѣ си, които изнѣсаха всичко що имаше да се скрие, а Георги и дядо Никола се прѣхвърлиха прѣзъ плѣтътъ и отъ тамъ прѣзъ нивята изскокнаха на пѫтьтъ за *Плаково* (село), дѣто стигнаха на разсъмвание. Единъ свинаръ, който си искарвалъ свинитѣ си, срѣщналъ ги въ крайтъ на селото и тѣ му поискали хлѣбъ; но като но имъ далъ, насиломъ му взеха хлѣба. Свинарьтъ се повърна и ги обади на караулътъ, който вардѣлъ туко на край селото. Додѣто тѣ отидаха срѣдъ селото, заобиколиха *ги* и ги хванаха, взеха имъ орѫжието навързаха ги и ги отправиха прѣзъ *Килифарево* за Търново. Като бѣха ожѣднели по пѫтьтъ, съглѣдаха едно мочурливо мѣсто, и помолиха заптиетата да ги отбиятъ да піятъ вода. Тѣ имъ посочиха задъ мочурливитѣ мѣста единъ кладенецъ. Г. Николовъ като търсяше лесно какъ да махне писмото, сполучи та го смачка въ рѫката си, прѣстори се, че внезапно пада и като се подпря съ рѫцѣтѣ си, остави го въ кальта. Други писма които носяше не толкова опасни, юзъ башийтъ ги взе още въ Килифарево. Като ги докараха въ Търново начеваха да ги испитватъ. Слугата на М. Стоенчовъ, въ испитътъ си откри съ какъвъ растворъ прочели написаното писмо съ бѣло мастило, и издаде че, Г. Николовъ го е донесълъ, а той исказа, че Нено го е проводилъ съ писмото и хванатийтъ револверътъ въ него, който бѣше взелъ отъ Чавдаровъ, исподѣда, че е билъ на Нено. Слѣдъ заминуванието на пратеннийтъ за Лѣсковецъ, въ Сливенъ пристигнаха: Иванъ зографина и другарьтъ му съ писмо пратено отъ Бенковски и Икономовъ. Ето съдържанието му до колкото се помни:

До Б. Р. К. **II. Окрѫгъ.**

„Деньтъ за всеобщото възстание не можа да се опрѣдѣли, защото се очакваше споразумѣние отъ всичкитѣ комитети. Тукашното ни прѣуготовление като се видѣ, че е изложено на прѣдателство, то ний подигаме възстание, като извѣстяваме да побързате и вий. Старайте се да възстанете изведнажъ, щото турската сила да се неструпа само къмъ едни мѣста. Дерзайте напрѣдъ и юнашки да се боримъ за освобождението на отечеството си и да докажемъ на Турцитѣ, че знаемъ да мремъ за свободата. Напредъ Богъ да ни е напомощъ.“

Пратенното писмо повлия много на членоветѣ на комитетътъ. Окружени отъ това извѣстие, показаха голѣмо усърдие за прѣуготовлението на бунтъ. Въ тогавашнитѣ мѫчни обстоятелства, всѣкой забрави страхъ и работа, а се трудеше отъ гола душа да се сдобие: съ коршуми, царвули, навои, кожуси, калпаци даже и съ гербъ отъ левъ отпечатанъ на желта тенекия. Всичкитѣ дѣйци, очакваха съ голѣмо нетърпѣние за да се рѣши сѫдбата на тукашното възстание, като търпеха лишения отъ потрѣбноститѣ за възстанницитѣ, йоще не приготвени; отъ мѫчнотията, за покупванието имъ, която наистина бѣше голѣма. Въ това време, турското правителство въ градътъ, увѣдомено за избухвание на Панагюрското възстание, свика всичкото турско население отъ селата за да го снабди съ орѫжие отъ тукашний дебой. Това ранно увѣдомление, принесе голѣмъ ущьрбъ за лесно обрѫжвание. Запрети се по всичкитѣ дюкяни да се продава барутъ и други потрѣби. Но близкийтъ денъ за възстанието изискваше всичко да бѫде готово. За приготвяние на коршуми, комитетътъ взема мѣрки да се купятъ цѣли кѫсове коршумъ и да се излѣе на шикалки. Късоветѣ отъ коршумътъ се занесаха въ кѫщата на Добри Пихливановъ, която кѫща бѣше се обърнала на фабрика за изработвание на нужднитѣ нѣща. Тукъ се лѣяха коршуми, нарѣзваха се и царвули. Сѫщо бѣше и въ кѫщата на Андонъ Кутевъ. Д. Кукумявковъ и П. Костовъ лѣяха гербови за калпаци, по моделътъ даденъ отъ Илариона. Покупката на царвули отъ градътъ бѣ мѫчна, тъй като съ изработванието имъ се занимаваха почти само Турцитѣ. Този потрѣбенъ недостигъ се допълни отъ Коста Пихливановъ който даде двѣ кюсилета, и царвулитѣ се изработваха и се раздаваха на тѣзи, които указваха желание да излѣзатъ въ балканътъ. При тѣзи приготовки, видѣ се нуждно за да се доставятъ количество на медикаменти за въ случай на рани и простуди. Тѣзи се взеха отъ докторъ Планински и се внесоха у Ненови. За зла честь турското правителство заподири, отъ издадничеството на Г. Николовъ, Нена който, по онова време, бѣше се принесалъ у бащината си кѫща и сандъцитѣ му бѣха тамъ, а него хванаха отъ кѫщата му при Колцухорскитѣ градини и го затвориха. Правителството поиска да расгършува книжата му.

Мухтаринътъ Дервенски извѣсти на Неновата жена, Елена, прѣдварително да вземе ключътъ на сандъка, да отвори и ако има нѣщо да го прикрие. Тя отиди и извърши заръчванието на мухтаринътъ, като взе отъ сандъкътъ медикаментитѣ, други повидни книжа и ги съкрива. Това тъй внезапно затваряние на Нено, слиса членоветѣ на Комитетъ, да не би да прѣдаде работата. Взеха се тогава мѣрки, да се промѣни мѣстото, дѣто се прѣкриваше Иларионъ и се прати у коконъ Таша. (Тъзи жена, общото мнѣние сматреше я за шпионка; но тя бѣше, прислушница на комитетътъ. Всѣкой день ходяше въ харемитѣ на по-влиятелнитѣ Турци, тъй и въ харемътъ на Хайдаръ-бей и всичко що се говоряше за Българитѣ и всичко що се доносеше отъ шпионитѣ върху бѫдущето възстаническо движение, умѣеше майсторски да испитва и го съобщаваше на Илариона.) Но и Нено бѣше съучастникъ въ комитетскитѣ работи, никой не помисли, че ще издаде нѣщо, затова прѣуготовлението слѣдваше по-бързо и по-енергично. Когато се приготвиха до нѣйдѣ нужднитѣ нѣща за възстанието, чувствуваше се нужда отъ барутъ. За тъзи цѣль членоветѣ събраха изъ помежду си помощи. К. Тотювъ донесе отъ ямболскийтъ комитетътъ осемъ лири; Стефанъ Дучевъ и Добри Костичковъ събраха петь лири изъ между приятелитѣ си и ги внесаха чрѣзъ К. Стояновъ за тъзи цель. Паритѣ до колкото се събраха бѣха готови, но отъ градътъ неможаше да се купи. Видѣсе за добрѣ да се внесатъ пари на Петръ Жейновъ въ Котелъ, който по-прѣди въ дохожданието си за Сливенъ обѣща че може да извърши тъзи работа: за да купи барутъ и да го внесе за възстанието. За туй се задължи К. Тотевъ да отиде и занесе осемъ лири и да ги прѣдаде на Георги Гиндевъ, който да ги внесе на Петръ Жейновъ, а съ останалитѣ пари да се откупятъ дрехитѣ, които бѣха се поржчали на Дечо пантолонджийтъ, който ги урѣждаше по изискания фасонъ. Коста прие и занесе паритѣ на Гиндевъ. Послѣднийтъ отказа да ги приеме като каза на Коста, че трѣбало двамата да ги занесатъ на Д. Кючюковъ, който е билъ добрѣ познатъ съ П. Жейновъ. По това наговаряние, прѣдадаха паритѣ на Д. Кючюковъ, като се обѣщаваше Гиндевъ, че той ще има грижата като се внесе барутътъ въ Сливенъ да го изнесе въ балкана. Подиръ тѣзи распорѣждания, видѣ се за добрѣ да се проводятъ водачи да присъединяватъ желающитѣ момци да излѣзатъ съ четата. За такива, спорѣдъ собственното имъ желание, приеха: Курти Стояновъ, Георги Гиндевъ и Стоянъ Ивановъ падарътъ, да отидатъ по селата и на връщание да поведатъ готовитѣ отъ градътъ да излѣзатъ. За балканскитѣ села се писа, че четата ще мине отъ тамъ да бждетъ готови за да се присъединятъ съ нея. За въ градътъ видѣ се за добрѣ да се свика събрание като се изиска по единъ прѣдставителъ отъ всѣка махала. Мѣсто за събрание бѣ въ Кишлишкитѣ лозя, подъ единъ орѣхъ. Събраха се петнадесеть души. Провѣряванието не стана да се узнае да ли сж пълномошници, защото всичкитѣ бѣха извѣстни на комитетътъ. Първомъ въ събранието се попита за готовитѣ да излѣзатъ съ четата. Дянко Цоцковъ прѣдстави, че имало въ неговата махала до шестъ-десять и повече души; Добри Пихлевановъ и другарьтъ му, прѣдставиха до двеста души отъ тѣхната махала; Желю Димитровъ бояджийтъ, прѣдстави до двеста и повече, но безъ оржжия, като поиска и пари за да имъ се купятъ. Послѣдното заявление подщути силно негодование отъ събранитѣ. „Сега ли искашъ пари за оржжия, казаха му,“ когато вече неможатъ се покупи? Попитаха го: кждѣ е дѣналъ единъ сандъкъ съ револвери прѣдадени на него. Той безъ никакво разѣснение отговори: „това е моя работа“. Слѣдъ това се разисква по кой начинъ да се излѣзе, дѣ да се събератъ излѣзлитѣ и какъ да се принесатъ орѫжията. За излизанието се прѣпираха нѣкои отъ събранитѣ. Едни казваха: „най-напредъ трѣба да излѣзатъ контетата, а други:“ ако ще излѣземъ трѣбва въ едно врѣме, като распрѣдѣлимъ коя махала дѣ трѣбва да се събере, а не да се дѣлиме на контета и на чьрвени пояси т. е. крайчани.“ Дянко Цоцковъ на това отговори: „ако излѣземъ изведнажъ, полицията ще ни осѣти и ще ни испохванатъ по краищата. По-добрѣ е да излѣзваме въ распрѣдѣленни врѣмена. Тъй: най-напрѣдъ да излѣзатъ ново-селци и съ тѣхъ контетата; на утрѣ-вечерь — гюръ-чюшменци и съ тѣхъ Комлучени; Клуцохорци — най-сетнѣ, защото ако и да ги нападне полицията при излизание, лесно се отбранватъ и пакъ да излѣзатъ, защото са юначни. „Това распорѣждание бѣше съ цѣль. Слѣдъ това се зарѫча на хаджи Петю Аладаглиевъ, да занася въ таличката си, между невалени аби, орѫжия и други потрѣбности къмъ едно опрѣдѣленно мѣсто, дѣто ще се покаже на всичкитѣ готови да излѣзатъ. Тъй и на двамината Котленци, които бѣха испратени отъ тамошнийтъ дѣецъ Петръ Жейновъ да купятъ ножове и пушки и които бѣха дошле за да питатъ: въ кой день котленскитѣ момчета да се съединятъ съ сливенската чета, каза имъ се, че щомъ се групира сливенската чета, безъ помайвание ще имъ се прати человѣкъ който ще знае дѣ да ги присъедини. Прѣди да си разотидатъ събранитѣ, Д. Кючюковъ дойде съ единъ младъ человѣкъ, наскоро излѣзалъ отъ затворътъ. Той малко го интерисуваше, кога ще излѣзатъ другитѣ и дѣ. Той го интерисува да си откупи пищовътъ отъ тификчийтъ. Помоли хаджи Димитра Петровъ, да му даде пари за откупътъ, който заповѣда на Д. Кючюковъ да му брои отъ останалитѣ пари въ него за други покупки. При отиванието на събранитѣ всѣки му се зарѫча на послѣдно, да извѣсти всѣкой въ махлата си за излизание въ балканътъ.

На първий Май въ Недѣля, извѣсти се на членоветѣ на комитетътъ, че ще стане тайно събрание въ читалището, по причина че Иларионъ бѣше казалъ, че ще отиде самъ да се прѣдаде на турското правителство и да посоче имената на участницитѣ. Това бѣше съ цель за да се ускорява работа. Въ опрѣдѣленното врѣме, надвечерь, когато се събраха: П. Костовъ, Д. Кукумявковъ и К. Тотювъ, дойде и Д. Топаловъ, който повѣлително и распаленно каза:— кои сѫ членоветѣ на Слив. комитетъ, не ги ли знаете? Азъ сѫмъ пратенъ отъ букурешкийтъ комитетъ да имъ извѣстя, че прѣдишнитѣ планове се промѣниха. Азъ сѫмъ пратенъ съ първи пароплувъ. излѣзахъ на Бургазъ и дойдахъ да извѣстя на членоветѣ, ако ги знаете кои сѫ, да спрѫтъ възстанието, защото сѫмъ послѣдни куриеръ. — Членоветѣ безъ да му се откриятъ, попитаха го като какъ сѫ се промѣнили плановетѣ. Той отговори: — въйводитѣ сѫ събрали отборъ хора; приготвени добрѣ на военни движения и снабдени съ военни принадлѣжности; научени на всѣкакви лишения и мѫчнотии; тѣзи хора ще минатъ найнапрѣдъ въ България и послѣ — генералъ Киселски съ волентири отъ Влашко и Россия; а не спорѣдъ прѣдишнитѣ планове, да се приготвятъ момчета изъ комитетскитѣ окрѫзи, както въ Сливенъ, които момчета неможатъ да спатъ безъ дюшеци, и които при излизанието имъ изъ градътъ ще ги избиятъ Турцитѣ. — Членоветѣ му възразиха: — Ако си пратенъ отъ букурешкийтъ комитетъ имашъ ли нѣкой таенъ знакъ или писмо до тукашнитѣ агенти, за удостовѣрение? — Никакъвъ знакъ или друго нѣщо, само послѣдно извѣстие, натоваренъ сѫмъ да го прѣдставя. — Не е възможно отговориха членоветѣ, когато вече панагюрското възстание избухна и когато по-прѣди се испратиха ужъ отъ сѫщийтъ комитетъ агенти, изъ окрѫзитѣ въ България, да организиратъ възстания, а послѣ ще възвърнатъ прѣуготовленията? Топаловъ постоянствуваше и твърдеше извѣстието си за истинско. Тогава на часътъ, К. Тотювъ повѣрва и безъ да чака да се съвѣтватъ, отиде да извѣсти за това по Гюръ-чешме и Клуцухоръ. Въ сѫщийтъ день пристигна Георги Дражевъ въ Сливенъ и се намѣри съ К. Стояновъ и хаджи Д. Петровъ у черковното Клуцухорско кафене, като го попита за деньтъ въ който ще да излѣзатъ Сливенци въ балканътъ, тѣ му казаха, че въ Срѣда ще излѣзатъ, като му заръчаха да побързватъ Ямболци и тѣ въ сѫщийтъ денъ да се присъединятъ. Г. Дражовъ се завърна въ Ямболъ, а К. Стояновъ старателно се трудеше да убѣди Отца Анфилохия за да придружи четата за по-голѣма важность съ присѫтствието си. Той му казваше: — Отче Анфилохие! името ви ще остани неизличимо отъ историята ни ако придружите четата. — Но за да не компрометира духовенството и да не открие цѣльта за заминуването си отъ Сливенъ, отиде при сливенскийтъ Митрополитъ; за да иска позволение да отиде за Ичира съ свѣто-горскитѣ си мощи да си събере: вълна, жито и пр. Митрополитътъ не му позволи, но и той прѣзрѣ да да иска позволение, а рано една сутрина отъ дюкяньтъ на К. Стояновъ замина за Ичира, Тукъ бѣше нагласенъ, да чака четата за да го отведе. Чака отецъ Анфилохий въ Ичира, като си прѣкарваше врѣмето съ водосвѣтъ на свѣтитѣ мощи. Слѣдъ нѣколко дневно стоение, той се завърна въ Сливенъ.

Провъзгласенийтъ день за бунтъ бѣше първий Май когото и на знамето бѣлѣжаше отъ едната страна **1-ий Май 1876 г.** а отъ другата—исправенъ левъ и съ надписъ надъ него **свобода или смъртъ;** но защото неможаха да се съберать момчетата, отложи се за третий Май непрѣмѣнно, Знамето най-напрѣдъ Иларионъ го прѣдаде на П. Костовъ и на Д, Кукумявковъ, а тѣ по-послѣ го прѣдадаха на Г. Кириаковъ. На послѣднийтъ родителитѣ му видѣли знамето въ таванътъ, извадили го и се исполашили, като се чудили какво нѣщо носи синътъ имъ въ кѫщи. Той се принуди да го повърно пакъ на двамината, но тѣ неможаха да го криятъ въ дюкянътъ си понеже Д. Кукумявковъ бѣше компрометиранъ отъ прѣдателството на Градечани, а го повѣриха на учительтъ Тодоръ Михалювъ, който го съхраняваше до послѣдно врѣме, и когато потрѣба, той прѣдаде на двамината помѣнати. Иларионъ прати писамце по Юрданъ-бакърджи-олу до Д. Кукумявковъ и П. Костовъ, съ което бѣлѣжише: „Дайте на приносящий писмото: знамето съ гугличката му, орждията за вадение на коршуми, отпечатанитѣ гербове за калпаци, които сте изработили“. Тѣ прѣдадаха исканитѣ нѣща на приносительтъ на писмото. Вече настана деньтъ въ който да се прогласи бунтътъ и отъ II окрѫгъ. Съглѣдваше се едно необикновенно движение. Всѣкой надѫханъ отъ мисъльта за бунтътъ, бѣше си напустналъ работата. Едни довѣряваха, че послѣдното (Топаловото) извѣстие запретявало. Други напротивъ убѣдяваха и надстояваха да се излѣзи. Нищо дѣйствително, само една борба на думи. На Илариона и на Г. Тиховъ се съобщаха тѣзи слухове. Тѣ вече нѣмаше що да сторятъ когато погибельта грозеше да сломи тѣхнитѣ трудове; рѣшиха да излѣзатъ съ колкото момчета имаше, не толкова приготвени отъ колкото рѣшителни. Распръснаха слухъ, че до три дни всичкитѣ, които има да излѣзатъ, да се отправятъ къкъ Кушъ-бунаръ. Поручителитѣ на Д. Кукумявковъ и на Д. Сѫбевъ дознаха, че и тѣ ще излѣзатъ, не отстѫпваха отъ слѣдитѣ имъ; мѫчаха се да ги възвърнатъ отъ намѣрението имъ, като ги заплашваха:—ще извѣстимъ на правителството щомъ мръдните—. Г. Кириаковъ, стори голѣми усилия за да излѣзе, но го хванаха баща му и свако му и го задържаха. Иларионъ и Г. Тиховъ прѣди излизанието имъ, бѣха се прибрали у кѫщата на Андонъ Кутевъ. Тукъ Иларионъ разви знамето, накара кѫщнитѣ и другитѣ присѫтствующи: жени и момичета да цѣлунатъ знамето. Когато да тръгнатъ, К. Стояновъ имъ даде забравенниятъ трѣбникъ на отца Анфилофий, който йоще очакваше въ Ичира да го вземе четата. Опростиха се и излѣзаха на раздалечъ единъ отъ други и отидаха у дѣдовата Господинова градина въ Клуцохоръ, дѣто се прѣдрешиха съ възстанническа форма. Тодоръ Ив. подигача раскопа заровенитѣ пушки и чантата съ патрони на Г. Тиховъ и на Илариона. Приготвиха се всички и чакаха да ги поведе нѣкой. Прѣди единъ день се проводи В. Кавлаковъ да вземе таенъ знакъ отъ въйводата, който се намираше йоще въ околностьта на Кашленскитѣ лозя и дѣ той ще причаква момчетата, които бѣха готови да излѣзатъ.

Той се намѣри съ въйводата, който му каза: „като дойдатъ момчетата въ тъзи околность да тракатъ камани, а азъ ще удря три пѫти дрѫжката на пушката си и това ще бѫде помежду ни за таенъ знакъ“. Кавлаковъ се върна за градътъ и съобщи тайнийтъ знакъ на Илариона и Г. Тиховъ: Д. Кировъ, който си бѣше дошелъ него денъ отъ Гюнъ-Гюрмесъ и знаеше дѣ се намиратъ по прѣди-излѣзлитѣ, Кавлаковъ му каза, че има момчета да излѣзатъ и да ги заведе при тѣхъ. Той прие съ готовность и отиде при събранитѣ момчета въ дядовата Господинова градина. Всичкитѣ тамъ събрани, той ги поведе къмъ аязмата въ Кишлика, нарѣчена Св. Георгюва, като вървяха раздаличени единъ отъ други. Тѣ бѣха: Иларионъ Драгостиновъ, Георги Тиховъ, Андонъ Кутевъ Ганчевъ, Петръ Бановъ (дикиджия), Георги Колювъ отъ Кортенъ, Ставри Ненчовъ, дели-Петръ Гендовъ, Цаню Александриевъ, Юрданъ Димитровъ (калайджия), Стефанъ Кънчевъ Шекерджиевъ и Юрданъ Бакарджиевъ. Събранитѣ се отправиха въ нощната темота по пѫтеката надъ аязмата и заминаха за Капленскитѣ лозя. Като пристигнаха тамъ потракаха три пѫти съ камани, и като се ослушваха, подиръ малко чуха дървенъ ударъ, който се чуваше по-ясно. Това бѣше въйводата, който съ ударътъ на пушката си размѣни знакътъ си. Като се събраха при познатитѣ знакове, отправиха се прѣзъ Урумъ-Тарленскийтъ пѫть прѣзъ-нощь и отъ тамъ за Гюнъ-Гюрмесъ, дѣто бѣха другитѣ. Въйводата имъ каза, прѣди тръгванието, да вървятъ раздалечъ единъ отъ други. Никой да не пие тютюнъ. Да се отбиватъ отъ пѫтьтъ и да се хващатъ за ножоветѣ си и пушкитѣ си, когато видятъ, че иди нѣкой; а ако е опасенъ за тѣхъ да ги прѣдаде отъ дѣ сѫ минали: „очиствайте го“ казалъ въйводата: „Въ хѫшовскитѣ сърдца да нѣма милость за такива и съжеление. Хайдутинъ чилякъ най-първо отхвърля отъ сърдцето си милость и съжаление и тогива е сѫщи хайдутинъ. Неговата диря е като на птичето хвърчанието; за туй ги думатъ: *нощни птичета* (геджекушу). Не се мислете като напрѣдъ. Сега сте други. Ще отбѣгвате никой да не ви познава. Хайдутинъ чилякъ бива откѫснатъ отъ свѣтъ и отъ хората. Той се крие веки отъ всѣки познатъ, който не му е другаръ и вѣренъ. Очитѣ на хайдутинътъ биватъ четири отворени, той и нощя вижда. Сънътъ му бива отъ заешки-по-легкъ. Пушката му е майка, бранище и храна и най-вѣренъ другаръ и помагачъ. Съ нея той спечелва, нахранва се и се отбранва. Отъ тукъ нататъкъ ще се научите. Распорѣдете се единъ отъ други да заминемъ и намѣримъ старитѣ хѫшове". М. Д. Кировъ ги поведе. Въйводата вървеше най-подиръ за да не би нѣкой се раскае и остане. На разсъмване пристигнаха при другитѣ въ Гюнъ-Гюрмезъ. Тукъ ги остави Д. Кировъ и се завърна за градътъ. При получвание извѣстие че ще закаратъ Нено въ Търново, въ сѫщийтъ день се испрати В. Кавлака да извѣсти на въйводата за да свържатъ пѫтьтъ да убиятъ заптиетата и да отърватъ Нена. Хѫшоветѣ побързаха и заминаха отъ мѣстото си, за арнаушкитѣ колиби и тамъ попитаха Арнаутитѣ-овчери дали сѫ видѣли да минатъ заптиета изъ пѫтятъ съ нѣкой вързанъ Българинъ. Овчаритѣ имъ казаха, че сѫ минали трима заптиета съ коне, единъ Българинъ (Нено) пеша вкованъ въ беликчета и подиръ тѣхъ йоще двамина заптиета. Въйводата като ги распита и узна, че прѣди два часа се заминали, не отиди да ги гони, а съ четата дойде на Кушъ-Бунаръ, дѣто се установиха да прибиратъ желающитѣ да излѣзатъ.

Присъединение на Ямболскитѣ момчета съ Сливенската чета.

При отиванието на Илариона и К. Тотювъ въ Ямболъ съ писма отъ сив. комитетъ, внушиха на тамошнитѣ дѣйци мисълъ за възстание. Най-усърднитѣ, които показаха готовность да дѣйствуватъ бѣха: Георги Дражовъ, Никола попъ Ивановъ и послѣ придобититѣ къмъ тахъ привърженци: Киро попъ Михалювъ, Димитръ хаджи Ивановъ и телеграфиста на железницата, Иванъ Цанковъ. Тѣ се трудеха да распространятъ мисъльта за възстание не само въ Ямболъ, но и въ околнитѣ му села. Когато се преуготвляваха, нѣмаха, оржжие и припаси. За тъзи цель Георги Дражовъ писа на приятельтъ си Георги Добревъ въ Одринъ, да му купи единъ сандъкъ патрони, за револвери, и да ги испрати неузнато чрѣзъ желѣзницата за Ямболъ. За оржжие проводи брата си Ставри въ Нова-Загора до Нѣмецътъ Краусъ, Ставрювъ приятель, който занимаваше важенъ постъ на желѣзницата. Той пристигна въ Нова-Загора и отиде при Крауса когото помоли да му изнесе отъ Австрия единайсетъ пушки ла фишѐ. Нѣмецътъ прие поржчката и пушкитѣ се получиха отъ него и Ставри ги внесе въ Ямболъ. Този Нѣмецъ самъ е давалъ планове, дѣ да се прѣкжса желѣлницата за да се възпрѣпятствува за изнасение на Турска войска. По-напрѣдъ Г. Добревъ бѣше напълнилъ единъ сандъкъ съ патрони смѣсени съ черенъ бобъ да ги испроводи съ желѣзницата, той се качи на конътъ си и вече излизаше изъ градътъ, когато караулътъ го хвана, намѣри въ дисагитѣ му патронитѣ и го закара на Одринската полиция. Въ сжщото врѣме се хвана и сандъкътъ на станцията.

Г. Добрювъ въ испитътъ си показа лицата: Г. Дражовъ, Киро Икономовъ, Иванъ Цанковъ, Папайотъ Мянковъ и Ставри Дражовъ, че тѣ му сѫ биле порѫчали патронитѣ. Одринското правителство телеграфира на Ямболскийтъ каймакаминъ за да хване насоченитѣ лица въ телеграммата. Василъ Новачковъ, който бѣше членъ въ управлението, като узна съдьржанието на телеграммата, каза на Г. Дражовъ, когото срѣщна въ Каргона, да се крие, като му изброи, и кои лица се търсетъ. Г. Дражовъ се скри въ кѫщата на Василъ Алексиевъ, като извѣсти и на другитѣ да се криятъ. Сѫщо се прати извѣстие и на С. Дражовъ, който предаваше траверси на желѣзницата. Правителството заповѣда да се растършуватъ всичкитѣ дюкяни за да се търси барутъ сачми, коршуми и пр. Растършува се и дюкянътъ на Г. Дражовъ. Заптиетата попитаха малкийтъ му братъ и слугата нѣматъ ли барутъ, коршуми и пр. Тѣ имъ казаха едно малко количество. Тогава заптиетата растьрсиха дюкянътъ и намѣриха торби съ сачми и царвули натопени. Тѣ хванаха братътъ на Г. Дражовъ, слугата и ги затвориха. Отъ тамъ отидаха въ кѫщата му растьрсиха и намѣриха: конска торба съ фишеци, двѣ чифтета ла фишѐ, една пушка текъ, три револвера и два ножа зеха ги, и затвориха баща му. На 2-ий Май Г. Дражовъ извѣсти на другаритѣ си да се приготвятъ за излизание и да се съберать въ кѫщата на Никола п. Ивановъ. Извѣстенитѣ се събраха, по мрькнало, въ помѣнатата кѫща. С. Дражовъ, по съвѣта на Ив. Цанкова, се скри въ единъ празенъ вагонъ. Цанковъ запечата вагонътъ и заповѣда на матрозитѣ да го закаратъ на покритото мѣсто, при локомотивътъ. Правтелството старателно търсяше Г. Дражева, а които не свариха да се скриятъ, бѣха хванати. Вечерьта като се събраха: Георги Дражовъ, Жеку Андрѣовъ, Панайотъ Манковъ, Атанасъ Тодоровъ, Захария Великовъ и Никола п. Ивановъ, рѣшиха прѣзъ сѫщата вечерь да излѣзатъ. Никола п. Ивановъ, по семейна милость падна въ несвѣсъ и остана. З. Великовъ като нѣмаше пушка, Г. Дражовъ помоли Филипа п. Георгювъ да му даде неговата си и той я даде. Отъ градината на Н. п. Ивановъ, минаха въ дворътъ на Ивана Белювъ, когото помолиха да отиде да види да ли е излѣзалъ караула. Той отиде и видѣ че не бѣше излѣзалъ. Тѣ формировани йоще въ дворътъ на Н. п. Ивановъ, тръгнаха единъ слѣдъ други съ пушки, минаха покрай градътъ, не прѣзъ мостьтъ на рѣка Тунджа защото тамъ се чуваше да лаятъ кучета, и понеже бѣше се расчуло, че нея вечерь щѣха да излѣзатъ, прѣгазиха прѣзъ рѣката, излѣзаха на нивята и се отправиха къмъ станцията. Като стигнаха, подсвирнаха. Георги Арнаутчито който чакаше при толумбата излѣзе при тѣхъ. (Това бѣше нагласено отъ Ив. Цанковъ да причаква около станцията.) Тѣ като го познаха попитаха за С. Дражовъ. Той имъ каза да почакатъ, додѣто издѣто извѣсти на Цанкова, защото имало и заптиета на станцията. Слѣдъ малко Цанковъ дойде при пристигналитѣ, които го попитаха за Ставри кѫдѣе. Той имъ каза, че въ сѫщата вечерь го испроводилъ съ Стефанъ Сертъ-Костовъ и че ще ги чакатъ или на *Миндовата кюша* или на *Двата чучура* чюшмата въ лозята. Г. Дражовъ помоли Цанковъ да му даде чифтето си, защото той бѣше безъ пушка. Цанковъ му даде чифтето си. Опростиха се и се отправиха за посоченитѣ мѣста. Пристигнаха при първото мѣсто и спорѣдъ даденийтъ имъ знакъ, подсвирнаха три пѫти, но никой не имъ се обади. Опѫтиха се за второто — и като пристигнаха пакъ подсвирнаха, но другитѣ биле йоще по-горѣ и едвамъ дочуха и имъ се отговориха. Тѣ са присъединиха при тѣхъ и сѣднаха да си отпочинатъ. Слѣдъ отпочивката, потѣглиха прѣзъ нощь, не изъ пѫтьтъ, а прѣзъ полето и като вървяха цѣла нощь, осъмнаха на *Краставо поле.* Между *Косената могила* и Гергювскитѣ лозя се затаиха и стояха до надвечерь. Щомъ мръкна, тѣ тръггаха прѣзъ корията на Шекеръ-заадето. Като минаваха покрай една коруджийска колиба, дѣто свѣтяше огънъ, едно куче зала. Коруджийтъ оплашенъ, загаси огънътъ и смълча кучето, а тѣ прѣдпазливо заминаха и стигнаха *Раманушенскитѣ лозя,* дѣто се отбиха на кладенецътъ да пиятъ вода. Отъ тамъ на раздалечъ единъ отъ други, отправиха се прѣзъ лозята за *Молловата кория.* Въ лозята съглѣдаха заптиета, които като видеха момчетата налѣгаха безъ да имъ сторятъ нѣщо. (Заптиетата излѣзли за да слахасватъ за излѣзлитѣ най-напрѣдъ въ балканътъ. Съобщено тогива отъ падаритѣ.) Като вървяха цѣлата нощь, тѣ осъмнаха надъ поменатата кория до Синитѣ-камани при едно дере, дѣто тече рѣкичката отъ Кушъ-бунаръ. Стефанъ Сертъ-Костовъ, който ги прѣдвождаше, каза имъ да се спотаяватъ изъ гѫсталакътъ, а той и Г. Дражовъ да отидатъ да намѣрятъ въйводата съ четата, за да се присъединятъ. Тѣ се запѫтиха изъ канаритѣ, за къмъ Кушъ-бунаръ. Въйводата, въ това врѣме, бѣше проводилъ М. Димитровъ, Кондя Кавръка и М. Гаджаловъ на кашлата на артакларски Ахмедъ-ага да месятъ и опекатъ хлѣбъ. (Забѣлѣжете, че този Ахмедъ-ага като Турчинъ, проводи на кашлата си два човаля брашно за четата и казалъ на овчеритѣ да имъ позволяватъ да си отбиратъ агнета, които тѣ аресатъ, и безъ да яви на правителството.) Овчеритѣ като знаяха, че момчетата всѣка сутрина идваха да си пекатъ хлѣбъ, угаряха угнището и имъ оставяха млѣкото за тѣхъ. Пратеннитѣ отъ въйводата, месиха хлѣбъ въ копаня, заровиха го да се пече, взеха да си правятъ и каша. М. Димитровъ отиде да търси по дърветата сирене, като знаеше, че овчеритѣ го крияха около кашлата. Той обиколи тукъ-тамъ и го намѣри окачено на едно дърво; взе го и отиде при другитѣ въ колибата, като имъ каза да си месятъ сиренена пита въ гаваната, дордѣто уври кашата. К. Кавръка захвана да месе и си думаха: — да може да дойде нѣкой билюкъ башия? — И то се случва думаше Гаджаловъ и Кондю. Маринъ, въ това врѣме, излѣзе отъ колибата и видѣ, отъ къмъ една голѣма канара, между едно проходно мѣсто, че иди единъ человѣкъ засуканъ съ шалъ. Помисли го за Арнаутинъ. Прѣзъ тѣзи дни бѣше се пуснало слухъ, че Арнаутитѣ, които бѣха затворени по убийството на Стоянъ Айрана, едина отъ тѣхъ ужъ казалъ: „ако ме направятъ билюкъ-башия, азъ ще изловя всичкитѣ комити.“ Затова М. Димитровъ като съглѣда человѣкътъ, който му помяза на Арнаутинъ, трьгналъ да ги прѣслѣдва, извика на К. Кавръка: Ловчалж*) иди единъ Арнаутиннъ и се примжква отъ къмъ голѣмата канара да не е билюкъ-башия? Кондю и Михалъ мислѣха, че е на шега. Той имъ повтори, потрети и това казваше: „излѣзте, скрийте се задъ дърветата на чардакътъ да не ни видѣтъ.“ Тѣ излѣзаха и видѣха, че това е истина. Побързаха да се скриятъ. Сиренената пита остана расплѣскана въ гаваната. Едно куче отъ овчерскитѣ, впусна се да яде. Кондю се разгнѣви; искаше да замѣри кучето.

---

*) Нѣколко момчета отъ четата бѣха се прѣименували: Кондю Кавръка (Ловчалж), Георги Шопа (Помакъ), Маринъ Димитровъ (Караджата и Кара-Мустафа), Василъ Желчовъ (Делиа), Илия Радювъ (Маджаръ пехливанъ), Крьстю Кючюковъ (Христемаа или Кючюкъаа.)

но се въспрѣ. Спотаенни лѣжишката, разговаряха се: „той трѣба да е Арнаутинътъ, дѣто бѣше запрѣнъ и е излѣзалъ да ни търси.“ На всичкитѣ очитѣ бѣха опулени къмъ този непознатъ. Подиръ него идеше още единъ и той непознатъ, съ фесъ на главата привързанъ съ кърпа и се глѣдаше, че има сюртюкъ. Кондю искаше да замѣри. Михалъ и Маринъ го въспрѣха, като му казаха: „недѣй, че мязатъ на Българи; насъ трѣба да търсятъ; да имъ се явимъ.“ Михалъ и Маринъ отидаха на по-углѣдно мѣсто и имъ извикаха: „кждѣ отивате баино, елате при насъ ний сме Българи.“ Но непознатитѣ ги невѣрваха, като ги глѣдаха съ шалове. Тѣ за увѣрение, расукаха ги и начнаха да се кръстятъ. Тогава единъ отъ непознатитѣ се отправи къмъ тѣхъ; като наближи казаха му: „спри се тамъ и ни кажи кой си и отъ дѣ.“ Той имъ каза че е Стефанъ Сертъ-Костовъ отъ Сливенъ; но като не имъ бѣше познатъ, тѣ пакъ го попитаха: „колко братия иматъ и кои сж? Стефанъ по име изрѣди всичкитѣ си братия и тогазъ го повѣрваха. „Какво търсишъ тука? попитахаго. Той имъ каза: „доведахъ седемъ осемъ хора отъ Ямболъ,“ като посочваше на Г. Дражовъ, а другитѣ оставихъ тамъ-хе въ дерето. Стана два-три деня отъ какъ сме излѣзли. Стоимъ гладни и неможемъ да случимъ четата.“ Като изслушаха това, приеха Г. Дражовъ, а Стефанъ се върна да доведе другитѣ момчета, които чакаха въ гжсталакътъ прѣмалали отъ гладъ. П. Мянковъ, прѣгладнѣлъ, искаше да се убие. Той посочи револверътъ си, но Ставри го отвърна отъ намѣрението му. Ето и Стефанъ пристигна при тѣхъ и имъ каза да вървятъ подиръ него. Всички настанаха и го послѣдваха. Като наближиха

Кушъ-бунаръ, караула пазеше отъ далечъ съ знамето. Той ги пропустна, защото бѣха придружени съ познатъ.

Слѣдъ като заминаха съ Илариона момчетата и се присъединиха съ четата, Черковски, който прѣди кръстосваше изъ градътъ и ходяше въ най затѫнтенитѣ мѣста да насърдча и подбужда за излизание, липса прѣзъ тия дни, когато излѣзаха другитѣ. Той бърже замина за Цариградъ и отиде да си купи орѫжие и се завърна по-скоро. Съ пристигванието си отиде при Д. Кукумявковъ и П, Костовъ като имъ каза тайно, че ще си отиде въ Карнобатъ, отъ дѣто ималъ да пребира пари и като се завърне да излѣзатъ; тъй сѫщо ако може да убѣди нѣкои момчета отъ тамъ ще ги доведе, като имъ зарѫча да распръснатъ слухъ между градската Българска публика, за насърдчение, че той отива да доведе карнобатската чета. Въ сѫщий день, той замина и на сутрината се върна, като не можалъ ни едного да убѣди да го послѣдва за тъзи цѣль. Съ завръщанието си. той се срѣщна съ двамината помѣнати и имъ каза да извѣстяватъ по тайно, че той е отвелъ въ блакана неговата чета, около стотина души и я присъединилъ съ сливенската на Кушъ-бунаръ. Това бѣше обмислено: дано се искаратъ повече момчета, но всичко бѣ напусто. Полицията вече бѣше взела мѣрки. На всѣка улица въ краищата, отъ дѣто излазаха работни пѫтища и пѫтеки, постави чадъри и караулъ да пази. Иоще отъ рано обрѫжени баши-бозуци заобикаляха градътъ, сновяха изъ улицитѣ, пазарьтъ и се взираха на най-малкото подозрѣние. Отъ друга страна духоветѣ охладняваха, като се расчу слухътъ, че щели да пристигнатъ легионери отъ Влашко и Россия. които ще се опълчатъ срѣщо турскитѣ сили и да извоюватъ свободата за народа; това се прѣувеличаваше отъ день-на-день различно. То бѣше слѣдствие отъ донесенитѣ новини на Топаловъ. Отъ друга страна Гиндювитѣ, Куртевитѣ, Стояновитѣ разубеждения и Танювитѣ новини, убѣдиха по-многото младежи да ги повѣрватъ и да не излѣзатъ съ четата. Всѣки се отдрьпна и считаше излизанието за измама, а не за народна цѣль. Останаха прости зрители и очакваха да видятъ какво има да извършатъ малцината излѣзли.

Измѣнницитѣ на цельта останаха хитри. Тѣ оцѣниха животътъ си за свято нѣщо, а другитѣ бѣдни, които отиваха като агнета на клание, счита ги като че имъ се отщѣлъ животътъ и като исхвърлени отъ народътъ, сами търсятъ смъртьта си! Тѣ не знаяха ли да живѣятъ както всичкитѣ други раи? тѣ нѣмаха ли добро прѣпитание. търговия и работа? тѣ не бѣха ли способни, както другилѣ раи, да си спичелятъ *«на сящий хлѣбъ»* и да прѣминуватъ задушенъ животъ както тѣхъ? тѣ нѣмаха ли имущества? нѣмаха ли бащи, майки, братия, сестри, роднини, приятели, жени и дѣтца? Но цельта за народното освобождение втълпена въ тѣхнитѣ сърдца и мисли, накара ги всичко да прѣжалѣятъ, само и само да се рѣши сждбата за благоденствието, или вѣчното подпадание на Българский народъ, Всѣкой отъ тѣхъ мисляше, че ако тѣ не участвуватъ, нѣма да се постигне народната цель. Тѣ прѣнесаха най-усьрдно за народътъ услугата си при първи даденъ знакъ, че това ще бжде помощь на народътъ съ тѣхното причисление подъ знамената и съ тѣхното жертвувание на животътъ имъ. Тѣхнитѣ истинско-народни сърдца не приеха да отстжпятъ сгоднийтъ случай: за да станатъ волно жерва за народната цѣль *свободата.* Тѣ прѣзираха всичкитѣ укори отъ хитрецитѣ, които отстѫпваха на Турцитѣ: честь, животъ и имотъ, само за своето спокойствие, а прѣзираха своитѣ братия, рѣшени да се борятъ съ турската сила, като ги наричаха съ най-безчестни и ниски имена; готови всѣки часъ измѣннитѣ черни души да подадатъ помощь на тѣхнийтъ угнетигель, а не къмъ общо и задружно присъединение за свободо-намѣренната целъ. Тѣзи страхливци не вѣрваха, че чрѣзъ трудъ и постоянство въ една идея, се осѫществява цѣльта. Самонадѣянность липсуваше отъ тѣзи готовановци, които очакваха подобрението, или освобождението на народътъ; да го донесе врѣмето, или да се спустне отъ небето, може би като вали дъждъ. За тѣхъ бѣше отвратително да помислятъ за подобрение, или освобождение на народътъ и да приематъ задружно дѣйствувание за да прѣмахнатъ възсѣдналата на вратоветѣ имъ турска власть; напротивъ, тѣ ликуваха подъ ѣздачитѣ си, считаха за почесть поруганията съ народната ни честь. За такива се брояха: хитрецитѣ, и умницитѣ, които се надуваха възсѣднати и обуздани подъ турскийтъ яремъ; който вѣрваха, че съ „*търпение спасение*“ ще се достигне върхътъ на свободенъ животъ и които глѣдаха да угодятъ на Турцитѣ, тѣхни свѣтии, да не ги докачатъ, разсърдятъ макаръ, че посѣгнатъ на най-святото имъ нѣщо. Този задушенъ животъ се считаше почесть на тѣхъ; това е за тѣхъ златната свобода; съ нея се гордѣяха и прославяха хитрецитѣ, които не приеха да разсърдятъ агитѣ и да се причислятъ въ рѣдътъ на *нехрани-майковицит*, и *бунтовницитѣ.* Защо да се лишаватъ отъ такива блага и почести на агитѣ и да отидатъ да помагатъ на *безумнитѣ голаци, нехрани-майковци, палъмници* и пр., които нѣматъ никакви почести и на които името не се зачита за нищо? Такива отчаяни отъ почести и положение друго що имъ остава? Тѣ и тъй сѫ живи-умрели, затова искаха да си търсятъ смъртьта. На хитри хора работа ли е? Който е глупавъ, да отиде да го гонятъ като недобито куче.

Отъ радостнитѣ хълцания при помѣнуванието за свобода и народна независимость, всѣко сърдце потупваше; но въ случай да се спомогне за постигванието на цельта, *хитрецитѣ* станаха *измѣнници*, и всѣкой отъ тая *ласкателна пасмина хора*, пожалиха живота си и при липсванието на тѣхнитѣ другари, прѣдъ очитѣ имъ, на които даваха честна дума, че ще ги послѣдватъ, отказаха се отъ всичко. Тѣ силно задушиха изобличенията на съвѣстьта си, която ги гризеше непрѣстанно щомъ хрумнеше въ мислитѣ имъ, че злоупотрѣбиха, излъгаха, тѣхнитѣ събратия, като ги оставиха изложени на срѣщу куршумитѣ на огромната сила, безъ помощь. Гласоветѣ на загиналитѣ жертви викатъ прѣзъ съвѣстьта на хитрецитѣ: излъгахтени, излъгахтени; захвърлихтени подъ нозѣтѣ на силнийтъ врагъ; откѫснахте се отъ насъ безъ да ни притечете на помощь; згънахте рѫката си въ пазвата си, която простирахте задружно да се схванемъ и братски да измремъ на бойното поле. Ахъ измѣнници, измѣнници! неможе нашата кръвъ и прахътъ ни да се примири вѣчно съ вашитѣ подли души. Нека ний измремъ и се погубимъ съ честность на думитѣ си, като капка въ морето, само да запечатаме и освидѣтелствуваме съ изчезвание на животътъ си и съ кръвьта си несъгласието ви за задружна борба. Небото и земята ще сѫ свидѣтели йоще, за вашитѣ подлости и вѣчно ще ви глѣдатъ съ отврьщение и не ще ви приематъ съ радость въ тѣхнитѣ обятия, за дѣто оставихте безпомощно вашитѣ другари и не ги послѣдвахте, спорѣдъ клѣтвата си и честнитѣ си обѣщания. Всичко въ свѣтътъ ще ви мрази; свѣтлото слънце ще отврьща отъ васъ лучитѣ си и ще се гнуси отъ васъ, водитѣ ще отвьрщатъ талазитѣ си; нощьта ще ви бѫде тьрнено огърлие, а въздухътъ що дишате ще отбѣгва да влѣзе въ вашитѣ измѣннически сьрдца. Цѣлата природа ще се въорѫжи противъ васъ и ще ви бѫде непримиримъ врагъ вѣчно. А вий за утѣшение пригърнете и цалунете за ваши братия агитѣ, дано се омие чернотата на вашитѣ души; благувайте въ тѣхнитѣ обятия; прѣдавайте и тъпчете най-святитѣ нѣща: *честь, вѣра* и *народность,* за да удовлетворите подгорѣнийтъ огънъ на съвѣстьта ви и да задушите вѫпиющийтъ изъ дълбочинттѣ на сьрдцата ви гласъ, що ви не оставя спокойни и въ най-тихата нощь. А йоще по вѣрно да докажете своята прѣданность къмъ агитѣ и отмиете всѣко пятно, което ви свидѣтелствува, че сте отъ нашийтъ родъ и което ще ви се вмѣни за низость и поругание; отхвьрлете отъ васъ си това име Българинъ да не грози, тѣжи, унижава и поругава прѣдъ агитѣ вашитѣ фигурни мѣхове. Ний съ малката си силица ще приемемъ да испиемъ сѫдбата на смьртната чаша за спасението на всички, които вѣрватъ, че чрѣзъ *жертви, огънъ и кръвъ* ще се сполучи спасението, които го слѣдватъ. Ний вѣрваме въ истинската сполука чрѣзъ трудоветѣ си самонадѣянностьта си на силата си и въ тѣхъ ще търсиме спасение и затова се жертваме за постигвание цельта: *освобождение на народа си.* Вий останете на рахатлѫка и мислете чрѣзъ по мѫдритѣ си планове да свалите отъ небото готова свобода, въ това имайте вѣра, и протакайте шиитѣ си да глѣдате кога падне отъ небото. Молете се и имайте търпѣние невѣрвайте като насъ въ самопожертвуването. Ний рѣшително ще се биемъ въ неравната борба противъ врагътъ, дѣто длъжностьта ни зове да измремъ, а не да търпимъ униженото робство, като покажемъ на тиранинътъ, че и отъ този потѫпканъ народъ се раждатъ синове, които ревнуватъ да се жертвуватъ за да извоюватъ свобода на отечеството си. Беззащитнитѣ ни угнетени братия и въ малката ни силица хранятъ надѣжда да ги отървемъ отъ несноснитѣ тѣглила на турската власть. Макаръ, че измремъ, народнийтъ жалъ и плачъ ще примокри съ сълзитѣ си надъ нашитѣ гробове и кости, а вази измѣнници строго ще осѫжда и проклина за постѫпкитѣ ви, които сторихте при възможностьта да му помогните, а хвърлихте сѫдбата му въ хауса и отказахтѣ съдѣйствие на вашитѣ братия най въ сгоднийтъ случай. Срамъ и позоръ да черни лицата ви, да тѣжи на васъ вѣчно. . . . .

. . . .

Слѣдъ излизанието на Илариона, Георги Тиховъ и пр. нѣкои отъ компроментиранитѣ лица като: Коста Тотювъ, Пенчо Черковски и др. направиха послѣдно опитвание за да излѣзатъ. Събраха се въ кѫщата на хаджи Д. Аладаглията, но тамъ се извѣстиха, че краищата на градътъ се завардени и никой неможа да се помѣсти на никѫдѣ, а всичкитѣ си останаха. Това бѣше нагласено за заплашвание на тѣзи, които искаха да излѣзатъ и за извинение на водачитѣ, които се обѣщаха да ги присъединяватъ съ четата, а неможаха да откажатъ. По този начинъ се отказаха за водачи: Курти Стояновъ, Дянко Цоцковъ, Георги Гиндювъ и Добри Пихливановъ, които най-първо тѣ въ кишлишкото събрание прѣдставиха толкова души готови да дѣйствуватъ при първи позивъ. Вижде сега измѣнность! Когато назначенитѣ водачи по юнаци мислими, се отказаха и измѣниха вече мислитѣ си и стремленията си, тѣ не се заеха за друго, а само да упропастятъ толкова трудъ на членоветѣ, дѣйцитѣ и агентитѣ-организатори. Слѣдъ послѣдното опитвание никой не помисли да излѣзе. Напусто бѣха прѣдумванията; никой се не придумваше, нито съ убѣждение, нито съ скромното повтаряние за цѣльта на възстанието. Всѣкой казваше: „да видимъ какво ще правятъ другитѣ“ Такова хладнокръвно глѣдание къмъ работата проистече отъ извѣстието на Топаловъ; като, че това извѣстие, докачи гордостьта на готовитѣ да се жертватъ; като че имъ исчерпа самонадѣянностьта. Такъвъ плодъ принесаха трудоветѣ на агентитѣ-организатори. Успѣхътъ на работата се видѣ йоще при самото имъ дохождание въ градътъ, дѣто народътъ не указа толкова горѣщо желание.

Когато се събраха на Кушъ-бунаръ момчетата, които бѣха излѣзли отъ Сливенъ и Ямболъ, Георги Дражовъ като видѣ, че никой отъ членоветѣ на слив. комотетъ и отъ по-главни дѣйци не е излѣзалъ съ четата, попита Илариона за причината на тѣхното не излизание. Той му каза: „въ Сливенъ е пристигналъ въ послѣдно врѣме нѣкой си самозванецъ апостолъ, който разубѣдилъ момчетата, щото никой да не излѣзе, че щѣли да дойдатъ волентири отъ Влашко и Россия да извоюватъ свобода за народътъ; затова нашитѣ членове и дѣйци не се рѣшиха да излѣзатъ, но ще очакватъ на готово“. Георги разядосанъ, роптаеше върху хаджи Димитръ и Кондю като бѣше се увѣрилъ на думитѣ имъ, че навѣрно ще излѣзатъ, а тѣ го измамиха. Той помоли Илариона да се направи заплашително писмо и да се проводи до К. Стояновъ, хаджи Димитръ и до компанията на Дянко Цоцковъ и Гюндювъ, което направиха и проводиха съ Юрданъ Димитровъ да го занесе на К. Стояновъ. Ю. Димитровъ бѣше най-рѣшителенъ и безстрашливъ отъ мало-възрастнитѣ момчета, които бѣха съ четата и като младо момче безъ мустаки, никой не се сѫмняваше, че и той е единъ отъ хъшоветѣ. Той взема писмото, донесе го на К. Стояновъ, въ което се бѣлѣжаше:

Господа Кондю и хаджи Димитръ!

„Дѣ останаха вашитѣ обѣщания, че ще излѣзете? Дѣ остана Цоцковъ и компанията му? Дѣ остана храната ви и пр. или глѣдате да ни връхлѣти нѣкой билюкъ-башия и да ни избие? Въйводата е много разяренъ за постѫпката ви, ще ви отмьсти ако не излѣзите и ще ви проводи имената на правителството. Затова вземете мѣрки додѣто е врѣме да излѣзите по скоро“. Слѣдъ прочитанието на писмото всичкитѣ останали дѣйци въ градътъ се растичаха да приготвятъ храна и да убѣдяватъ йоще момчета. Д. Кукумявковъ и П. Костовъ твърдо настояваха да убѣдятъ Косто кара Димитровъ да отдѣли малко жито отъ хамбарътъ за храна на четата. Подиръ тѣхъ отиде хаджи Димитръ, да го убѣдява, че ще бѫде пломощьта му полезна въ това врѣме, Коста даде двайсетъ кила жито. На утрината се извѣсти на комитетскитѣ кираджии: Д. Кючюковъ, Д. Кировъ и Петръ Магловъ, да занесѫтъ жито на четата. За покупката на 40 човали се проводи К. Тотювъ; но безъ марки. Той отиде отъ дюкянъ-на дюкянъ и взема отъ дѣ два, отъ дѣ единъ и ги донесе въ дюкянътъ на П. Костовъ и Д. Кукумявковъ. Додѣто ги стоваряше, дойде и хаджи Димитръ. Бѣше недѣленъ денъ и въ затвореннийтъ теменъ дюкянъ тримата се нагласяваха какъ да се приниса храната въ балканътъ. Д. Кючюковъ като минаваше по-край дюкянътъ всъмнилъ се че има, вътрѣ хора и издума: „отворете ми“. Той бѣше дошелъ да иска чували за житото, и на тръгвание заржча му се да каже на въйводата и на Илариона да не посочватъ въ писмата си, въ адреситѣ си личности, че членоветѣ и дѣйцитѣ ще полагатъ крайни усилия за да привлекатъ повече младежи съ тѣхъ си, а да се спотаятъ тамъ, дѣто сж, и никому да не се вѣстяватъ. Като заминаха кираджиитѣ съ житото, пристигна йоще едно писмо отъ четата, което самъ Андонъ Кутевъ донесе за да разумѣе какъ отива работата въ градътъ за възстанието. Писмото се прѣдаде на Д. Тотювъ, а той го занесе на Д. Кукумявковъ. По тайно споразумение се събраха: Кондю Стояновъ, хаджи Д. Петровъ, Дянко Цоцковъ, Георги Гиндювъ, Курти Стояновъ, Стоянъ Ивановъ (падарьтъ) и приносительтъ на писмото, у дюкянътъ на Цоню-олу до клоцухорската черкова и прочетаха писмото въ което се бѣлѣжаше:

Господа членове!

„Дѣ останаха приготвенитѣ ви хора да излѣзатъ? Дѣ останаха обѣщанията на хаджи Димитръ, че ще излѣзе? Дѣ останаха обѣщанията на Дянко Цоцковъ и на компанията му. Дѣ остана Георги Гиндювъ и барутътъ? Въйводата е много разяренъ. Ако не излѣзатъ тѣзи лица ще отмьсти за непостоянството имъ. Ще ги нападневъ кжщята имъ и насиломъ ще ги искара.“ Слѣдъ прочитание на писмото, попита се Гиндювъ да обясни най-точно: какво е сторилъ съ барутътъ, който Кючюковъ Димитръ му е внесълъ

Той съ твърда самоувѣренность изложи това: „азъ купихъ барутъ (?) и го занесахъ на Гюнъ-Гюрмесъ, но като го крияхъ, съглѣда ма потерята, замѣри ма и ма рани“. Но за по-голѣмо извинение и за удостовѣрение на злата случка, самъ надстоя да запрѫши крачолътъ си за да покаже раната. Но слава Богу рана нѣмаше. Пакъ се попита: ходилъ ли е да присъедини Ямболци съ сливенската чета. На това питание отговори така: „когато отидахъ въ Ямболъ, Мусукуджилий и Емирлий, азъ имъ казахъ всичко що ми казахте; но тѣ ми казаха, че кракътъ си не помѣстятъ, додѣто не видятъ, че Сливенъ гори на огънъ“. Другитѣ водачи: Стоянъ, Курти и Цоцковъ подтвърдиха намисленнитѣ отговори на първийтъ като казаха: „въ които села ходихме сѐ сѫщото ни казаха“. Като си отчетаха подвизитѣ, които наистина бѣха лишени отъ всѣка вѣроятность, Гиндювъ се зѣе да покаже, че възстанието трѣбало да се отложи по слѣдующитѣ му зарѫки: „мене ми е казано отъ шуря ми Таню, че каквито апостоли да дойдатъ въ градътъ, да не ги вѣрвате, а само меня (Таня), когато ма видите да забия байракъ въ Сливенъ. За туй не хващамъ вѣра на тѣзи апостоли за да излѣземъ съ тѣхъ, които сѫ дошле да бунтуватъ“. Курти направо съ важна строгость му подтвърди като издума: „вий не сте излѣзвали въ балканътъ, питайте менѣ, ѣли ли сте шума и да ви гонятъ потеритѣ?“ „Нѣма да ядете шума но храна, която е принесена на четата“, отговориха другитѣ събрани. Най-сетнѣ водачитѣ, за оправдание, прѣдставиха прѣдъ събранитѣ това послѣдно заключение: „додѣто не излѣзатъ новоселскитѣ водачи: Божилъ и Христо Хитовъ, ний неможемъ излѣ,“. Свърши се това събрание, но слѣдствията му бѣха суетни и водачитѣ работили съ извѣстна цѣль. Тукъ се прѣдставиха намисленни отговори за работитѣ, които самитѣ водачи се обѣщаха да извършатъ, а не дѣйствителность или поне истинната. Най-ясно се показа съ каква цѣль сѫ работили, когато наченаха да се извиняватъ, да лѫжатъ и да отлагатъ за цельта съ надрьжката си на чузди зарѫки. По-послѣ, нѣкои отъ тѣхъ не се забавиха да бѣгатъ като станаха явни лѫжитѣ имъ и когато отмьщението имъ щѣше да се излѣе въ пълната си дѣйствителность върху и най-послѣ, когато не можаха да оправдаятъ несполуката на приетата имъ длъжность и тъзи на покупката имъ. Тѣ глѣдаха да избухне възстанието дрруги да страдатъ отъ тѣхната смѣтливость, а тѣмъ имъ се посвидѣ животътъ. Не стига, дѣто тѣ отказаха за цѣльта, но отвърщаха и намѣреннитѣ, когато отъ една страна ги раздумваха, а отъ друга—ги заплашваха. Тѣ причиниха такива прѣпятствия щото никой да не посмѣе за излизание. Въ сѫщийтъ день надвечерь, въ читалищната стая, се събраха: П. Костовъ, хаджи Димитръ и Д. Кукумявковъ, по какъвъ начинъ да отговорятъ на Иларионовото писмо. Най-сетнѣ дойдаха до заключение, да явятъ по-коя принина не сѫ излѣзли и за Гиндювитѣ работи. Писмото спорѣдъ сагласието на тримата събрани се направи отъ Д. Кукумявковъ, което бѣлѣжаше:

Братия) Дигни-Магловци въ Разградъ!*

„Помѣнатитѣ лица въ писмото ви даватъ извинителни причини, че не могатъ да изведатъ никого и тѣ сами не искатъ да излѣзатъ. На всичкитѣ пѫтища се поставени военни стражи и въ градътъ кръстосватъ. Панагюрското възстание е взело голѣмъ размѣръ, спорѣдъ в. „Едирне“ отъ който ви пращамъ единъ екземпляръ за да се увѣрите. Отъ градътъ никой нѣма воля за да излѣзе. Извѣстията отъ балканскитѣ села сѫ благонадѣждни, а отъ Ямболъ и отъ другитѣ села не, споредъ Гиндювъ и компанията му. Турямъ и отговорътъ имъ: „додѣто не видимъ, че Сливенъ гори на огънъ, нѣма да помѣстимъ кракътъ си“. Нѣма вече помощь и надѣжда отъ градътъ. П. Ч. . . р . . ски положи крайни усилия, но не се сполучи. Ний неможемъ да изнесемъ никого на гърбътъ си, когато сами нѣщѫтъ. Всички възможни усилия, които ни врѣмето дозволяваше, сторихме ги за убѣждение, но напусто. Глѣдайте както видитѣ за добрѣ. Сбогомъ“.

---

*) Писмата до четата всѣкога се адаессираха до лица безсмисленни и до мѣста далечъ отъ околностьта на II окръгъ.

Членоветѣ и дѣйцитѣ, които не излѣзаха съ четата, спазиха въ мислитѣ си за цельта. Тѣ наченаха открито да работятъ отъ потикътъ на послѣднитѣ писма пратени отъ четата. Работата имъ се състоеше отъ скромни убѣждения и съ прѣповтаряние за цѣльта на възстание, но и спазваха, най ненарушимо порядъкътъ и зарѫкитѣ на комитетътъ: никой да не причинява скандали прѣди опрѣделенното врѣме за бунтъ. Тѣ за да успѣятъ въ сполуката за излизвание, намислиха да довѣрятъ водачитѣ съ нѣкои доказателства и съ тѣхъ да ги подсторятъ да поглѣднатъ по-енергично къмъ цельта и да се уничтожи отъ тѣхъ Танювото зарѫчвание отъ което може-би и тѣ да сѫ се възврыщали отъ цѣльта. Прѣзъ тия дни бѣше си дошелъ Ганчо Кутевъ отъ Влашко. Той отиде на дюкянътъ на П. Костовъ и Д. Кукумявковъ, който като го распитваха за работитѣ по Влашко, съжалиха, че отъ слив. комитетъ, малцина сѫ излѣзли, ако и да имало йоще готови, но тѣ сѫ биле разубѣдени отъ Г. Гиндювъ, Курти, Цоцковъ и Х. Хитовъ. Тѣ помолиха Ганча да направи двѣ писма: едно ужъ отъ Таню Стояновъ до Курти и другото отъ П. Хитовъ до брата му Христо. Ганчо се съгласи на радо сърдце и самъ съчини писмата, на които съдържанието имъ бѣше слѣдующето кратко.

Брате Курте!

„Ако сте събрали овнитѣ въ балканътъ, причаквайте тамъ, пазете ги добрѣ и йоше събирайте и овчеритѣ тѣзи дни ще пристигнатъ.“ Безъ подписъ. Подобно писмо се прати и на Х. Хитовъ.

Писмата бѣха пратени отъ нагласенийтъ съ цѣль да имъ внуши насърдчение отъ тихнитѣ любими лица: Таню и Хитовъ, за да излѣзатъ. На сутрината дойдаха: Д. Цоцковъ и Д. Пихливановъ въ дюкянътъ на двамината помѣнати и безъ да се лишатъ отъ достоинството на жарки послѣдователи на цѣльта, съ въсхищение казаха: „вече който ще излиза, да излиза, защото вчера приехме писмо въ което ни пиши Таню, че, „ако сте събрали овнитѣ въ балканътъ оставете ги тамъ и да дойдите да вземите овчеритѣ отъ Шуменъ.“ (Овнитѣ значи, юнацитѣ, а овчеритѣ — въйводитѣ.) Но тѣ безъ да се сумясатъ, че на които говоряха, тѣ бѣха имъ скроили този планъ. И тъй, тѣ изявиха не само, че не искатъ да излѣзатъ но и че ще бѣгатъ, защото въ писмото, което имъ се прати отъ Ганча не бѣлѣжаше за Шуменъ. Слѣдъ малко Д. Кючюковъ дойде на дюкянътъ като каза, че е успѣлъ да занесе брашното отъ 20-тѣ кила на четата и распитваше за да узнае да ли ще има йоще момчета да се присъединятъ съ четата. Тѣ му казаха, че имало много момчета, но вече биле разубѣдени, защо Гиндювъ и компанията му можали да унищожатъ тѣхнитѣ трудове и вдъхнали на жертвующитѣ само едно недовѣрие и да глѣдатъ на цельта тъй леко както тѣхъ. Между друго, извѣстиха му, че, Г. Гиндювъ, Д. Цоцковъ и Д. Пихливановъ ще бѣгатъ за Шуменъ. Той за по-скоро да извѣсти на четата, за да ги хванѫтъ, безъ отлагание прати за извѣститель В. Кавлаковъ, който до надвечерь отиде и извѣсти на въйводата.

* * *

Четата, като се установи на Кушъ-Бунорь стоя до десеть-дванайсеть дни за да очаква тѣзи отъ градътъ и отъ селата, които се готвяхѫ да излѣзѫтъ. Въ това врѣме В. Кавлаковъ извѣсти на въйводата за два товара брашно стоварено въ Молловата-Кория и поиска да се отрѣдятъ нѣкои момчета за да го прѣнесатъ. За брашното отидаха деветмина, но отъ тѣзи само Кавлаковъ знаяше, отъ дѣ бѣше проводено и господарътъ на конетѣ, съ които се донесе.*) За да не се открие че се прѣнася за четата, на кираджийчето (Петръ Алексиевъ Гони-Магловчето) се заповѣда да отиде да го продава за Котелъ, но щомъ пристигне въ корията да го стовари. Отрѣденитѣ момчета за да прѣнесатъ брашното, стигнаха въ корията. Тѣ уловиха конътъ и го натовариха, подбраха и кираджийчето да кара коньтъ до тѣхното мѣстоприбиване. То начена да се противи, и казваше: „господарьтъ ми ще хване брашното на платата ми,“ а тѣ да го утѣшатъ дадаха му една расписка за стойностьта на брашното. Като се занесе брашното, Кавлаковъ се завърна въ градътъ. Подиръ единъ день, отъ извѣстието на В. Кавлаковъ, въйводата отрѣди седмина за да се распорѣдятъ около пѫтьтъ прѣзъ Молловата-Кория за да хванатъ бѣглѣцитѣ които бѣгаха за Шуменъ. Тѣ завардиха този пѫть и три часа ги причакваха, но бѣглѣцитѣ не минаха отъ тукъ, но пѫтьтъ на *Сотирската рѣка*. Вече бѣше се разсъмнало и седмината се завърнаха при четата. При тѣхното заврьщание останалитѣ отъ четата бѣха хванали Циганинътъ Енчу Колу-олу, който бѣше пратенъ отъ слив. мютесарифинъ за вода отъ Кушъ-бунаръ. (Пращанието на Циганинътъ по тия мѣста не бѣше нарочно за вода, но да съглѣдва да ли четата е тамъ.) Прѣзъ сѫщийтъ денъ хванаха иоще четирма Българи дървари: Райно Николчовъ, Тению Денювъ, Митричката и Симеонъ Николовъ и всичкитѣ хванати поставиха подъ караулъ. Слѣдъ хващанието на помѣнатитѣ, въйводата, Иларионъ, Г. Дражовъ и другитѣ. като се сѫмнѣваха да не би Циганинътъ да се заподири отъ правителството, а другитѣ отъ домашнитѣ си, като не се върнаха, затова рѣшиха никого вече да не очакватъ но да развиятъ знамето и да прогласятъ деньтъ за възстанието. А. Кутевъ се завърна отъ градътъ и прѣдаде на Илариона послѣдното писмо отъ членоветѣ въ градътъ, което той прочете прѣдъ въйводата, Г. Тиховъ и Г. Дражовъ. Слѣдъ прочитанието му, въйводата разгнѣвенъ начена да мъмри като каза: „толкова хора бѣха готови да излѣзатъ ужъ все юнаци, които могѫтъ да хвърлятъ пушка, дѣто могѫтъ ножъ да въртятъ;— да търпятъ гладни и жедни; — да не са уморяватъ отъ пѫть; дѣто не взематъ отъ студъ и отъ дъждъ или боси да ходятъ, а нищо да не имъ става. Съ тѣзи дѣтца какво ще направя? до тамѣ като отидатъ ще се подбиятъ и уморятъ. Да ги носяли тогазъ? или като ни нападнатъ потеритѣ, да плачатъ подиря ни като отстѫпваме. Себе си ли да бранимъ или тѣхъ? По-добрѣ е слабичкитѣ да ги върнимъ назадъ, защото не е игра, а куршуми ще валятъ по насъ. Утрѣ, когато ни заградятъ потеритѣ и запукатъ пушкитѣ отгорѣ ни, тѣ ще оставятъ и пушки и ножове, а ще се свиватъ около насъ и на насъ ще прѣчатъ да не можемъ да хвърлиме и да биемъ потеритѣ, че спорѣдъ тѣхъ и насъ ще уловятъ." Като свърши говорътъ си съ другитѣ, които бѣха отдѣлени отъ четата, той повика момчетата, нарѣди ги и отбра тѣзи, които му се видяха негодни за четата, като имъ каза: „момчета вий се върнете да не загинете на праздно, защото не е за васъ работа да търпите такива мѫки. Както съ васъ тъй и безъ васъ.*) Идети си да не тѣглите спорѣдъ насъ." Възвърнатитѣ прѣди да тръгнатъ казаха му: „молимъ та бай Стоиле да вървимъ съ дружината." Той трогнатъ отъ съжаление за младежитѣ, изохка разлютенъ като издума: „които трѣбаше да излѣзатъ нѣма ги, ачи тѣзи млади момченца мислятъ, че на орѣхи ще играятъ. Жалъ ма е и да ги оставя,“ но като прѣдвиждаше, че ще ги мѫчи турското правителство, прие ги. Гнѣвътъ му ако и да кипеше къмъ другитѣ неизлѣзли и бѣглецитѣ, съжали се за тѣзи млади ратници невиновати за това. Като се прѣкѫсна надѣждата за излизание, както отъ градътъ тъй и отъ селата, въйводата заповѣда на момчетата да се нарѣдятъ съ лица обьрнати къмъ Истокъ, а той извади знамето отъ желтата абяна гугличка и го окачи на приготвената му дрьжка. Иларионъ имъ забѣлѣжи да си снематъ калпацитѣ при развиванието му и тѣ веднага ги снеха. Въйводата като разви знамето, издигна го и застана прадъ тѣхъ. До него Иларионъ, почна да имъ говори: „вѣрна дружина! изберете достоинъ да носи това знаме.“ Слѣдъ маловременно колебание кого да избератъ, на мѣсто Г. Колевъ Кортенчинътъ, който до тогава бѣше знаменосецъ и искаше да го замѣнятъ, всичкитѣ посочиха С. Сертъ-Костовъ, на когото Иларионъ махна съ рѫката си да излѣзи отъ рѣдътъ, исправи го прѣдъ въйводата и начена да му говори: „Стефане! дружината та удобри за знаменосецъ, като вѣрва въ тебе рѣшително постоянство и че нѣма да посрамишъ изборътъ имъ. Въ твоитѣ рѫцѣ повѣряватъ заедно съ знамето и народната честь и гордость за да ги упазишъ непочернени и да сѫ по-скѫпи отъ душатати. Поемни го и свържи душата си у него. Ако умрешъ, тогазъ да се раздѣлишъ отъ него. „Стефанъ като пое знамето отъ въйводата, цѣлуна му рѫката. Слѣдъ това Иларионъ обърнатъ къмъ дружината, пакъ начена да имъ говори: „вѣрна дружина! ний са заклѣваме въ името на отечеството си и въ името на вѣрата си, че всинца ще пролѣемъ кръвьта си за свобода на милото си отечество за да отървеме братията си на които очитѣ глѣдатъ къмъ насъ и отъ насъ очакватъ да омиемъ поруганното име и честь на народътъ си. Земята да не приеме оногова, който стане прѣдателъ. Майчиното му млѣко да е харамъ, който стане измѣнникъ на тъзи клѣтва. Ний не сме вече за насъ си и не отиваме за печалба, но да мремъ. Пазете това знаме да не падне въ рѫцѣтѣ на невѣрникътъ, защото ще стане за хула и поругание. Отъ днесъ-на-татъкъ, ставаме волна жертва за народътъ си. Да вървимъ напрѣдъ и Богъ да ни е на помощь.“ Иларионъ като свьрши говорението си, извади сабята си, а въйводата закрѣпи пушката, си и крьстосаха ги и всичкитѣ момчета крьстишкомъ поминуваха подъ крьстосаната сабля и пушка. Въ този обрядъ се състоеше *съзаклятието имъ.* Всичкитѣ като поминаха, запѣха: „*Нещеме ний богатство, нещеме ний пари*“ и пр. Въодушевлени отъ тъзи сцена, всичкитѣ се прѣдставляваха като отъ други духъ. Оживляваха се отъ въсторгътъ на съзаклятнийтъ обрядъ, друго нѣщо не вълнуваше повече тѣхнийтъ духъ, а само куражътъ, дерзостьта и мисъльта за кьрвавото дѣло, за което ще отиватъ да се потопятъ. Въ тъзи минута всѣка земна тварь отстѫпваше отъ мислитѣ имъ. Зеленийтъ коприненъ прѣпорецъ съ горделивийтъ златошивъ левъ, развълнуванъ по планинското пространство, прѣдаваше имъ свѣжа гордость, буйна дерзость, прѣобладание на по-голѣма трѣвога, но съ горѣща сила за самопожертвуване. . . . .

---

*) Това брашно бѣше отъ 20-тѣ кила, но само два товара се внесе на четата.

---

*) Стоилъ вайвода никоги не приближкваше между момчетата. Неговото мѣсто никой не знаяше: ни дѣ стои деня, ни да лѣга нощя. Ако отвечерь го забѣлѣжваха на едно мѣсто, той правяше това нарочно за да знаятъ само неговото присѫтствие. Но слѣдъ като попритемнѣе, промѣняваше него мѣсто и отиваше тамъ, дѣто никой отъ дружината не помисляше. Нощя тей обикаляше караулитѣ да ли сѫ будни, тъй и момчетата да ли сѫ прѣдпазливи е какво говорятъ за него. Той назорки ги издѣбваше, примѫкваше се срѣдъ тѣхъ безъ да го осѣтятъ и почне строго да ги гълчи и да ги учи да бѫдятъ прѣдпазливи. Той издалечъ пазяще и наглѣдваше дружината си и не даваше птиче да прѣхвръкне. Денемъ не смѣеше никой да го наближи, а отдалечъ само даваше заповѣди и распорѣждаше кое какъ да върши дружината. Около него идваха, когато нѣщо още му се съобщи. При него бѣха свободни да отиватъ: Иларионъ, Г. Тиховъ и Г. Дражовъ. Отъ гръмливийтъ му гласъ треперяха момчетата.

. . . . , ...

При гласътъ на въйводата „проготвяйте са“ всички се приготвиха за пѫть. Михлеми, сулфати, мошами и пр. се прѣдадаха на К. Кавръковъ и на С. Николовъ. Уловенийтъ пашовъ Циганинъ натовариха съ единъ бъкелъ сварена пелинова вода, която служеше за миение на рани и лѣкуване простуди. Въ Илариона се намираха сачевата за изрѣзване рани и вадение куршуми.

Готови на пѫть, въйводата имъ каза: „Момчета! отъ васъ многина не сѫ ходили на бой и не знаятъ да са пазятъ. Сега слушайте. Като видите, че наближава потеря или други, ако има на прѣдя ви: дърво, камъкъ долче или могила, свийте са да са невиждате и отъ тамъ вземайте митиризъ и хвъргайте. Ако е на поле, налягайте на земята и мѣрете и пакъ припълзявайте и пакъ мѣрете и хичъ да не са страхувате, чи чилякъ колкото го истрахъ по са забравя и са забърква. Ако отстѫпваме, щомъ хвърлите, отскачвайте задъ друго дърво и се глѣдайте да сте раздалечъ единъ отъ други, но да не са раздѣляте на далечъ та да са загубите отъ дружината. Ако чуйте гласъ да казва, удрете, всички тамъ тичайте и удрете. Ако чуйте да са извика, назадъ, отдръпвайте са, на която страна ви кажа. Пушка напраздно да не хвърчате, а като вземете на кезъ добрѣ, което мѣрите, тогазъ хвъргайте. Ако нѣкой падне, или са рани, да не са оплашвате, нито окото ви да мигне. Рани ли са нѣкой, викайте да вземете мехлемъ да са върже раната и колкото ви боли, по-люто са хвърляйте върху, които идатъ отгорѣни, тогазъ и раната понеболи. Отъ нѣкое мѣсто биля мѣсо да са откѫсни считайте го като, че отъ дрехата ви са кѫса парцалъ. Болѣжката колкото не я окайвашъ, тогазъ по-не боли. Гласъ да не са чува да викате на другаритѣ си, ами като вълци да душите дирята и не се раздѣляйте и не се загубвайте. Сé като рой подиръ знамето да пристѫпвате.“ Подиръ тѣзи думи, той каза да се распорѣдятъ така: знамето най-напрѣдъ съ по-опитнитѣ отъ момчетата; поновацитѣ подиръ тѣхъ; отъ лѣвата страна Иларионъ, а отъ дѣсната — въйводата. Тъй нарѣденитѣ тръгнаха и исчезнаха като вихръ отъ хубавитѣ кушъ-бунарски мѣста и изминаха за село Нейково. Като пристигнаха въ това село, спрѣха се до черковната площадь като пѣяха бунтовнически пѣсни, а нѣколко момчета отъ четата отиваха отъ кѫща-въ кѫща. искарваха по способнитѣ момчета и младежи за орѫжие и ги причисляваха въ четата. Слѣдъ това влѣзаха въ черквата и повѣляха на свѣщенникътъ да имъ чете орѫжейна молитва, а съ ново-придобититѣ извършиха сѫщийтъ обрядъ както на Кушъ-Бунаръ т. е. да преминатъ подъ кръстосаната сабя и пушка. Прѣди да встѫпятъ въ походъ, въйводата громко помина на караулитѣ, що пазяха отъ четиритѣ страни на нарѣденитѣ момчета: „щомъ видите нѣкого да бѣга, да нѣмате милость, хвърлете отгорѣ му и го убийте.“ А на ново-придобититѣ Нейковци смѣло каза: „Ако побѣгне нѣкой отъ васъ, утрѣ като се върнемъ, въ кѫщата му ще го изгориме“ и се опѫтиха да заминатъ за Жеравна. Въ пѫтьтъ на едно тѣсно мѣсто, въйводата имъ каза да не вървятъ всичкитѣ изъ пѫтьтъ, но и отстрани. Четата се раздвои: едни наченаха да вървятъ изъ пѫтьтъ, а други изъ гѫсталакътъ. Циганинътъ, който въ Нейково даде бъкелътъ на уловенниитъ Турчинъ, а той се вчисли въ рѣдътъ, сполучи да избѣгне като се затаилъ въ гѫсталакѫтъ. Сѫщо и Нейковецътъ, Славъ хаджи Стафановъ, бързишкомъ пристигна въ Жеравна и извѣсти за станалото въ тѣхното село, и намѣрението на четата, която слѣдъ единъ часъ и половина пѫтувание пристигна и право до конакътъ се спрѣ. Въйводата проводи да повикатъ селскитѣ чорбаджии, които по онова време бѣха: хаджи Божилъ Глуханекътъ, хаджи Драганъ, хаджи Герги и др. Тѣ отидаха при него съ единъ свящeнникъ, но разлюлени отъ страхъ, като незнаяха защо ги вика. Въйводата строго имъ повели: „колкото момчета имате, тукъ ги искамъ сега да дойдатъ“. Тѣ наченаха да му се оправятъ: „както знайте нашитѣ момчета сѫ по кѫру, въ Добруджа. Има жени и нѣкои-други дърти хора“. Той разяренъ за прѣкословието имъ, не ги дослуша, а бързо имъ издума: „ще ми извадите ли момчета или селото ви ще изгори на огънъ.“ Чорбаджиитѣ стояха вцѣпенени. Не смѣяха нищо да продуматъ. Той за да имъ докаже, колко бѣше силна думата му, заповѣда на момчетата да запалятъ конакътъ имъ и да взематъ мошами, паличата и да запалятъ всѣка кѫща, дѣто се укажатъ непокорни да излѣзатъ. Чорбаджиитѣ видѣха, че въйводата не ще има търпѣние на тѣхнитѣ оправдания и нѣма да се задоволи само съ едно заплашване, додѣто не го извърши, паднаха да му се молятъ, че ще съберать момчета. Начасътъ взеха по единъ человѣкъ отъ четата и имъ насочваха дѣ има момчета, които събираха. Това направиха въ всѣка кѫща. Много отъ момчетата прѣдумани отъ чорбаджиитѣ самоволно се събираха при знаменътъ, а непокорнитѣ насиломъ ги искарваха. Чорбаджиитѣ бѣха завладѣни отъ страхъ да не би постѫпката имъ да се узнае отъ турското правителство. Затова насочиха на четата въ махалата за да хванатъ двамина Турци, които продаваха брашно. Отидаха: М. Димитровъ, К. Кавръковъ, В. Желчовъ и К. Кючюковъ, да ги хванатъ. Единъ отъ Турцитѣ спокойно си водялъ воловетѣ и като видѣлъ отправенитѣ на срѣщу него, взелъ да бѣга. Тѣ сѫ впуснаха подирѣ му, но той като дошелъ до единъ плетъ, извадилъ пищовътъ да стрѣля срѣщу тѣхъ и додѣ да запрѣгне, Кръстю замѣрилъ съ револверътъ си и го ударилъ въ ребрата, а Кондю го засѣга съ дръжката на шишенето си и Турчинътъ падналъ. Отидаха да търсятъ другийтъ. Той хлътналъ въ една градина и се скрилъ. Неможаха да го намѣрятъ ако и да търсиха въ кѫщата на сѫщийтъ дворъ до градината. Излѣзаха да се върщатъ. Турчинътъ билъ се сложилъ задъ плетътъ и ги привардвалъ съ пушка да удари нѣкого отъ тѣхъ. Насочиха имъ мѣстото му; но ако и да влѣзаха въ градината да го хванатъ, той избѣгна. Субашътъ на селото (Али-чаушъ) го прогониха чакъ до баирътъ за да не издаде работата, на която билъ очевидецъ. Въ това време на срѣща имъ тичаше едно Българче на прябошъ (на боси крака кундури) и съ царвули и навои подъ мишница. То ги позна и имъ се обади. Тѣ го попитаха защо тъй много тича на срѣща имъ, а то на своето питание отговори: „сега ида отъ Котелъ да ви намѣря да бѫда съ васъ.“ То бѣше Иванъ Жековъ, който завчасъ запрати кундуритѣ и бързо си зави навоитѣ и опна царвулитѣ. Четата тръгна да замине за Вѣтрила, като се узна, че вече нѣма момчета да излѣзатъ. Пратиха: И Жековъ за Градецъ, П. Гендувъ за Катунища и В. Желчовъ за Медвенъ да извѣстятъ, че бунтътъ е вече проглашенъ и всичкитѣ младежи отъ тѣзи села да ги събератъ за Вѣтрила, отъ дѣто купно да заминатъ за Котелъ. Прѣзъ нощьта на 7 Май заваля силенъ дъждъ и снѣгъ, що бѣше окитилъ дърветата и покрилъ земята до една педа дебелина. Омокрени, тѣ отидоха на сутрината въ едни арнаушки колиби да се прѣсушатъ и прѣстояха него денъ тамъ. Надвечеръ проводиха нѣколцина Нейковци за да взематъ хлѣбъ отъ селото си. На другийтъ денъ се прѣброиха и отъ 72 души, които пристигнаха, останаха 52, а другитѣ избѣгнаха. Въ туй врѣме, когато четата се помайваше на Жеравна, Вѣтрила и на арнаушкитѣ колиби, правителството узна отъ избѣгналийтъ Циганинъ за тѣхното число, орѫжията имъ и всичкитѣ имъ принадлѣжности. Отъ друга страна, жеравненскитѣ чорбаджии проводиха писмо съ дѣда Петра хаджи Стефановъ, който случайно бѣше се намѣрилъ тамъ и заминаваше за Сливенъ, за да увѣдомятъ правителството за появяванието на четата въ селото имъ. Пратенното писмо се прѣдаде на Андонаки Икономовъ, който като го прие, заржча на дѣда Петра, никому да не казва, че му е прѣдалъ писмо. Андонаки занесе писмото на сливенската община. Общината като прочете писмото, задължи М. Гюлмязовъ да извѣсти на мютесарифинъ съдържанието въ което се искаше за помощь защото четата идела въ селото имъ. Сжщо и отъ Нейково се извѣсти. Правителството, увѣдомено отъ тия извѣстия телеграфира до одринскийтъ валия за наставлѣния. Войската, която се нахождаше въ Сливенъ, прие распорѣждание, щото едно отдѣление да отиде въ Нейково по диритѣ на възстанницитѣ, а другитѣ да имъ завземе прѣдята имъ отъ къмъ Градецъ и Медвенъ, отъ дѣто бѣха извѣстени че ще минатъ. Прѣзъ сжщата нощь, мютесарифинътъ телеграфира на каймакамитѣ по градоветѣ: Айтосъ, Бургасъ, Карнобадъ и пр. да дигнатъ потери състоящи се само отъ турски баши-бозуци. които се стичаха къмъ посоченитѣ имъ мѣста. Разярени отъ гнѣвъ, прѣзъ кждѣто минаваха притѣсняваха българското население, извършваха разни безчеловѣчия, най-повече когато името *комита* стана общо название на цѣлото българско население. И войската не отстжпваше подолу въ варварства като замина да прѣслѣдва възстанницитѣ. Отдѣлението като пристигна въ Нейково, излови бѣглецитѣ и тѣзи, които бѣха пратени за хлѣбъ. Другото отдѣление, което бѣше тръгнало по ичеренскийтъ пжть за балканскитѣ села, опжтиха се за Жеравна, като се научи за дохождание на четата тамъ. Като пристига, распитаха подробно за възстанницитѣ и за момчетата които сж ги придружили. Чорбаджиитѣ казаха, че имало такива, но сж избѣгнали отъ четата. Поскоро войската нахвана бѣглецитѣ и насиломъ ги поведоха да покажатъ становището на четата и диритѣ. Сѫщо стори войската що бѣше въ Нейково. Четата като се надѣяше за проводенитѣ за хлѣбъ, а тѣ не дойдоха, войводата много се разяри и завчасъ поведе четата за Нейково да излови и накаже смъртно бѣглецитѣ и пратеницитѣ за хлѣбътъ. Като се наваляха надъ Нейково, съглѣдаха, че се показватъ хора, но като неможаха да ги познаятъ помислиха ги, че сѫ пратеннитѣ отъ тѣхъ, за това тѣ се навалиха въ нейковското дере. Войската йоще отдалечъ като ги съзрѣ, познаги по причина, че уловенитѣ, що я придружаваха показваха всичкитѣ знакове на четата, които можаха да се зарватъ отъ далечно растояние, тъй щото войската успѣ да мине отъ страната й. Четата като се смжчаше по дерето, като позна турската войска, върна се и пое прѣстрани безъ ни най-малко да побърка рѣдътъ си. Войската начена да стрѣля въ платонъ като видѣ четата, че си промѣни посоката, и се мжкнеше на вжтрѣ въ балканътъ. Отъ листнатитѣ клоне отрупани съ снѣгъ, роняше се снѣгътъ. Коршумитѣ свиряха непрестанно. Клончета сваляха и цѣпяха кори и трѣски отъ дърветата като отъ сѣкъ. Снѣгътъ по земята бѣше разоранъ отъ силно лѣтящитѣ коршуми, които порѣха повърхностьта му. Войводата като чу искомандуванието за стрѣление, извика: „момчета! пазете са и испинайте къмто рътътъ за Раково“ и застана въ позиция съ Георги Тиховъ, Иларионъ и Маринъ Димитровъ, нараздалечъ за дърветата за да въспрѫтъ натискатъ на войската, а другитѣ отстжпваха къмъ посоката за Раково. Къмъ позициитѣ на останалитѣ, дѣто бѣхa се закрѫтожили, лѣтяха непрекжснато коршумитѣ. Войводата се рани въ лѣвата нога и коршумътъ распра мошамата му.

Въ сѫщото врѣме се рани и Маринъ въ сѫщата нога надъ коляното и куршумътъ вѫтрѣ остана. Въйводата му извика: „ако се вижда закачи го съ ножчето и го извади.“ По тоя начинъ го изади. Г. Тиховъ разлютенъ, застрѣли съ бирданката си и удари едного отъ войскаритѣ, който се повали и изохка. Командантинътъ имъ като ги псуваше и хокаше, каза имъ: „защо не се вардите. Комититѣ веднажъ хвърлиха и удариха, а вий зяпате като патки. Не стрѣляйте напраздно, ами право мѣрете.“ Еднитѣ и другитѣ тъй бѣха се наближили, щото говорътъ произведенъ отъ едната страна, чуваше се въ другата. До като войската непрестанно произвеждаше залповетѣ си, а другитѣ отъ позицията прѣкѫснато отговаряха съ двѣ-три орѫжия, зарнаха по-горѣ отъ тѣхъ на една полянка, че слизаше единъ человѣкъ, съ червенъ конъ, който успѣ да мине близо до тѣхнитѣ позиции. При наближаванието му, тѣ го помислиха за Българинъ дошелъ да ги придружи. Но като слѣзе отъ конътъ си и взе да мѣри съ винчистеръ къмъ въйводата, които въ това врѣме отстѫпваха отъ позициитѣ си, налѣгаха. Стоилъ хвърли съ кринката си, но не можа да го убие. Г. Тиховъ замѣри и удари конътъ му, който се прикѫтури. Непознатийтъ се не видѣ какво стана, защото мѣстото бѣше привалъ. Послѣ като сѫглѣдаха, че къмъ посоката дѣто падна конътъ, идеше много конници, тѣ се силяха да достигнатъ другитѣ отъ четата, що бѣха стигнали горѣ до една чюшмя и като ги стигнаха, свариха, че Г. Шопътъ ги нарѣждаше за походъ. Въйводата имъ каза да вървятъ за гѫстийтъ дебелъ балканъ къмъ по-високитѣ мѣста и тѣ усилваха да бързатъ. Симеонъ Николовъ, който носяше мехлемътъ, распаса се да отиде по себе си, и като бѣше останалъ назадъ, въйводата заповѣда да спрѫтъ прѣдята. Щомъ се спрѣха, изгърмя са къмъ посоката на останалийтъ назадъ. „Бре! убиха добрийтъ момакъ,“ извика въйводата и начасътъ съ нѣколцина се спусна къмъ посоката, дѣто се изгърмѣ, за да му отрѣжатъ главата. Като се опѫтиха и се взираха, пѫтьтъ, по който вървяха бѣше на лакътъ. Когато тѣ отиваха отъ единийтъ край, конницата ги посрѣщна отъ другийтъ. Въ внезапната срѣща, въйводата извика: „удрете момчета.“ Конницата се побърка въ рѣдоветѣ си отъ този нечаянъ гласъ. Едни се обърнаха на бѣгъ, а други се нахвърлиха отъ конетѣ си и завзеха расположъ задъ тѣхъ. Момчетата и конницата застрѣляха. Въйводата съ голъ ножъ се хвърли къмъ тѣхъ; но отъ силното лѣтение на коршумитѣ, побърза да тури ножътъ въ ножницатъ си. Взе пушката си, и като и намѣстяше патронъ, единъ коршумъ прѣкѫса голѣмийтъ пръстъ на дѣсната му рѫка. Другитѣ съ него завзеха позиции задъ дърветата, и при гласътъ на въйводата „удрете,“ поотборътъ отъ тѣхъ застѫпиха стрѣлнишкомъ противъ конницата. Въ това врѣме паднаха два коня и 5 войника, на които грозниятъ ревъ и охкания се смисаше съ хрипание и търкалянието на умиращитѣ коне. Борбата бѣше ужасна. Стрѣлбитѣ се продължаваха близо три часа, защото и пехотната войска успѣ да пристигне. Отъ откѫснатия пръстъ на въйводата кръвьта чуртеше по снѣгътъ. Маринъ що стоеше задъ единъ букъ и смаяно глѣдаше ранената му рѫка. Той като го сьглѣда, извика му като го испсува: „. . . . не ма зяпай такъвъ, удрете, че тѣзи душмани живи ще ни изловятъ.“ Попита сѫщийтъ: „въ кого е мехлемътъ да си върза рѫката.“ „Въ момчето (Симеонъ), дѣто го убиха; но има и въ Ловчалията(К. Кавръковъ),“ отговори Маринъ. Въйводата извика: Ловчалѫ, Ловчалѫ приближи насамъ“ Кондю приближаваше, като се мѣстяше отъ дърво задъ дърво за да се опази отъ турското стрѣление. Стигна до въйводата който бѣше до единъ много дебелъ букъ, въ сѫщо врѣме и Иларионъ пристигна и му привързаха рѫката. Коршумитѣ лѣтяха на сѫщото дърво като градъ. Въйводата бѣше отбралъ по-юначнитѣ момчета за да въспратъ натискътъ на турската войска, а по-слабитѣ и които нѣмаха добро орѫжие, да отбѣгватъ съ знамето за къмъ Кална Усойна, къмъ кипиловскийтъ гребенъ и Демиръ-Капия, защото дели Ради Нейковецътъ, къмъ тия мѣста знаялъ єдни пещери да отидатъ въ тѣхъ и да се скриятъ, додѣто се оправи врѣмето и стопи снѣгътъ и послѣ да пратятъ пратенникъ да намѣри четитѣ, които сѫ излѣзли отъ Лѣсковецъ, Орѣховица, Търново и др. и да се събератъ наедно и да се распорѣдятъ какъ и дѣ да нападватъ. Снѣгътъ въ гѫститѣ дебели гори бѣше йоще по дебелъ. Дъждоветѣ умокриха колкото орѫжия имаха. Барутътъ имъ бѣше влажинясалъ и въ нѣкои станалъ на каша. Ни едно отъ кремачнитѣ орѫжия, съ каквито певечето отъ четата бѣха обрѫжени, не можаше да стрѣля. Колкото и да промѣняваха по-сухъ и по-прѣсенъ барутъ на поемкитѣ (фаллитѣ) на пушкитѣ си, всѐ напраздно. Повече стрѣляха съ револверитѣ си, но и тѣ не служаха за нищо, защото не можаха да стигатъ до позициитѣ на турската войска. Момчетата съ храбрость упорствуваха съ слабитѣ си орѫжия противъ войската, която непрѣставаше да стрѣля залповетѣ срѣщо тѣхъ. Силата бѣше огромно натрупана срѣщо малцината съпротивляющи, които оставаха при нея като капка въ морето. Двѣ орѫжия само стрѣляха; пушката на въйводата и на Г. Тиховъ, а другитѣ бѣха занѣмели отъ влажинясалийтъ барутъ, който се струваше на изложенитѣ противъ коршумитѣ, като присторенъ отъ магия да не се запалва противъ угнетителитѣ и да помогне на угнетенитѣ въ такъвъ случай. Войската като стрѣляше къмъ прѣдята на четата, лѣво и дѣсно крило се распръсваха да заобиколятъ момчетата съ въйводата. Гърмежитѣ силно ехтяха и нѣмо продължаваха до нейдѣ гласоветѣ си. Насланийтъ дебелъ снѣгъ и окитенийтъ скрежъ по клоняститѣ букови дървета се ронеше отъ прѣхвърчанието на коршумитѣ прѣзъ гѫститѣ имъ клоневе. Момчетата като видяха, че въйводата е злѣ раненъ и неможаше да стрѣля изгубиха куражътъ си. Войската сѐ стрѣляше. Въйводата извика Кондя и му каза: „вземи стрѣляй съ мойта кринза че живи щени изловятъ тѣзи душмани“. Кондю взе пушката, но като незнаяше да я отваря възвърна му: „немога да я запрягамъ“. Въйводата начена да го учи: „удряй тамъ по пѫпката и ще са отворе“. Той научи запрѣганието ѝ стрѣлна около петь патроня къмъ войската и уби двамина турски войници, които бѣха наблизо и караха напрѣдѣ си хванатитѣ Българи Нейковци. Войската се оттѣгли и взе отъ по-далечно растояние да стрѣля къмъ другитѣ отъ четата, що имаха ловчийски орѫжия и бѣха се отдаличили съ знамето и неможаха да пристигнатъ до позициитѣ на своитѣ другари. Желчовъ цѫкаше съ шишинето си, но напраздно. Дъждътъ бѣше имъ умокрилъ барутътъ и орѫжията. Г. Тиховъ, който имаше добра пушка, приближи да се съедини отъ къмъ страната на въйводата. Отъ тая страна се виждаше по-добрѣ распологътъ на войската, защото часть отъ нея бѣше се распорѣдила подъ пѫтьтъ, а другата—надъ него. Той се намѣсти задъ едно дърво близо до въйводата и взе да стрѣля. Удари едного отъ войскаритѣ, който горчиво изохка. Войската като видѣ че силно орѫжие стрѣляше отъ това дърво, отправи изведнажъ единъ залпъ състоящъ отъ десеть пушки. Георги като надничаше да измѣри и бѣше сѣдналъ кривнато кракътъ му вънъ отъ дървото, защото идеше урва на долу, распра го единъ коршумъ въ слабинитѣ. Той не изохка Очитѣ му изблѣщени, останаха неподвижни. Пушката му остана въ еднага му ржка, а съ другата сполучи да вземе отъ отворената си чанта една отровна книжка*) и въ агонията си зяпна да я тури въ устата си и книжката остана полу-пъхната въ сключенитѣ му челюсти. Въйводата като видѣ, че си изгуби животътъ, нажалено каза на момчетата около него: „идете му отрѣжете главата да не са подигравать въ нея.“ Иларионъ заплака и не даде да се отрѣжи, а отиде съ В. Желчовъ при трупътъ му и взе на Георги пушката и малко патрони, а другитѣ ги взе Желчовъ заедно съ чантата. Като видѣ войската че, отиваха къмъ трупътъ, осили гърмежътъ: Иларионъ и Желчовъ. Дървото ихтеше отъ коршумитѣ. „Удрете момчета“, извика въйводата Иларионъ и Кондю усилиха стрѣлението отъ тая страна дѣто войската отстжпваше, а бѣше налѣтела отгоръ пжтьтъ и се мжчаше да заобиколи момчетата съ знамето. Единъ коршумъ удари К. Кючюковъ въ дѣсната ржка и той плачишкомъ извика: „бай Стоиле удариха ма“. Ржката му се махаше увиснала надоло. Въйводата заповѣда на Иларпана и Кондя да я вързатъ за да се не маха. Въ това време дели Ради, отъ горнята страна на пжтьтъ, се отправи да отиде къмъ въйводата и като излѣзе открито на пжтьтъ и мѣреше да стрѣля къмъ войската, удари го единъ коршумъ и падна мъртавъ на самийтъ пжтъ. Въ сжщото врѣме рани се и П. Бановъ дикиджийтъ отъ горѣ пѫтътъ. Коршумътъ бѣше занесълъ цѣлий му носъ и разцѣпилъ горнята му челюсть. Той отиде при М. Димитровъ за да го пита въ кого е мехлемътъ. Маринъ се впусна къмъ да вземе отъ чантата на Кондю и го привързаха. Въйводата като видѣ, че: Г. Тиховъ убитъ. Кръстю и П. Бановъ ранени, заповѣда на Кондя и Илариона да стрѣлятъ, а на другитѣ около него каза имъ бързо да отстѫпватъ въ дирята на отминалитѣ съ знамето. Войската неможа да узнае отъ своя гърмежъ дали е четата на сѫщото мѣсто и продължаваше да стрѣля все тамъ. Въйводата съ останалите съ него настигнаха отминалитѣ на една рѫтлина на равнището отгоръ баирътъ, а тамъ до дерето течеше една малка рѣчица. Той заповѣда, на всичкитѣ да истърсятъ храната отъ чантитѣ си на единъ купъ и имъ раздаде кашкавалътъ рѣдомъ на всички, които се готвяха да се хранатъ и починатъ, уморени отъ пѫть, отслабнали отъ гладъ, кални и мокри. Маловрѣменното имъ спокойствие се развали веднага като се изгърмяха нѣколко пушки къмъ тѣхъ. Това бѣше сѫщата войска, що ги слѣдяше по диритѣ имъ по снѣгътъ. Всички се распръснаха отъ този неочакванъ гърмежъ и всѣкой бѣгаше на кѫдѣто можаше. В. Желчовъ, който бѣше задѣналъ Георгювата чанта съ патронитѣ, накара Маринъ да я раскопчее и я остави. Въйводата, Г. Шопътъ и Маринъ навалиха на доло въ дерето дѣто течеше вода. И другитѣ ги послѣдваха. Много момчета останаха по урвата обезсилени ; много отъ каталясалитѣ заловиха скутитѣ на по неуморенитѣ си другари да продължаватъ съ тѣхъ пѫтьтъ си, но поганцитѣ нѣмаха милость да чакатъ, а слѣдъ тѣхъ стрѣляха непрестанно. Другаритѣ имъ слѣдъ като имъ прѣдлагаха да си похапнатъ и това тѣ не слушаха, съблачаха схванатитѣ си дрехи и ги оставяха да не страдатъ и тѣ. По тия урви останаха И. Радювъ и Жеравненчетата. Въйводата като вървеше съ другитѣ напрѣдъ за да намѣри по-сгодни мѣста за да си изгубятъ диритѣ, навалиха се въ единъ долъ, дѣто течеше една малка рѣчичка, по която трьгнаха за да си изгубятъ диритѣ. Отбиха се по една диря за да излѣзатъ на отсрѣщнийтъ баиръ. Като слѣдваха да вървятъ по това направление, въйводата забѣлѣжи, че дирята е мечешка и ѝ истълкува значението: „момчета не е добра тъзи работа. Мечка като ни ѐ минала пѫтъ, ще ни избиятъ тѣзи душмани“. Отъ тамъ слѣзаха на едно равнище срѣщо една могила. Спрѣха се да причакватъ останалитѣ назадъ. Гръмна се, къмъ посоката дѣто бѣше останало едно Жеравненче. При този гръмъ въйводата каза: „тѣзи душмани сѫ въ дирята ни“ и станаха да заобиколятъ могилата. Сглѣдаха, че двѣ говедарчета пасели говеда и за да не ги видятъ говедарчетата и да ги искажатъ на войската, спотаиха се да чакатъ до тогава до дѣто говедата прѣминатъ прѣзъ тѣхнитѣ стъпки и тъй да си изгубятъ диритѣ. Като си почиваха, Ю. Димитровъ и С. Кънчевъ отидаха по себе си по дирята, отъ дѣто бѣха дошле. Изгърмя се и С. Кънчевъ*) падна убитъ. Всичкитѣ се разбѣгаха и тичаха къмъ говедата, които вече прѣминуваха прѣзъ диритѣ имъ. Отъ нея страна появиха се баши-бозуци, потеря и войската отъ къмъ сevѣръ. Смаяни къмъ кое направле-

---

*) Главата на Г. Тиховъ я донесоха въ градътъ съ тъзи полупжпъхната книжка, Тѣзи отровителни книжки имаха форма и голѣмина на играчни карти и щѣха да се раздадъхъ на всѣкиго отъ четата, за да се отрови ако се види, или ще го хванатъ живъ или е ранень и се мжчи. Но въ внезапното сбиване не се успѣ да се раздадътъ.

---

*) Спорѣдъ свѣдѣнията, които добихме въ затворътъ отъ Юрданъ Димитровъ, най-ясно се разумѣ, че въйводата е заповѣдалъ да заколятъ: Стефанъ Кѫнчовъ Шекерджиевъ и Йовчо Жеравненчето, защото неможали да вървятъ и плачели подиръ четата и откривали посоката ѝ на войската. Тѣзи младежи около 17-18 годишни биле заклани въ пѫтьтъ, що води за *Стара-Рѣка* до канаритѣ надъ *Кечи Дере*. . . . .

ние да тръгнатъ. Маринъ и Кавръковъ прѣдложиха на въйводата да се върнатъ за сливенскийтъ балканъ. Дели Петръ каза имъ, че вече се близо при *Стара-Рѣка* и да отидатъ къмъ нея посока, дѣто можалъ да намѣри хлѣбъ отъ познатитѣ му села. Хванаха послѣдната посока, а отъ тѣхъ: Маринъ и Ставри Ненчовъ, раздалечъ единъ отъ други затаиха се изъ между говодата. Маринъ се поисправи да види дали има нѣкой около му. Говедарчето го съглѣда и начна да вика: „Шабанъ-ага, Шабанъ-ага“. Маринъ разядосанъ отправи му два коршума съ револверътъ си; но като неможа да го убие излѣзе да бѣга. Ставри, що билъ по горе, като помислилъ, че говедарчето викало за него, искочилъ и поелъ привалътъ. Маринъ го видѣлъ, но несмѣялъ да извика. Отива да го стигне но неможалъ. Въйводата вече бѣше се отдѣлилъ съ по-юначнитѣ момчета, защото едни искаха да се върнатъ къмъ Сливенъ, а други отъ четата хванаха друга посока, за да си укриятъ диритѣ отъ войската и баши-бозуцитѣ що ги слѣдяха по снѣгътъ. Съ него останаха: Иларионъ, В. Желчовъ, К. Кавржковъ, дели П. Гендовъ, З. Виликовъ, Ж. Андрѣевъ. Г. Дражевъ, А. Кутевъ, В. Кавлаковъ, Ст. сертъ Костовъ, Г. Колювъ и Ю. Димитровъ. Другитѣ се върнаха. Нейковци и Жеравненци са разбѣгаха, кой на кждѣто видѣ. Прѣзъ нощъта на 9 Май, останалитѣ съ въйводата извървяха нѣколко привала и стигнаха надъ мѣстото нарѣчено *Кална Усойна*, дѣто са спотаиха като съглѣдаха, че потеритѣ бѣха ги заобиколили на врѣдъ изъ около и въ стемняванието, огневетѣ имъ грѣяха около тѣхнитѣ засади. Въйводата имъ каза: „всички тая нощь единъ-по-единъ да пълзиме и да са измъкнемъ отъ туй мѣсто защото сме свързани отъ всѣкждѣ; но глѣдайте тъй дебнишката, щото да не се пришумти и да ни осѣтятъ.“

Срѣдъ нощь, когато всичко бѣ са оцемило, огневетѣ загаснели, гласъ отъ никѫдѣ не се чуваше, въйводата имъ каза да го послѣдватъ раздалечъ безъ да се осѣти че стѫпватъ. Навървиха са подирѣ му като са снишаваха да не закачатъ клоноветѣ и да се чуе шумуление. Тѣ сполучиха между огаснелитѣ огневе да прѣлѣзатъ неосѣтно. Отправиха се за къмъ твърдишкийтъ балканъ и наближиха на сутрината до *Кечи-дере.* Близо до еднѫ градина, сглѣда ги единъ Турчинъ, който начналъ да бѣга като ги видѣлъ. Въйводата имъ каза: „удрете да не отиде въ селото да ни издаде и ни потирятъ пакъ.“ Желчовъ замѣри съ револверътъ си и рани Турчинътъ, въ ребрата, който успѣ да се доближи до плетътъ на градината и се залови да го прѣзскочи. Пристигна го Иларионъ и съ сабята си засѣгна та го разсѣче. Върнаха са отъ тамъ и излѣзаха при едни овчерчета, Турчета; за да не ги издадътъ, че сѫ минали отъ тамъ, въйводата заповѣда да ги избиятъ. Потеритѣ, които бѣха ги заградили, узнаха на сутрината, че те сѫ прѣлѣзли. Опѫтиха са по диритѣ имъ, распорѣдени ловчийската. Тъй като йоще прѣдишнийтъ день бѣха забѣлѣжили отъ какви обуща стѫпки имаше. Гѫстата мѫгла бѣше припаднала и неможаха да са откриватъ ни еднитѣ, ни другитѣ. Четата излѣзе на мѣстото *Вратникътъ,* и се опѫти да слѣзе къмъ терзобенскитѣ мѣста. Като минаваха прѣзъ една долина и вървяха възъ урвата да излѣзатъ на върхътъ, потерята ги присрѣщна, прѣдвождана отъ Османъ-билюкъ-башия, който бѣши застѫпилъ мѣстото на убитийтъ отъ въйводата Али байрактаръ.

Тѣ се распрѫснаха и се скриха задъ паднѫлитѣ голѣми клади (дървета) и се спотаиха тамъ, защото потерята не бѣше ги съгледала. Иларионъ бѣше се закрилъ задъ една клада, отъ дѣто потерята щѣше да мине безъ да го зарне; но той като видѣ, че го наближиха, бързо отскокна за да се скрие задъ друга и до като я прѣскачеше и се закрие, отъ потерята извикаха: „урунъ комиталаръ бурдадѫръ.“ Коршумитѣ го пронизаха и падна убитъ възъ кладата, що я прѣзскачаше. Другитѣ отскочиха и нахълтаха тръгнаха къмъ друга посока, Потерята стрѣляше слѣдъ тѣхъ и друга ги присрѣшна изъ пѫтеката, що бѣхѫ хванали, изгърмѣха врѣзъ тѣхъ и убиха: С. сертъ Костовъ и В. Кавлаковъ. Другитѣ отъ четата са разбѣгаха. Османъ б. башия като убиха Иларионъ, спусна се та му отрѣза главата и взе сабятаму, а баши-бозуцитѣ, що бѣха съ него, растършуваха и съблѣкаха дрѣхитѣ му и оставиха само фланеленитѣ му високи чорапи, които отъ доло бѣха съвсѣмъ прокѫсѫни, а останѫли само кончоветѣ имъ. На С. сертъ Костовъ оставиха само илечето, що било укѫсано, а В. Кавлаковъ-голъ. М. Димитровъ, който бѣше оставилъ четата и се затаи въ говедата, прѣзъ нощьта на 9 Май вървелъ цѣла нощь и безъ да знае на кѫдѣ отива. Излиза на сутрината на 10 Май, на единъ баиръ и отъ тамъ глѣдалъ въйводови като са навалили да поематъ урвата къмъ върхътъ, дѣто билъ той и позналъ въйводата по черната му мушама и знамето било засукано. Като са изгърмяватъ пушкитѣ и потерята заминала подирята имъ, той отива близо и познава тримата убити, които бѣха извлѣкли баши-бозуцитѣ изъ мѣстата имъ и ги поставили възнакъ на самийтъ пѫть, въ мѣсто *Калпа-Усойна*. Съ въйводата останаха: Г. Дражовъ, К. Кавръковъ, М. Гаджаловъ, В. Желчовъ и А. Кутевъ, а другитѣ избѣгнаха. Останалитѣ, както и всичкитѣ, гонени, мокри, кални и прѣмалѣли отъ гладъ, рѣшиха да отидатъ близо около село *Бѣла* и ако намѣрятъ нѣкои Българи-овчери, да си купятъ хлѣбъ или друго за ядение; като вѣрваха, че такива не щжтъ ги изда на Турцитѣ, тѣ отидаха на близо до селото и намѣриха едно воловарче. Дадоха му едно бѣло меджидие и взеха хлѣбатъ му, що имаше въ торбата си. Слѣдъ като си го раздѣлиха по хапка, раздразниха гладнитѣ си стомаси, но нѣмаше вече други хлѣбъ. Тѣ накараха воловарчето да забьрка на каша зобьтъ (ярмата), която носеше за воловетѣ, и да имъ я опече както може, а тѣ се отстраниха далечъ отъ димящийтъ огнъ за да чакатъ за хлѣбьтъ. Нѣмаше що да стори воловарчето, когато Стоилъ скржцна зжби, сви дебелитѣ си вежди и яростно го изглѣда като да го смръкне. То стъкна огънъ и го натрушка, забьрка зобьта като тесто и го насипа на жяравата. Като почакаха малко, изчиткаха му отъ далечъ, да извади хлѣбътъ и то го вадеше натрошенъ на части и опепѣленъ натрупа го на торбата и го занесе, дѣто бѣха затаени. Прѣгладнелитѣ си го раздѣлиха по равно и го налапаха съ такъвъ апетитъ, като да бѣше извънредно ядение. Но малко слаба храна незадоволяваше прѣгладнелитѣ умаломощени снаги. Г. Дръжовъ, който носеше съ себе си 30-40 лири даде на воловарчето едно бѣло меджидие, да имъ купи хлѣбъ, като го заклѣваше да не ги издаде, а тѣ ще го причакватъ татъкъ додѣто са завьрне. То взема паритѣ и отиде въ селото. Въйводата каза на дружината си: „момчета! да се отстранимъ отъ тукъ и да отидемъ по-близо, но отстрани. Ако би момчето да обади мѣстото, дѣто сме, да не ни сполучатъ. Ако видимъ да отива само то на мѣстото, ще му подсвирнемъ и ще го прѣваримъ и вземемъ хлѣбътъ. Ако ли ни издаде и дойде потеря, ще я съглѣдаме и отъ рано, ще са затаимъ или ще привалимъ, до дѣто тя стигне на туй мѣсто, което ѝ покаже воловарчето“. Всички послушаха думитѣ на въйводата, като знаяха, че той е пащалъ и знай, и всѣкоги тѣхъ насърдчаваше и ги пазеше като орелъ пилетата си. Гладътъ страшно ги мѫчеше. Г. Дражевъ намѣри нѣколко охлюва и искаше да стѫкнатъ огънъ да ги опече. Въйводата не му позволи да не би по огънътъ да се открие, че има хора и най-повече не му позволи, защото мисляха, че воловарчето щѣше наскоро да се завърне. Г. Драживъ бѣше раздразнилъ гладнийтъ си стомахъ съ опечената зобъ. Неможаше да се въздържи, но счупи охлювитѣ и захвана да ги яде сурови. Жилавитѣ охлюви се несдъвкваха лесно; запѣниха се изъ устата му като, че извираше сапунка. Той осилваше дъвканието и мѫчеше се да ги прѣгълне, но не минаваха тъй лесно гѫститѣ лиги и пѣна.

Гладътъ осмукваше вече и послѣднитѣ сокове отъ стомаситѣ на останѫлитѣ мѫченици отъ четата. Бодежитѣ се усилваха и не намѣрваха спокойствие да се уталожатъ, тъй гладни и утрудени. На въйводата ранената му рѫка бѣше затекла отъ студеното и влажно врѣме, той нѣмаше никакво спокойствие. Иларионъ и Г. Тиховъ ги убиха, нѣмаше кой да го раздумва отъ да мисли. К. Кючюковъ, умалѣ отъ истеклата кръвъ на ранената му рѫка и той падна йоще прѣди да стигнатъ *Калната-Усойна*. Нѣмаше вече той познати като пръвнитѣ. Г. Драживъ и другитѣ му другари не бѣха му познати като Иларионъ и Георгя. Затеклата му рѫка правяше му прѣпятствие на вървежътъ му; но за да опази момчетата, които бѣха при него като подслонъ, ни най-малко не поохкваше, че го боли рѫката, но доблестно прикриваше болкитѣ си, и ги насърдчаваше, че той ще ги избави и заведе въ Влашко или Сърбия. Всичкитѣ го имаха за спасителъ и избавителъ, на него облѣгаха надѣждитѣ си, като на Господъ. Но и той вече бѣше отчаенъ за прѣдполагаемитѣ си мечти: за отиване въ Влашко и Сърбия. Ржката му до толкова бѣше затекла, щото неможаше да си възджхне. Силитѣ му отслабваха и очакваше спокойствие само въ смъртьта; но пакъ се недаваше да го узнаятъ другаритѣ му, които съ послѣдни усилия окуражаваше. Додѣто се помаяха тамъ и причакваха воловарчето да имъ донесе хлѣбъ, слѣдъ малко съглѣдаха, че иде тълпа отъ въоружени хора. Това бѣше потерята, която се отправи на сжщото мѣсто, дѣто воловарчето посоче, а въйводата съ дружината се отправи за къмъ Терзоба. Като пристигнаха надъ послѣдното село, прѣнощуваха тамъ и на зараньта влѣзаха въ лозята като мисляха, че ще излѣзе нѣкой отъ познатитѣ имъ да си поискатъ хлѣбъ.

За зла честь, турското правителство употрѣби такива строгости, въ онова врѣме, щото не оставяше никого на никждѣ да пжтува безъ да бжде затворенъ и изслѣдванъ. Баши-бозуцитѣ на всѣкждѣ завардваха и никой не смѣеше да излѣзе вънъ отъ кжщата си безъ да не прѣтърпи: обиръ, или убийство. Въйводата проводи Андона Кутевъ, който знаяше абаджийскитѣ работи, като отиде въ Терзоба да се каже, че иде отъ къмъ *Колибитѣ* (загорско) и че тамъ е ужъ раздавалъ кадели за прѣдение (На А. Кутевъ, баща му е билъ най първи въ Сливенъ по влияние и богатство и такъвъ въ абаджийскийтъ еснафъ) и тъй въ видъ на пжтникъ търговецъ, да купи хлѣбъ и да го занесе на другаритѣ си. Андонъ бѣше рѣшителенъ момъкъ. Той не отказа на въйводовитѣ думи, но си остави оржжието и възстанническитѣ си принадлежности при другаритѣ си и отиде въ село Терзоба и право у дюкянътъ на Сливненецътъ Енчу Ивановъ, който бѣше познатъ тогава за комитетски привърженикъ. Андонъ поздрави всичкитѣ селени въ дюкянътъ и сѣдна на едно столче като каза на Енчу: „гладенъ сѫмъ. Нѣмали нѣщо за ядение.“ Той му отговори: „нѣмамъ, но ако почакашъ ще ти разбъркамъ малко яйца съ масло.“ Андонъ му каза: „по-скоро защото сѫмъ гладенъ.“ Добрѣ; но кажими отъ дѣ идишъ? „попитаго Енчу.“ Отъ Колибитѣ. Ходихъ да раздамъ прежда за шеяци. Тъзи сутрина подранихъ и не си взехъ хлѣбъ, ама много угладнѣхъ, каза му Андонъ. Андонъ, до дѣто се приготви ястието, сѣдна и за да не даде сѫмнѣние, че е отъ четата, почна да играе кончина съ находящитѣ се селени въ дюкянътъ, а Енчу щѣше да приготви ястието. Напротивъ той отиде да извѣсти на Турцитѣ въ това село, че такъвъ единъ непознатъ человѣкъ е дошелъ при него и не го знае отъ дѣ е и какъвъ е, когато Андонъ тайно го поздрави отъ войводата и на него са повѣри, че е дошелъ да занесе хлѣбъ на другаритѣ си, що чакали въ крайтъ на селото. Слѣдъ малко, въоружени Турци заобиколиха дюкянътъ, дѣто бѣше Андонъ. Всичкитѣ селени останаха като вмъртвени, като видяха, че сѫ заобиколени неизвѣстно защо. Гръмогласно извика мухтаринътъ къмъ Андона: „теслимъ олъ“ (прѣдай се). Андонъ нѣмаше какво да стори противъ толкова сила. Гладътъ бѣше го изумилъ и незнаеше какъ да постѫпи; въ мислитѣ му са въображаваше само ѣдение. Той забрави че имаше револверъ въ поясътъ си. Като го хванаха Турцитѣ, натиснаха го звѣрски, извиха рѫцѣтѣ му да го вързватъ, като го мушкаха съ колѣнѣтѣ си, въ кръстътъ и въ слабинитѣ му, а други го хлопаха по главата съ дръжкитѣ на пушкитѣ си; бѣше обезумѣлъ. Растръшуваха го и намѣриха въ поясътъ му револверътъ и го питаха защо е дошелъ въ селото. Той отговори съ схванатитѣ си челюсти отъ прѣгладнѣлость, че е гладенъ и иска хлѣбъ. Тѣ го нахраниха;

но по-опитнитѣ отъ тѣхъ не му позволиха да ѣде много и запретяваха да пие вода. Слѣдъ като се поокопити попитаха го защо е дошелъ и отъ дѣ иди. Той като узна прѣдателството на Енчу, каза: „този бакалинъ щѣше да ни събира хора да излѣзатъ съ насъ. За туй дойдахъ да ги прибера и да взема хлѣбъ отъ него, както и други пѫть ни е давалъ.“ Турцитѣ безъ забава хванаха Енча, за да искаже какво споразумѣние е ималъ съ четата. Той изсказа и майчкното си млѣко (всичко и повече); той прѣдаде прѣди единъ денъ миналитѣ отъ тамъ: Георги Колевъ Кортенчениньтъ и Жеку Андрѣевъ Ямболецъ които бѣха избѣгнали слѣдъ като са разби четата. Отъ тѣхъ, послѣдниятъ бѣ останалъ на една воденица да прѣстои до завърщанието на Г. Колевъ, който отиде въ селото си, натовари една кола съ жито да го занесе за продавъ въ Бургазъ и като мине край воденицата да го придружи Жеку, вмѣсто аргатинъ и тъй да избѣгнѫтъ. Енчо като прѣдаде помѣнатитѣ, на часътъ тълпа отъ въоружени Турци хванаха най-напрѣдъ Георги, който бѣше натоварилъ колата съ жито и излизаше изъ Кортенъ. Воденчарътъ като видѣ, че хванаха Георгя исказа, че Жеку се е прикривалъ въ воденицата, хванаха и него. Андонъ като се посъвзе, Турцитѣ го питаха да открие дѣ се намиратъ другаритѣ му. Той отказваше, нъ като стъпиха на вратътъ му и на нозѣтѣ му и захванаха да го биятъ съ колъ, той каза дѣ ги е оставилъ. Тѣ и това не вѣрваха, но йоще по силно го бияха да ги довѣри. Той показваше сѐ сѫщото мѣсто т. е., че въ лозята ги е оставилъ. На часътъ се извѣсти по околнитѣ села да подигнатъ потери и като се събраха заобиколиха въ сѫщата посока. Нъ опитниятъ въйвода не оставаше на мѣстото дѣто насочаше присѫтствието на четата

Той отдалечаваше и глѣдаше що има да ги сполѣтя отъ пратеннийтъ. Хванатитѣ ги закараха въ Нова-Загора, защото този градецъ бѣ подъ управлението на томашнийтъ каймакаминъ. Йоще по съвършенно да ги испитатъ, каймаканинътъ заповѣда тайно на мюлязимитѣ да вържатъ камани и да ги увѣсятъ отъ торбичкитѣ на дѣтороднитѣ имъ удове. Това мѫчение прѣтърпѣха Андонъ и Енчу за да исповѣдатъ сѫщински за работата. Мѫченитѣ прѣмалѣваха и отъ силното болѣние падаха у нѣсвѣсъ. Което имъ кажаха да исповѣдатъ, тѣ исповѣдаха, само да избѣгнатъ мѫкитѣ по този видъ. Тъй насилственно като взеха испититѣ имъ, закараха ги въ сливенскийтъ затворъ.

Въйводата и другаритѣ му се повърнаха отъ лозята, дѣто чакаха проводеннийтъ (Андоня) за хлѣбъ, а той се не завърна и като съглѣдаха отъ далечъ, че потерата ги прѣслѣдваше по диритѣ имъ. Тѣ отидаха за къмъ селото Алобасъ и надъ него прѣнощуваха. За да си изгубятъ диритѣ, понеже бѣше кално, влѣзаха на 12 Май да газятъ се по край Тунджа и като повървяха доста излѣзаха изъ водата, опѫтиха се и стигнаха между Икизча и Бинкосъ, срѣщо Кючюкъ-Ада до яръть надъ Сѫтма-Чюшме и се затаиха въ буйнитѣ ръжени нивя, дѣто прѣмалѣли отъ гладъ, дъвчаха класоветѣ, но и въ тѣхъ нѣмаше йоще никаква храна. Като си почиваха прѣмалѣли отъ гладъ, отѣгнали отъ калъ, Желчовъ каза: „бай Стоиле, мѫчно нѣщо било да ни гонятъ тъй като недобити кучета. Азъ сега си спомнямъ, когато ви гоняхме миналата година като бѣхъ пъдаръ въ Жеравна. (т. е. въ 1875 год., когато Стоилъ съ дружината си ходяше изъ сливенскийтъ и котленскийтъ балкани, В. Желчовъ прѣдвождаше потеритѣ за да ги прѣслѣдва и излови.) Въйводата отговори: „миналата година бѣше цвѣте, байновто. Ами сега като неможемъ да побѣгнемъ и на кждѣто да са скриемъ, потеритѣ свързали на всѣкждѣ, птиче да е ще го уловятъ, не мяза на онжзи година. Туй име комита, тъй било омразно на Турцитѣ, щото и дърветата набѣждатъ за такива и ги стрѣлягъ, а пакъ ние нѣмаме вече добро ржжие и не сме здрави за да са браниме, до дѣто охвѣйкаме на нѣкждѣ.

Току тъй да излѣземъ да умремъ мрацина, то не е юначество, като нѣмаме баремъ по единъ да убиемъ". К, Кавръковъ говори: „бай Стоиле! какво да правимъ сега, като отъ никждѣ нѣма да си вземемъ хлѣбъ Г. Дражовъ вече умалѣ и неможе да върви съ насъ. Надѣждата се прѣкжса отъ всѣкждѣ. Става 2-3 деня, гладни. Ржцѣтѣ, ни краката ни се растреперaха. Отмалѣхме и не ни се става отъ мѣстата. Взехме да меришемъ на пръсть и ми са вѣрва вече, че като задрѣма, сѐ гробища и умрели сънувамъ". Гаджаловъ каза: „всичко е праздно на сънищата, ами да глѣдаме, кой пжть да хванемъ, ачи да търсиме лесно да прѣминемъ въ Влашко или Сърбия". Г. Дражовъ говори: „за пари не берете грижа. За всичко азъ ще отговарямъ, само бай Стоилъ да ни прѣведе изъ нѣкои невидѣли пжтища и да отидемъ въ Влашко или Сърбия." Тъй лѣжишката като разговаряха, единъ гарванъ прѣхвъркна надъ тѣхъ и грозно изграка. Въйводата каза: „момчета! туй не е на добро, дѣто ни прѣхвъркна черенъ гарванъ. Ще ѣде гратозъ душманинъ мѣсо отъ нѣкого. За туй грозно грачи. . . . ." До дѣто издума, едно куче се впусна, лаяше и се впираши около мѣстото, дѣто лѣжаха затаени. Турчето, воловарче което водяше кучето, като ги съзрѣ, и видѣ че потирата слизаше отъ къмъ Екисче и бѣ влѣтяла въ диритѣ имъ по край Тунджа, извѣсти на Турцитѣ, че хора имало скрити въ нивата до Сжтма-Чюшме. Тъй и отъ Бинкосъ дигнаха потеря незабавно, като имъ се извѣсти да ги придружатъ. Затаенитѣ въ нивята гладни растреперани, мокри, кални, оцапани, едвамъ се осѣщаха, че дишатъ. Уморени отъ прѣслѣдването, обезсилени отъ гладъ, бѣха сложили коститѣ си, като, че тамъ ще се раствори гробътъ и ги прибере въ обятията си за да намѣрятъ спокойствие, отчаяни като неможаха да намѣрятъ мѣсто, отъ дѣто да минатъ за отсрѣщнийтъ брѣгъ на Тунджа, понеже бѣше голѣма отъ дъждоветѣ. Додѣто тѣ прѣмалѣли и бѣха се заблудили отъ лишенията за живение, за опазвание и тамъ почиваха, потерята отъ далечъ заобиколи мѣстото имъ и схвана позиции срѣщо тѣхъ. Тъй затаени между рѣхавитѣ класове, отдалечъ потерята, зарна рудавитѣ имъ (кавърджикъ) калпаци и откри, че сѫ Българи комити. „Какви сте хора?“ попита ги отъ позициитѣ си. „Прѣдайте се или ще ви избиемъ.“ Момчетата бѣха останали съ по единъ револверъ и нѣмаха вече патрони. Тъй сѫщо и въйводата колкото патрони имаше, понеже бѣха книжни, станаха на каша. Момчетата попитаха въйводата да стрѣлятъ ли съ колкото патрони иматъ на револверитѣ си. Той имъ каза: „Недѣйте стрѣля. Ще са прѣдадеме. Когато и самото врѣме ни стана душманинъ, какво можиме стори?“ Момчетата нажалено му казаха: „да исхвърлимъ колкото патрони имаме, ачи тъй по-славно да умремъ, да ни избиятъ, отъ колкото да са прѣдадемъ; защото Турцитѣ нѣматъ милость като хванатъ човѣка. Дѣто ще ни мѫчатъ и да са хулятъ съ насъ, по-добрѣ тукъ да си оставимъ лешоветѣ, като испразднимъ и послѣднийтъ патронъ отъ револверитѣ си.“ Защо да умрете мрацина, „каза въйводата,“ револверитѣ неможатъ стигна до мѣстата, дѣто се намѣсти потерята. Щомъ единъ хвърли отъ насъ, всинца ни ще избиятъ.

Прѣдайте са, дано са распитаме защо сме станали срѣщо царщината и може да не ни погубятъ. Хвърлете си револверитѣ, ножоветѣ и ги прѣдайте.“ Всички ги распасаха и ги насложиха. Желчовъ ги събра и ги занесе на едно мѣсто и ги сложи на купъ. Отъ потерята проводиха единъ да прибере оржжията и други да растършува прѣдаденитѣ. Като се увѣриха, че нѣматъ друго оржжие, заобиколиха ги отъ близо и ги отдѣлиха единъ отъ други. На всѣки единъ се навалиха по трима четирма души, налѣгнаха ги, извиха ржцѣтѣ имъ на опакъ и ги вързаха съ пояситѣ имъ. Сабуха ги, взеха обущата имъ и ги караха боси, като ги лумчаха съ дрьжкитѣ на пушкитѣ си. „Ахъ, бай Стоиме,“ казваха момчетата, „защо не ни даде да стрѣляме и да ни избияха тука, отъ колкото да ни мжчатъ тъй и да са хулятъ съ насъ. Тъй ли е по-добрѣ сега?“ Въйводата разлютенъ отъ постжпката на Турцитѣ съ момчетата, сърдцето му се кжсаше, че падна измаменъ и стана причина да ги мжчатъ и да се ругаятъ съ тѣхното юначество. Огънъ обземаше сърдцето му, искри излизахж отъ очитѣ му, но неможаше вече да помогне. И той бѣше страшно вързанъ. Измжченитѣ момчета, на него тѣжаха тъй като, че бѣше небето паднало отгорѣ му и неможаше да се помрьдни. Той поиска да пие вода. Заведаха го и като се навождаше да пие, единъ отъ Турцитѣ силно го удари въ тилътъ съ гърбътъ на ножътъ си. Той се исправи. Лицето му почерня и посиня отъ ударътъ, тъй и отъ раскайванието си, съвѣстьта сгриза, че изложи момчетата и себе си на мжчение, тѣзи които можаха да исплашатъ мжчителитѣ си и да ги накаратъ да се свиратъ въ миши дупки; но нѣмаше вече що да стори. Сганьта свърза ржцѣтѣ имъ и задуши пжргвата сила да нѣмѣе като ничтожна тварь. Въйводата неможа да прѣтърпи този срамъ, тъзи измама, това поругание и унизение. Тръшна се на земята, като каза смѣло по турски: „Вземете ми главата, мѫчители? Азъ отъ тука, до тамъ не отивамъ. Защо мѫчите прѣдаденитѣ вързани момчета? Аке сте „бобаити, отвързете ги и излѣзте на срѣща имъ. Не тъй вързани да ги биете“. Като тъй безстрашливо и разярено говоряше, отъ потерята налитаха единъ прѣзъ други и всѣкой го удряше дано имъ отлекни отъ тѣжкитѣ думи. Той йоще по-силно говоряше поне съ думи да си отдѫхне за измамата. Турцитѣ като видѣха такава упоритость въ него, йоще повече го ритаха и удряхѫ най-много въ ранената му затекла рѫка; но той не ставаше отъ мѣстото си. По-скоро проводиха за една кола отъ селото Икизча да го натоварятъ. Колата стигна и я примѫкнаха да го качѫтъ като му извикахѫ по турски: „ставай се качи безвѣрникъ комита, че сега ще опиташъ пакъ гърбътъ на ножътъ“. Той се немрьдваше и не прѣставаше отъ да говори. Тѣ го ритаха и го хлопаха по главата съ пушкитѣ си и като се зашемети, отпусна се като мъртавъ. Турцитѣ го взеха на рѫцѣ и го качиха на колата, Колата трьгна. Той щомъ се свѣсти, изви се и съ вързани рѫцѣ се тракулна отъ нея и дирното колело прѣмина прѣзъ грѫдитѣ му. Той извика силно: „мѫчители! кѫдѣ ме отвозяте. Никѫдѣ не отивамъ, додѣто не вземете главата ми“. Колата спрѣ. Сганьта се наоколи при паднѫлийтъ. Пакъ го поеха и го качиха, като едни го давяха съ рѫцѣ за гръклянътъ, а други скубяхѫ дългитѣ му мустаци и съ юмруци удряхѫ устата му и раскръвиха зѫбитѣ му дано го въспратъ да не ги злослови. Той риташе съ крака, отъ колата се хвърляше и не млъкваше отъ да издумва такива докачителни думи, които неможаше да ги приемне разгоренийтъ имъ фанатизмъ. Слѣдъ като го качваха нѣколко пѫти и той се хвърляше доло безъ да се жали, извлѣкоха го до единъ голѣмъ орѣхъ, отстрани пѫтьтъ, и сганьта се натрупа отгорѣ му. Момчета вързани, съ горесть му продумаха: „бай Стоиле, или ти думахме да не са прѣдаваме. Сега не е ли помѫчно да глѣдаме като те мѫчатъ и да неможемъ да та отървемъ, отколкото да ни убиятъ съ ножове въ рѫка?“ Той не продумваше вече. Разярената сгань налиташе та го хлъмеха, мушкаха го, дърпаха го, влѣчаха го за мустацитѣ и го ритаха въ устата съ кални царвули. Като се наситиха вече на всички безчеловѣчия, простнаха го съ лице на доло, сѣднаха двамина едри турци на кръстътъ му възъ вързанитѣ му опакъ рѫцѣ и двамина съ голи ножове се спрѣха до главата му: единъ отъ лѣво, а други отъ дѣсно. Единътъ се впусна и опе мустакътъ му, извиваше лицето му иму показваше остренето на голѣмийтъ ножъ. Въйводата вече, тъй блъсканъ и ританъ въ главата, въ сърдцето, бѣше смазамъ съвършенно, бѣше излѣзалъ вънъ отъ себе си както и гладътъ бѣше отнелъ жизненнитѣ му силици. Като дрьпащийтъ мустакътъ му, посочваше ножътъ, той пакъ яростно проговори: „отрѣжете ми главата, никѫдѣ не отивамъ, бѣсни кучета!“. До дѣто издума, стоящийтъ отъ лѣво, силно го удари въ вратътъ съ ножътъси и като неможа да отрѣже изведнажъ главата му, вторийтъ хвана брадата му, мустацитѣ му и настѫпи плѣшкитѣ му съ единътъ си кракъ и отрѣза главата, сложи я на земята, послѣ я улови за коситѣ на перчанътъ и я издигна въ рѫката си. Устнитѣ на отрѣзаната глава мърдаха и наоколената сгань глѣдаше и отгаташе: „безвѣрникътъ комита йоще псува. . . . .“ Сѣдналитѣ на трупътъ, отсѣднаха, а вързанитѣ момчета ги докараха наблизо да глѣдатъ руганията и ґрозната смъртъ. Слѣдъ като наситиха кръвнишкото си любопитство, отсѣкаха единъвърбовъ колъ, набучиха главата и тръгнаха едни напрѣдъ съ чабучената глава, а други слѣдъ тѣхъ. Уловенитѣ ги закараха за Икисча и отъ тамъ въ сливенскийтъ затворъ, като имъ дадаха по заповѣдьта на слив. мютесарифинъ, да ѣдатъ прѣдъ заптийскитѣ коуши и главата на въйводата сложена срѣщо тѣхъ. Като се нахраниха, оковаха ги въ желѣза и ги затвориха въ полицитѣ по особно. Отъ останалитѣ отъ четата, нѣкои бѣха изловени отъ войската, и ги затвориха, а други които сполучиха да си отидатъ въ кѫщата и да почнатъ работата си, както и други, които прибѣгнаха, кой въ село, кой въ воденица, кой въ тепавица и пр. бѣха прѣдадени.... Чернитѣ прѣдателски души, при които се прикриваха не пожелаха тѣзи мѫченици, но ги прѣдадаха на турцитѣ, като, че тѣ ще имъ дадътъ Бо'зна' какви награди. Прѣдатели! неможете изми вашитѣ подли души отъ чернотата. Вѣчно ще се срамитѣ и ще чървете лицата си прѣдъ народнийтъ ни сѫдъ. Докаранитѣ хванати отъ разбитата чета на Стоилъ въйвода ги запрѣха въ тѣснитѣ полици, усамотени и оковани съ желѣза. Множина отъ другаритѣ имъ оставиха коститѣ си на разни мѣста въ неравната борба, за да докажатъ на врагътъ, че и отъ този народъ излѣзаха хора, които съ отворенни обятия отиваха срѣщо коршумитѣ и смъртьта за да извоюватъ свободата на отечеството си, безъ да се жалетъ. За жалость, самата природа въспрѣпятствува на прѣдприятието. Малката силица се удави и надви отъ навалицата на турската сганъ. Изловиха се надѣжднитѣ юнаци, свързаха се пѫргавитѣ сили и се хвърлиха да гинатъ и немощѣятъ въ тьмнитѣ зандани и очакваха въ неизвѣстность сѫдбата си.

ОЖАЛВАНИЕ

Българинътъ се отъ сънъ пробуди,
Въста отъ робство да се 'свободи;
Грабнати свои правà потърси
Тѣжки желѣзни пранги да отвързи;
Петъ вѣк'но черно тѣгло да махне;
Татковина си мила да отемне.
Пржгавъ кат' тигръ силно се стрѣли
Съ дерзость налита вериги троши.
Стрѣсна оплаши властьта тиранска
Лутна да бѣсней сганъ мюсюлманска,
Съ звѣрска се ярость люто распали
Трепи омразно безъ да пожали:
Жени, дѣтчица, стари и млади,
Сганъ кръвожадна никакъ не щади.
Безброй се жертви мъртви прострѣни
С'кръвъ се облѣха гори полѣни.
Плачове, писъкъ въздухътъ цѣпятъ
Градове, села в'пламъци лумтятъ.

Бурни вѣтрове силно завяха
Моря вълни си шумно ихтяха.
Земята черна тѣжко потѫтна
Месѣцътъ блѣденъ жално въздѫхна.
Ясното небе лице си възви
С' черенъ се облакъ слънцето закри;
Жарки прѣзъ облакъ сълзи порони
Попари гори, трѣви зелени.
Мълкватъ да пѣятъ птицитѣ пойни
Потичатъ мѫтно води студени.
Сиви орли се на орлѣкъ виятъ
Души се в'мѫки отъ животъ дѣлятъ.
Българска майко! ти беззащитна
Трепи рожби ти сганъ кръвожадна

. . . .

. . . .

Европа равно — душно си глѣда
Бди интересъ ѝ·да не пострада.
Задуши чувства сѝ благородни
Оглушки стори при сцени кръвни.
Клѣтникъ Българинъ жертва да става,
Че търси свойтѣ човѣшки правà.
Сѫдба му с'вражда хладна поглѣдна
Злобна прѣсѫда връхъ него стрѣлна.
Тирану рѫка подаде братска

Страднийтъ свърза у мѫка адска.
Бѫдущность блáга в' злобность съзира
Свѣтийтъ Завѣтъ Христовъ прѣзира.
Братя по вѣра у мѫки хвърли
В' нокти тирански с'замисли подли,
Дѣ угнетенийтъ правá ожида
Смазанъ отъ мѫки тѣжки да страда.

Одринский затворъ
6-ий Априлий 1877 година.

Д. С. Кукумявковъ.

КРАЙ НА ПЪРВАТА ЧАСТЬ.

ПОГРѢШКИ:

Стран.	Рѣдъ	Печатано	Чети:
II	4	тоя	той
—	5	са	си
—	33	осавятъ	оставятъ
VII	—	извършва	извършватъ
10	21	правителственна	по правителственна
11	12	помагха	помагаха
16	17	поданитѣ	подаленитѣ
19	30	прдѣлоши	прѣдложи
—	22	начиня	начинъ
20	1	двама	двамата
24	25	строени	сторени
27	5	масто	мѣсто
33	—	защото	защо
83	18	на и	и на
85	2	лозиего	лозието
—	17	кошли	кашли
—	32	Шопртъ	Шопътъ
89	18	и занесли	ѝ занесли
93	2	Стоенчовъ	Станчевъ
94	32	Колцухорскитѣ	Клуцорскитѣ
95	7	Комитетъ	Комитетътъ
97	26	котлеискитѣ	котленскитѣ
99	11	ортанизиратъ	организиратъ
—	18	като го	като ги
100	2	когато	както
—	19	съ което бѣлѣжише	въ к. бѣлѣжаше
101	11	къкъ	къмъ
103	26	какаха	казаха
106	1	Манковъ	Мянковъ
107	33	угнището	огнището
109	9	търсть	търсятъ
121	13	видитѣ	видите
131	8	прябошъ	пряпошъ
135	25	що стоеше	стоеше

Стран.	Рѣдъ	Печатано	Чети
136	19	певечето	повечето
138	14	отиваха къмъ трупътъ осили гърмежътъ Ил. и Желч.	Ил. и Желчовъ отиваха къмъ трупътъ, усили гърмежътъ
144	7	зобьтъ	зобьта
—	20	Дръжовъ	Дражовъ